

PRICE \$3.00 (including GSTax in Canada)

Ціна 3.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLII

ГРУДЕНЬ - 1991 - DECEMBER

No. 502

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI

P.O. Box 400, Stn "D"
**TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9**

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney

Business & Advertising manager:

A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$27.00

U.S.A.: \$25.00 US

OVERSEAS - ЗАОКЕАНСЬКІ
КРАЇНИ

\$25.00 American or equivalent

Avio - \$65.00 American or equivalent

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko,
61 Lawson Ave.,
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

Terentij Myronenko,
P.O. Box 302,
Parramatta, N.S.W., Australia 2150

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko,
34 Gibbon Rd.
London W3 7AF England

Засновник і редактор 1950-1969 П.К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний - головний редактор

Редколегія: Іл. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь Гришко,
Мар'ян Дальний - редактор, Олексій Коновал.

Адміністратор і Оголошення - Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Ірина Мироненко -- ДЕ ХРИСТОС І ДІД ТВІЙ...	1
Степан Чечет -- СТАЛИ З КОЛІН	2
Данило Струк -- ВАСИЛЬ ГОЛОБОРОДЬКО	2
Гр. Бостонський -- НА РІЗДВО	2
Василь Голобородько -- СВІТЛО ХАТИ	4
Олександр Кононенко -- ГУЛЯЦЯ ФРОСЬКА	6
Мар'ян Дальний -- УКРАЇНО, МОЯ УКРАЇНО (3)	10
Б.М. Єльцин -- СПОВІДЬ НА ЗАДАНУ ТЕМУ	13
Данило Кулиняк -- БІЛЬ	17
Сергій Грабовський -- ЧИ ЛЕГКО БУТИ ДЕМОКРАТОМ?	18
Яків Сорокер -- "БЛАГОСЛОВЕННИЙ КРАЙ"	20
Варвара Радченко -- МИСТЕЦЬ ГЛІБ РАДЧЕНКО	22
Юрій Мошинський -- КЛЯСИЦИЗМ	23
Дмитро Нитченко -- РОЗВІДКИ ПРО ЗАБУТИХ І ЗНИЩЕНИХ	24
Я. Семютюк, М. Дальний -- "УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ВІДЗНАКИ"	26
Наталія Кібець -- ЮРКО ОЛЕКСІЙОВИЧ ПОВСТЕНКО	27
Леся Богуславець -- МОЯ П'ЯТА ПОДОРОЖ НА РІДНУ ЗЕМЛЮ	29
Антін Івахнюк -- СПРАВДІ -- СОРОМ!	30
Василь Скуратівський -- ОДРИВАЮЧИ ОСТАННІЙ АРКУШИК...	32
Іван Климишин -- ВДИВЛЯЮЧИСЬ У ТАЄМНИЧУ БЕЗОДНЮ	35
Євген Дудар -- "ШЕСТВІЄ"...	38
Євген Гаран -- СВІТОГЛЯД КИТІВ	39
-- ЛИСТИ ДО РЕКАКЦІЇ	40

На першій стор. обкладинки: В. Растреллі. Андріївська церква в Києві (1747-1753). Нині головний храм Української Автокефальної Православної Церкви.

● Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Ірина МИРОНЕНКО

ДЕ ХРИСТОС І ДІД ТВІЙ...

Нехрещені, не маємо хрещених,
які б до нас приносили вечерю.
Стоїть мороз. Чека узвара чемно,
на вікна позирає і на двері.
Почути хоче ложку дерев'яну,
щоб стукала у раму потихеньку.
Це ж хто й коли не здуру і не сп'яна
та й кликав на вечерю Морозенка?!
-- Заходь, Морозе, у нашу хату
та не морозь маленькі ягнята.
Сідай, Морозе, з нами в рядок
та не морозь молодий садок.
Он лаються, он ждуть "Вечірній вісник" --
вгадати, як там рідні, за прогнозом.
Оно ідять, з надвору видно, звісно,
та нас туди не кликало, Морозе.
Немає діда -- ложку вирізати,
выводити на ній густу калину.
І вимерза душа моєї хати,
моєї Слобідської України,
Лебедії без лебедів над ставом,
без пам'яті про рідне, хоч і давнє.
До ранку знову сніг не перестане,
а слід біди стоїть, не припадає.

Ми -- дві краплі гіркі з молодих стільників.
Скільки з нами, за нами і ще перед нами
полинових, полив'яних слів і років,
пересипаних густо снігами і снами.
Виллють віск дві ворожки у воду нічну.
Що їм зліплять вода і різдвяна уява?
Зліва меч. На свою чи сусідську війну?
І колисочка-човник для первістка -- справа.
Іменинні, вінчалні, прощальні свічки
і твоїх, і моїх прабабусь, праісторій.
Ось і маски посмертні тридцятих років.
За колючі дроти ухопився цикорій --
праземного Петра відчайдушний батіг
на чорнобильських коників цвяхає нині.
Рій і рід найтихіший притрушує сніг.
Ми -- краплі гіркі з тих хаток у долині.

Точка відліку пісні -- баби Марії стіни,
де Христос і дід твій -- одиолітки між
рушниками,
де над ліжком і лавою -- карти світу і України
та листівки, справно підписані київськими
невістками.
А в саморобних рамочках -- все солдати --
фінської, Вітчизняної. В пілотці, в "афганці".
І з кожним Різдом все важче бабі з печі
вставати,
наче знову усіх їх народжувати уранці --
пророка, синів загиблих, пораненого онука.
А над нею зірки Чумацького Шляху, Герата і
Віфілему,
і полин-зоря і зоря-розлука.
І зорі їй мовчки моляться -- кожна окремо,
бо такі вони звичні й незрозумілі --
звертання, зорі і карти на тріснутих стінах.
Вийміть, бабо, різдвяні полотна білі,
вистеліть-вибіліть колиски Вавилону і України.
Вимийте гори й доли, річки й океани,
побалакайте з білим світом і дідом рідним.
Я хоч подумки з Вами -- "Зоре моя вечірняя" та
"За туманом".
Чогось мені, як ніколи, і боляче, й легко, й
видно.

Харків, 1990.

**ВІТАЄМО УСІХ ЧИТАЧІВ
З УСЕНАРОДНИМ
ПІДТВЕРДЖЕННЯМ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ
НАШОЇ
БАТЬКІВЩИНИ -- УКРАЇНИ, З
ВЕЛИКИМИ СВЯТАМИ,
І БАЖАЄМО
БАГАТО ЩАСТЯ,
ЗДОРОВ'Я ТА УСПІХІВ
У НОВОМУ 1992 РОЦІ!**

НА РІЗДВО

*Родивсь Христос -- і освітілось небо,
Засяла зірка на міста й поля,
І сонце притулилося до стебел,
І радістю укрилася земля.
Царі прийшли, дари йому принесли,
У яслах привітали пастухи...
Він зрушив світ і Віру нам накреслив,
Народам всі прощаючи гріхи.
Родивсь Христос -- родила Мати Сина
Для всього людства щастя і добра...
Хай вільною зростає й Україна
На берегах могутнього Дніпра!
Христос родивсь, шлемо палкі привіти,
До столу вся зібралася сім'я --
Вже розцвілися зорі, наче квіти,
І радістю укрилася земля.
Ми перейшли тяжкі, круті дороги,
Молитви посилаючи Тобі...
Як часто нам орати перелogi,
Як довго ще стояти в боротьбі?*

Степан ЧЕЧЕТ

ВСТАЛИ З КОЛІН

*Україно моя, рідна мати,
Ти в неволі була сотні літ,
Та ламаємо щент рабські грати,
Прокладаєм шляхи в білий світ.*

*Бо ми, браття, козацького роду
І з корінням у тисячу літ,
Бо в нас сила -- це воля народу
І Шевченків святий Заповіт.*

*В чужий край не підєм на поклони
Зазнавати наруги і мук.
Нам пора мати власні закони,
Щоб не їсти свій хліб з чужих рук.*

*А хто рабства не хоче позбутись,
Ще й ганьбу прикрашає свою --
Ще не пізно, пора схаменутись,
Стать бійцем у визвольнім бою.*

*Ми за щастя для всього народу,
Всіх ста націй у нашім краю,
Щоб любили вони і в негодю
Україну -- вітчизну свою.*

*Ми за правду святу, не лукаву,
Щоб літати на вільнім крилі,
Будувать суверенну державу
На своїй споконвічній землі.*

10 серпня 1991 р., м. Черкаси.

Степан Чечет -- учитель, уже пенсіонер, старший брат кол. редактора "Нових Днів" Петра Волиняка.

ВАСИЛЬ ГОЛОБОРОДЬКО -- "ІКАР НА МЕТЕЛИКОВИХ КРИЛАХ"

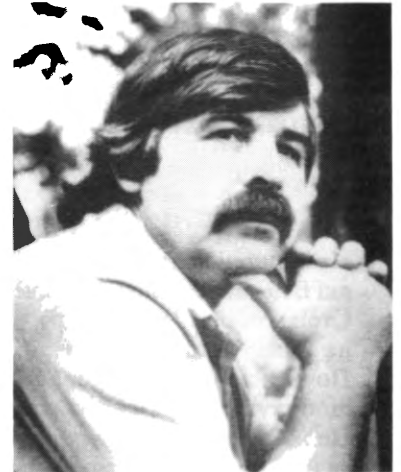
Про біографію не говоритиму, а зверну всіх присутніх до автобіографії вкінці нововиданої двомовної збірки Василя Голобородька. *

Дуже коротко постараюся ввести Вас у світ поезії Голобородька. Ще 1965 року в "Дніпрі" Іван Дзюба писав про "Дивосвіт рідної хати", стараючися словом "дивосвіт" наголосити один з головних елементів в поезії Голобородька, -- а саме сприймання довколишнього світу так, як дитина спостерігає -- повна захоплення і здивування від того всього, здавалося б простого, а такого чудесного, коли росте квітка, коли "гілочки дзвенять срібними сережками"...

В Голобородька головним засобом поезії є метафора і уосіблення. Будує він свої метафори на чітких і конкретних речах, часто вживаючи метонімії, тобто вживаючи частинку, яка представляє цілість. На відміну від Калинця, у якого словник пересичений абстрактними словами, Голобородько будує свої образи на дуже конкретних щоденних словах з довколишнього життя. Ті з Вас, що були на англomовних читаннях не могли не завважити, як сильно передавалася поезія Голобородька на англійську мову. Крім заслуги дуже доброго перекладу Миросі Стефанюк, тут грає теж ролю численність іменників в поезії Голобородька. Англійська мова характерна тим, що скупа на дієслова, а багата на іменники і тому багатоіменникова поезія Голобородька знаходить в англійській мові добрий ґрунт. Тому не диво, що його конкретні образи тут сильно звучать.

Теми в нього різні, але можна їх поділити на три головні струмені: протестаційні - вірші, які відкидають людську дволичність і забріханість; на екзистенціальні - де поет намагається схопити суть свого буття і буття довколишнього завжди змінного світу; та на любовну лірику.

За своєрідною дитячою наївністю криється глибоко мислячий поет, який осмислює не тільки довколишній світ, як це роблять усі поети, але і причини та джерела творчого пориву. Антонич писав про ядро слова, в якому криється чудо творчості. Зрештою, без слова, без назви немає існування речей -- вони виринають у нашій уяві тільки через слова. В дуже цікавому інтерв'ю, що Голобородько дав журналові "Україна" (Травень 1991) Голо-

Василь Голобородько.

бороцько звернув увагу власне на це схоплення, яке відбувається при творенні:

"Для нас існує тільки зовнішній план виразу, а давнішого внутрішнього змісту його ми не знаємо. Первісний зміст виявити неможливо, це буде щоразу нове пояснення. Первісна внутрішня форма слова, за визначенням Олександра Потебні, перебуває в Бога... Сам процес народження вірша схований для мене, я не знаю чому зупиняюся душею саме на цих виразах."

І, додаю вже від себе, чому саме даний вираз, дане слово викликає вірш. І знає Голобородько так, як це знає кожний справжній поет і кожна людина, що відтак читає поезію, -- коли поет правильно, вірно схопив. Це так неначе шукаючи в ефірі радіоприймачем ми знаємо зразу, коли влучили точно, хоч може музики тієї, на яку ми натрапили, ми ніколи до того не чули.

В тому ж інтерв'ю Голобородько окреслює своє віршування так: "Моє слово не вогнисте, в моїй поезії -- метелики, бджоли. Але я засвідчую перед світом, Богом і людьми: тут Україна, і ви -- українці. Ви можете не бачити, ігнорувати, але Бог бачить: тут Україна."

Голобородько говорив про відношення своїх віршів до Луганщини, де він живе, про незаперечну українськість свого творчого слова і людей, які кругом нього живуть попри сотень літ русифікації, але мене зацікавило в першу чергу речення про "метелики і бджоли". І я хочу звернути Вашу увагу на образ "метелика". Що це таке метелик, чому метелик, і що власне розуміє поет під словом метелик. У Ігоря Калинця знайшов я таку метафору: "орати метеликами" -- я це зрозумів як опис того, що робить поет, коли творить. І тому мені цікаво, що і Голобородько, на мою думку, в тріпотінню метеликових крил вбачає поетичну творчість. Щоб показати це, я дозволю собі прочитати три вірші.

Перший вірш відноситься до назви збірки: "Ікар на метеликових крилах". Ікар -- символ людського поривання, бажання злетіти, -- це власне те, що стається, коли людина творить.

*Знаємо про трьох
які живуть під одною яблуною
і схожі на Ікарів з метеликовими крилами
Коли стежимо за їхнім літанням
бачимо як з'являється четвертий
від того
що три попередніх
голосно розмовляють
про літання.*

Вірш цей дуже добре ілюструє ту зрадливу "простоту" Голобородькових віршів. Вірш ніби зовсім простий, але, як майже всі вірші Голобородька, простий він лише на перший погляд, а глибше проникнення вже не таке легке. Тут, припускаю, мова йде про тих поетів, які творяться як епігони від справжніх поетів, та вірш це не ребус і немає конечно точних відповідників, все ж таки мені здається, що літати метеликовими крилами -- це творити. Отож, Ікар на метеликових крилах -- це поет.

Другий вірш це теж вірш про поета -- бо якщо метеликові крильця і лет це поезія, то той, хто ловить метеликів, чує їх крильця, бачить їхні злети, чи навіть з уяви творить їх - той поет.

ТОЙ, ХТО ЛОВИТЬ БІЛИХ МЕТЕЛИКІВ

Той, хто ловить білих метеликів,
ходить навпростець через поле --
ми, які їхали з роботи,
стояли у кузові, притислі до кабінки,
мовчазні,
бачили його, коли він стояв збік дороги,
не поспішав переходити,
а дочекався, поки вантажівка проїде,
і аж тоді перейшов дорогу,
хоч і обдало його курявою, укрило з ніг до
голови,
так, що він на мить і щез з-перед нашого
погляду,
коли деякі з нас повернули на нього свої очі,
щоб розпізнати чи просто роздивитися,
але він нічим не був примітний,
ми скоро й забули про нього, коли знову
стали вдивлятися у дорогу, що мчала на нас.

Той, хто ловить білих метеликів,
ходить навпростець, тому дороги він не
переходить
-- перетинає налінований коліями папір поля
упоперек --
і краєвиди відкриваються перед ним зовсім інші,
ніж ми їх бачимо. Коли сподобається йому
якийсь вигляд,
він може постояти трохи або навіть сісти в траву
і піднести праву руку, розширюючи простір,
який охоплює його погляд:
так і уловить білого метелика
без зусиль:
ніхто йому не заважає ось тут пригадати,
як ішов він колись навпростець до сусіднього
села,

де -- переказували -- занедужав старий батько,
і поле тоді так само зеленіло і квітнувало,
і очі ловили білих метеликів і випускали
-- народжували поглядом --
побарвленими його тривожними думками.

Той, хто ловить білих метеликів,
і той, хто переходить дороги найжджені,
бо ходить навпростець,
хто він такий?
Може, він фахівець по травах, чи комахах, чи
птахах,
можливо, маляр, що вийшов на пенсер,
хтозна, бо при ньому не зауважили ніяких

* Vasyl Holoborodko. Icarus with Butterfly Wings & other Poems. Toronto, Exile Edition, 1991.

предметів, які виказували б його зацікавлення,
але я, коли вже далеко відїхали від того місця,
де він

перейшов дорогу, обернувся, розшукав його
поглядом,
уже такого, що був завбільшки із жайворонка у
траві,
і помахав йому - на привітання -- рукою.

І третій вірш ("Світло хати") -- це вже про поета
Голобородька.

Шановні пані і панове, прошу привітати того, хто
вам на вухо розкаже про "метеликові крила".

Данило СТРУК

*Друкуюмо вступне слово проф. Данила Струка на ав-
торському вечорі поета Василя Голобородька, що відбувся
30 жовтня 1991 в Торонто. Автор репрезентував цього року
українську поезію на щорічному престижному міжнародно-
му фестивалі. (В попередні роки виступали там В. Коротич,
Іван Драч і Ігор Калинець).*

*Василь Голобородько народився в 1945 році на Луганщи-
ні. Дебютував віршами в журналах у 1963 р. Дві перші його
збірки були заборонені владою. Щойно в 1988 вийшла його
книжка "Зелен день", відзначена премією ім. Василя Симо-
ненка. Друга книжка поезій "Ікар на метеликових крилах"
вийшла в 1990 році обмеженим тиражем 3000 прим.*

Ред.

Василь ГОЛОБОРОДЬКО

СВІТЛО ХАТИ

Посходилися сусіди і родичі
і розбирають хату.

Хату, на дасі якої улітку
в жаровнях сушилися вишні --
принада горобцям і хлопчикам, -- розбирають.
Хату, де під стріхою
ластів'яче гніздо, як пригорща, добре,
а в ньому ластів'ята, -- розбирають.
Хату, на стіні якої
дівчатко, як на папері намальоване,
а в нього на вушках,
як сережки, сміються вишеньки, -- розбирають.
Ще вчора вона світилася в темряві.
Її світло, біле і лагідне,
освітлювало подвір'я
і грузовика, що ночував під вишнею.
Ще вчора вона світилася,
освітлювала дорогу до себе,
коли я повертався з роботи,
освітлювала дорогу до себе
через кілометри й роки розлуки.
(Коли ще не знали ліхтарів,
коли темряву не розрізали фари грузовиків,
тоді світилися місяць, зорі і хата.
І коли не було місяця --

орієнтувалися по зорях.

Коли місяць світив -- по місяцю.
А коли не було ні місяця, ні зір --
ішли на біле світло хати).

А сьогодні посходилися сусіди і родичі
і розбирають хату.

Ще вчора вився дим над димарем,
ще вчора стіни нагадували сніг у липневу спеку,
ще вчора двері розчинялися людям назустріч.

А сьогодні --
розбирають хату. *

Хату, коло стіни якої росла калина,
червона калина з зеленого гаю,
матір'ю посаджена, -- розбирають.
(Та калина була така цікава,
усе заглядала у вікно --
що там люди роблять?
Усе заглядала у вікно --
про що там люди розмовляють?)

Так, посходилися сусіди і родичі
і розбирають хату.

Батько востаннє заходить у хату
і шорсткими долонями гладить стіл:
столе, вже не сидіти мені край тебе у цій хаті,
не снідати на тобі молоком з окрайцем,
не гомоніти за тобою із сусідом на свято,
і гладить піч:
пече, не випікати тобі паляниці,
не варити їсти,
не гріти мені свої старі кості на черені,
і гладить лаву:
лаво, не спочивати на тобі, прийшовши з
роботи,

не умиватися котові на тобі,
і гладить стіну:
стіно, не огортати тобі своїми крилами
нашого спокою й тиші,
наших сніданків
і наших снів,
наших радостей
і наших бід.

Бо посходилися сусіди і родичі
і розбирають хату.

А мати:
ой що ж його, людоньки, із собою взяти?
Взяла б і долівку,
по якій моїми ногами ходжено,
по якій моїх діточок ногами ходжено,
взяла б і піч, біля якої півжиття стояно,
взяла б і стіни, які рушниками прикрашано,
які стільки разів перед святами мазано-білено.
Ой, людоньки, людоньки,
взяла б усю хату у руки
і понесла з собою!

Ой, посходилися сусіди і родичі
і розбирають хату.

Полетіли сніпки золоті із стріхи -- додолу,
 як пір'я заморського жар-птаха -- додолу,
 як зорі падучі, віщунки -- додолу.
 Ой, своїми руками крито,
 своїми ж руками і розкрито!
 Впало каміння із вертикального неба стіни
 зозулями сірими безкрилими -- додолу,
 зозулями, яким ніколи літа не кувати, -- додолу,
 зозулями, яким ніколи не літати в стіні хати,
 -- додолу.

Впали двері,
 яким ніколи не розчинятися назустріч, -- додолу,
 Зірвалися віконниці,
 з яких ніколи півням мальованим
 не кукурікати на світанні, -- додолу.
 А люди мовчать,
 а сніпки -- лежать,
 а стіни -- лежать,
 а двері -- лежать,
 а віконниці -- лежать.
 І нікуди тепер калині заглядати,
 і нікого тепер калині слухати.
 Ой, як сумно калині самій,
 самій-самісінькій,
 коло хати, якої нема.
 Ой, як сумно!

Бо посходилися сусіди і родичі
 і розібрали хату.

Розібрали.
 Розібрали хату -- по камінцях.
 Розібрали життя -- по роках.

Калина:
 люди, мені сумно тут залишатися,
 заберіть мене із собою!
 І зайшла тоді калина в хату, якої нема,
 на своїх тоненьких ногах,
 походила по хаті, якої нема,
 злетіла на стіл на своїх листяних крилах
 і заспівала:

чи я в лузі не калина була,
 чи я в лузі не червона була,
 взяли мене поламали
 та в пучечки пов'язали
 така доля моя,
 гірка доля моя.
 А сусіди і родичі,
 які сиділи за столом,
 прощаючись із хатою
 і п'ючи із прозорих склянок
 печаль пекучу і горе гірке,
 дружно заспівали,
 і радісно було калині чути від них цю
 старовинну

пісню про калину:
 "Чи я в лузі не калина була,
 чи я в лузі не червона була..."
 А потім люди замовчали,
 але пісня продовжувала співатися.

Поглянули люди: хто ж то його співає?
 Нема в хаті нікого.
 Вони зрозуміли, що хата має людський голос,
 і то вона співала:
 "Взяли мене поламали
 та в пучечки пов'язали
 така доля моя,
 гірка доля моя". □

COMPLETE CATERING SERVICE.

Banquet Facilities (up to 500 persons)

UKRAINIAN CARAVAN
 Restaurant Cabaret

5245 Dundas St. W. (at Kipling) • 231-7447

ISLINGTON, ONTARIO M9B 1A6

- ГОТУЄМО Й ДОСТАВЛЯЄМО РІЗНІ СМАЧНІ СТРАВИ НА ВЕСІЛЛЯ, ХРЕСТИНИ, ЗАБАВИ, ПОМИНКИ І НА ІНШІ ПРИЙНЯТТЯ;
- ПОВНА КУХОННА ОБСЛУГА;

**ВЕЛИКИЙ ВИБІР
 НАЙНОВІШИХ ЖІНОЧИХ
 МОДНИХ ОДЯГІВ**

DANYA

FASHION SHOPPE

**2378 BLOOR STREET W.
 TORONTO, ONT., M6S 1P4**

Телефон: **766-4511**

ГОВОРИМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

GEO. H. CREBER (від 1897 року)

208 Kingston Rd. at Woodbine

**УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
 У ТОРОНТІ**

- першорядні майстри, скульптори і креслярі;
- імпортований і місцевий граніт, бронза;
- фотографії на порцеляні, нагробні написи;
- хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри — наші ціни найпоміркованіші!

Тел. вдень — **691-5712** і увечорі — **762-3502**

РОМАН ДЕМКІВ

ГУЛЯЩА ФРОСЬКА

-- А! Бодай тобі очі повилазили! Щоб тобі печінки повідсихали, сука!

-- Заткнись, Оляно! Ти що? -- не знаєш? Я жонатих не чіпаю.

А кругом бує травень, бузок захлинається у пишному цвіті, сонечко гріє і зелене капустає поле тягнеться ген-ген, аж туди, де за невидною звідси річкою курить металургійний завод. Колись тут було село Веселий Кут, а з того часу, як майже впритул присунулося до нього велике індустріальне місто, стало воно Веселою Слободкою і люд його став водночас і селянським, і робітничим -- живе непогано.

Проте вернімося у весінній травневий день, тільки не цей, який ми щойно покинули, а у той, який так само бував шість років тому.

-- Фро-о-сю! Фр-о-о-о-о-с-ю-у!

-- Іванку-у-у! -- зеленою легадою розкочуються гологи.

-- Фросю! Підемо до кіна. Сьогодні Кубанських козаків показують.

-- Та, най їм! Я вже тричі їх бачила і все те брехня. Краще погуляємо.

Ось вже рік, як вони закінчили школу. Обидвоє подавали до медичного інституту, обидвоє получили "от ворот-поворот" і ось зараз Іванко їздить до металургійного заводу, мріє стати помічником сталевара -- грошей багато, і велика честь, а Фрося -- працює дояркою у рідному колгоспі. Важкенько, та нічого! На селі, чи то -- у слободці, всі вже ладні співати й пити на весіллі -- чом не пара, та ще й яка! Одним словом, діло вже злагожене, до осені вже надалечко. А зараз надходить тихий, лагідний український вечір, впівнеба розливається золота зоря і Фрося з Іваном вже на гулянці. Спочатку серед гурту, де незабаром пахне горілкою і бійкою, бо то вже не Веселий Кут, а Весела Слободка, а потім відокремлюються, йдуть собі понад левадою...

-- Заспіваємо, Івасю?

-- Заспіваймо!

*Іванку ти, Іванку,
Сорочка вишиванка,
Високий та стрункий,
Високий та стрункий,
Ще й на бороді ямка.*

Фросі виступати б на естраді. Та ні! -- Ліпше не треба, вона ж співає, а не кричить.

*Марусю ти, Марусю!
Люблю твою я вроду.
Люблю дивитися,
Люблю дивитися
Як ти ідеш по воду...*

У Іванка голос чарівний, такий гарний, такий душевний, ну просто важко вимовити який у нього голос. Ось тільки послушайте, як він веде:

*У лісі два дубочки,
Обидва зелененькі.*

А сутінки між тим густішають, на небі прорізуються перші зорі, закохані притихають, Іванко пригортає до себе Фросю, дивиться у її волошкові очі, а в них така глибін, така ніжність...

-- Фросю, -- шепоче Іванко, -- Яка ж ти, Фросю?

І Фрося ще щільніше тулиться до нього. Палке почуття охоплює хлопця.

Дівчина лякається і намагається його відштовхнути.

-- Не треба, Ваню!

-- Ми ж поберемося восени, Фросю. Ми ж все одно поберемося.

Надійшло тепле літечко, навіть надто вже тепле. Фрося втомлюється після важкої роботи, проте виходить зорювати. Та де ж Іван?

-- Іванку! -- питає наступного дня. -- Чом же ти не прийшов?

-- Та бачиш, Фросю, була у нас така свержурочна робота.

Потім знову Івана немає.

-- Ваню! -- питає Фрося. -- Що ж ти не приходиш?

-- Та бачиш, Фросю, -- відповідає Ваня. -- Я поступив на вечірні курси, хочу ж стати помічником сталевара.

-- Як це добре! -- радіє дівчина. Але сумнів скоро затинається за її серце. Щось він не такий. Не такі вже щирі у нього очі. І подалася Фрося до міста, туди де багато людей, розчинити свою самотність у людському вируванні. Йде вона головною вулицею, кругом світиться, ворушиться, перекидається, мельтешить різнобарвна реклама. Воно б весело було при іншому разі. Проте іноді дівчина забуває про все і просто милується отим різнобарвним розмаїттям. Довго простує широкою вулицею і бачить попереду йде пара, і до того ж знайомі його плечі, хода, до того ж знайомі... Фрося потроху наздоганяє їх.

-- Ну, неужели ти не понимаешь, Ванічка, -- чує вона, -- что все это очень наивно.

-- Та нет! -- відповідає її супутник голосом Івана: -- Я зовсім так не думаю.

Раптом вони повертають до широких дверей, над якими багряно палахкотить: "Ресторан Аркадія", і востання у тому багряному нерівному світлі вона бачить обличчя Івана.

Вона стоїть приголомшена, потім тихо рушає і бредє людною вулицею. "А може то так, -- думає вона. -- Може то просто так, може у нього діла?"

А на другий день опівдні вона зустрічає Івана і питає його:

-- Де ж ти був, Іванку учора ввечері?

-- Ой, Фросю! -- відповідає Іван. -- Учора до того дозасідалися...

-- Це де? -- У ресторані?

-- Якому ресторані, -- губиться Іван.

-- У тому, що Аркадією зветься... Хто ж вона?

-- Технік, -- відповідає Іван.

І це був останній зблиск щирости колишнього Івана. Слідом за тим риси обличчя його втратили м'якість і він жорстко сказав:

-- Чого ти до мене причепилася? Куди хочу -- туди йду і тебе не питатиму. Це не твоє діло!

-- Та ми ж збираємося побратися, Ваню!

-- Ха! -- глумиться Іван. -- Йди краще до коровника. Мені скучно з тобою.

І потемніли Фросі літні вечори, налилися багрянцем розпуки. Стала вона обминати Івана якомога далі. Іде він назустріч стежкою, переходить вона на другу. Іван третьою сторониться.

І побачили те люди, і співчували Фросі та посуджували Івана. Тільки, що з того?

Ось так минуло літо, настала осінь, наблизилася зима. І одного сірого мрячного дня зустрів Іван Фросю і раптом гукнув, щоб не перебігала на іншу стежку і не втекла кудись геть.

-- Зажди-но, Фросю! -- гукнув Іван. -- Почекай!

Дівчина зупинилася у здивуванні, у якійсь полохливій надії.

-- Я йду на север, -- сказав Іван. -- Назавжди.

-- Чого? -- здивувалася дівчина.

-- Сволоч я, Фросю. Погнався за жар-птицею, а вона задрипала ворона. Образив я тебе дівчино.

-- Та нічого, Іванку, -- гірко посміхнулася Фрося. -- Нічого, буває. А раз пройшло, то вже не буде.

-- Ні! -- заперечив Іван. -- Нема мені прощення.

А на другий день вже не було Івана.

Минув рік, минуло три роки Івана немає. Працює Фрося на фермі.

-- Фросю! -- кажуть колишні подружки, а нині заміжні жінки з синами та доньками. -- Так кинь ти про нього думати. Виходь заміж, Фросю, бо вже Пилип Макогон на тебе око кладе.

Фрося й сама бачить. Та тільки як же їй заміж виходити, коли Івана немає.

А сорокап'ятирічний зав фермою, товстий і пихатий вже надимається та кружляє навколо неї, як надутий індик. Все їй посміхається, лагодить так, щоб Фросі краще було, зручніше на роботі, у ударниці висуває. Та тільки нічого такого, що йому хотілося б, з того не виходить. Нарешті урвався терпець Пилипові Макогону і притиснув він Фросю у темному куточку коровнику і летів звідти поміж роги здивованої корови, і ходив тиждень з синім "фінгалом" попід лівим оком. І якось одразу Фрося з передових опинилася у останніх. І те не так, і оте не сяк. А потім була санітарна комісія, був великий скандал із-за того, що молоко не стерильне і звинуватив Пилип у всьому тому Фросю. Така ганьба! Як же так? Як же так, коли чистішою од неї доярки не було на фермі! Вдобавок до того жінка Пилипа, товста Серафима, прийшла на ферму, зчинила крик і обізвала Фросю проституткою. І вигнали Фросю з ферми.

Сидить Фрося дома, плаче, за дверима мати убивається. Дивиться Фрося у дзеркало і бачить, що побігли вже легенькі промінці від куточків очей. Так ради ж чого, -- плаче Фрося, -- марніє моя врода. Так ради ж чого я бережу себе, коли мене, все одно, повією обзивають? І пішла Фрося на гулянку, і подивилася веселим

оком на Митьку-гармоніста, свистопляса, пройдисвіта і улюбленця дівчат. Повернув Митько курсом до Фросі, з того часу і почали вони крутити любов. Пересунули Фросю на сезонну роботу у колгоспі. Заробітки малі, та вона тим не журилася. З ранку до вечора клопотали вони з матір'ю у власному садку та городі, і від того клопоту народжувалися на диво гарні зелені огірочки, червоні помідори, ніжні суниці, абрикоси, яблука, груші, одним словом усе те, що майже на вагу золота ціниться у місті. Возили вони регулярно оті скарби на базар і жили б непогано, якби заспокоїлася невгамовна Фросчина душа. А вона ж таки непокоїлася. Гуляли вони з Митьком мабуть півроку, а потім розбіглися. Чи то він її покинув, чи то, кажуть, вона, бо Митько до випивки дуже був прихильний.

Тільки недовго Фрося ходила сама. Не ходилося їй самій, бо жінка вже, у самому що ні на єсть соку. Їй би сім'ю мати, діточок. А для такої кралі і добрий чоловік знайшовся б. Так ні ж, став їй поперек Іван. Їй би ненавидіти його, а вона... І хто зна, якби повернулася до села ота нікчема, чи не приголубила б вона його, чи не відогріла у своїх обіймах, чи не пішла б за нього у вогонь і воду, хоч на саму смерть. Та Івана нема. Повелася Фрося ще з одним, другим і пішло. А від прийдисвіта Митьки залишилася звичка час від часу прихилиятися до пляшки. Вип'є Фрося і п'яна ходить слободкою та співає. Співа так, що чутка про її голос розповсюджується навкруги. Отак якось йшла Фрося понад річкою, співала, а на березі сидить рибалка, тільки не обличчям до води, а спиною, в нього он як клює, а він того не бачить. Покинув він свої вудки, підійшов до Фросі і каже: "Дівчино! У вас же оперний голос. Вам до консерваторії треба". Засміялася йому у лице Фрося і відповіла: "Відчепись!" Але той рибалка, а був він директором обласної філармонії, не відчепився. Розшукав таки Фросю і повів до міста.

Повернулася Фрося з міста і каже: "Хіба я дурна, чи що? Вони ж не співають! Вони кричать: "А-а-а-а! О-о-о-о-о!" Та навіщо воно усе це мені здалося?" І знову гуляє Фрося, знову співає понад річкою, знову заливається -- то сміється, то плаче.

А якось навесні потягло її до солоних огірочків та капусти ну просто страшенно. "Ой, дівко! -- вигукнула мати, угледівши таке. -- Та ти ж півроку вагітна!" "Не горюй, мамо" -- засміялася Фроська. -- Це зараз модно!" "Ой лишенько! -- запричитала мати. -- Ганьба яка!" "То й що! -- зовсім розвеселилася Фроська. -- Народжу сина, веселіше нам з тобою стане, мамо, буде тобі з ким бавитися, не одні на світі житимемо." "Так чий же він?" "Мій!"

Саме після того й присікалася до неї Оляна здуру.

Відбуяла весна, минуло літо, восени народила Фрося сина. Хоч одне її бажання нарешті здійснилося. І нарекла вона його Іванком. З того часу життя її і матері дуже змінилося. Кинула Фрося пити, остепенилася і хоч не було у неї баб'ячого щастя, та материнське все ж таки прийшло.

Не дарма кажуть: "Не шукай смерті, вона сама тебе знайде". Бува починається хвороба -- голова болить, з носа тече, у горлі наче хто квачем покрутив, ну просто

життя немає. А мине тиждень, все куди ділося, хочеш, сідай на "Жигулі", коти, куди хочеш, або ж бігай трусцею, чи трясцею -- біс його зна. А от інша хвороба крадеться потихеньку, нечутно. Людина котить у "Жигулях", бігає трусцею, дихає на всі груди, а того не знає, що в ній уже смерть сидить. Коли ж прокидається одного сонячного ранку, кругом небо синє, благодать, пташки співають, роса тисячократно відзеркалює увесь той білий світ у своїй прозорій глибочині, щасливо посміхається людина отій благодаті, коли ж чує, у середині щось наче підпирає. Іде до поліклініки, там роблять рентген і...

Отак сталося з матір'ю Фросі. Одного ранку випадково налала вона у себе у груді щось таке наче велика квасолина. І не свербить воно, і не болить. Десь за місяць чи півтора прийшла вона до поліклініки з приводу страшного і дуже капосного нежитю, сказала разом й про те. Полапали лікарі, забули й про нежиті і потягли на рентген, потім до міста до якогось диспансеру. Хотіли вирізати усю грудь із-за тої квасолини, хоч від неї ні болю, ні навіть свербіння немає, а потім вирішили, що вже, мабуть, і не треба. Сконала мати за рік у страшних муках. В останній день попросила Горпина привести онука. Погладила дитину по голівці і не сказала, а вже прожебоніла: "Хлопчику мій маленький, росточок зелененький. Вирости його, доню, бо нічого окрім нього в тебе немає."

Набагато важче стало Фросі без матері. Та все якось крутилася, тішилася івасем.

Ні, вона не була п'яна. П'яним був водій восьмитонного самосвалу, який надто круто відсахнувся від дурного "жигуля" і врізався у автобусну зупинку. Ще вісім годин прожила Фрося. Привели до неї сина. Страшна, посиніла, дивилася вона на нього, безгучно ворушилися її губи, а в очі набрякла, й затьмарюючи зір, покотилася на білу подушку чиста й гірка сльоза. "Сирота ж ти, сиротиночка! -- причитала сусідка Оксана, така ж одначка, як Фрося, тільки з менш бурною біографією, везучи хлопчика назад, до спустілого дому. -- Як же ти житимеш? Куди дінешся? Та ні! -- Нікуди я тебе не відпущу, нікому не дам. Тепер ти мій син, моя отрада".

Поховали Фросю поряд з матір'ю, а за тиждень прийшов до Оксани Максим Верболоз. Туфлі добре витер, хоч надворі сухо було, шапку зняв і лагідно привітався. Сів до столу, спитав про те, про се, приголубив хлопчика, гостинця йому дістав -- плитку шоколаду "Дорожний", і, нарешті, сказав Оксані: "Ось бачиш, Оксано, які у Івана карі очі -- такі самі, як у мене, бо він мій син. Я тобі дуже вдячний, що ти пригорнула мою дитину, стала їй матір'ю. А оскільки я їй батько, так давай поберемося і заживемо єдиною сім'єю. Хоч я у молодості був трохи "того", та насправді хазяїн з мене добрий і лад у нас буде.

Тільки що він проказав оці слова, коли клямка дзенькнула і на порозі з'явився Вася Лошкар'єв: "Здравствуй, Оксана! -- весело привітався він. -- А, Максим? -- Здравствуй!". Поставив на стіл пів літра "Столічної", приголубив хлопчика, нагородив подарком -- плиткою шоколаду "Дорожний". Зраділа господарка, витягла з духовки казан з смаженою гусятиною та, мабуть най-

кращою у світі слобожанською картоплею -- руб кіло у місті на базарі, -- така ж радість, коли ж це було, щоб у неї у хаті сміялися аж три чоловіки, три мужчини -- два великі, один малий. Випили, закусили, розвеселилися, посадив собі на коліна Василь хлопчика і каже: "Вот посмотрите на нос этого ребенка. Видите!.. А вот теперь на мой нос. Точная копия. Это мой сын. И я тебе благодарен, Оксана, за заботу о нем и в знак моей благодарности делаю тебе предложение: будь моей женой и матерью моего сына".

-- Та ти що? -- сказав тут Максим. -- Здурів? Який він тобі син? Ти краще подивись на його очі!..

І засперечались вони, і завелись, і невідомо до чого воно все те дійшло б, якби не звелася Оксана і не сказала: "Ох, ви ж сучиної крові діти! Якщо ви батьки цієї дитини, так де ж ви були, коли мати її була жива? Що ж ви матір її занехаяли, виродки прокляті! Це моя дитина! А хто їй буде батьком, так то вже моя справа. А зараз -- геть звідси!"

І пішли Вася з Максимом як побиті коти. А ще через півроку з'явився у Веселій Слободці Іван. Костюм на ньому новий, галстук яскравий, капелюх -- важко вимовити. Ступив на веселокутську землю гоголем, а як почув, що Фросі вже немає, похилився. Пішов на кладовище і ніхто того не бачив, як він плакав над Фросиною могилою, як тужив над змарнованим коханням. Зайшов до Оксани, приголубив хлопчика. Потім поїхав до міста і привіз звідти хлопчикові гарний костюм, шубку та хутряну шапку на зиму, ботики і чобітки та ще чудового велосипеда, плюшевого ведмедика, вухастого цуцика з великими скляними очима, автомата, який торохтів і рожево палахкотів електричним вогнем і ще безліч усяких гарних речей. Пробув дома Іван мабуть з місяць. Потім поїхав. Коли ж біжить на другий день Пріська Сичівна вулицею і кричить: "Ви ж подивіться! Ви ж йдіть на кладовище і подивіться!" Пішли люди на цвинтар і бачать -- стоїть на Фросиній могилі камінь з чорного з просинню житомирського лабрадору і на тому камені золотими літерами визначено: "Фрося Живогляд". А внизу вирізьблені Фрося і Іван. Вона у стрічках, у вишитій кофті, у спідниці з фартухом, як ото колись було, сидить попід тином, обхопивши коліна руками, а він стоїть біля неї, обіпершись об той тин, у вишитій сорочці і дивляться вони одне на одного закоханими очима. І якби ж те було марною мрією, як воно частіше від усього буває? Та ні ж! -- усе мало бути у житті, а застигло на камені та й то, не надовго. Якось ватага міської шпани забрела на пустельне сільське кладовище. Де ж його ще випити, як не біля такої краси, яку побачили над Фросиною могилою. Випили, закусили, ще прихилилися і влаштували змагання -- хто влучніше поцілить у ту золоту пару. Били зі смаком. Отак і стоїть з того часу камінь з чорною раною там, де були золоті Фрося з Іваном. Це вже навіки.

А Іван як поїхав, так більше його вже не було.

Березень 1983 р.

Д-р Олександр Кононенко -- біофізик і письменник.
Голова Української громади в Петербурзі (кол. Ленінград).

Кредитова Спілка «СОЮЗ»

Бажає Вам Веселих Свят
Різдва Христового

та

Щасливого Нового Року

SO-USE CREDIT UNION

TORONTO	2299 BLOOR ST. W.,	M6S 1P1	763-5575
	2267 BLOOR ST. W.,	M6S 1P1	763-5575
	406 BATHURST ST.	M5T 2S6	363-3994
OSHAWA	31 BLOOR ST.	L1H 3L9	432-2161
MISSISSAUGA	26 EGLINTON AVE.	L5R 3E7	568-9890

Дзвоніть 760-9940 «ГОЛОС СОЮЗУ», щоб почути громадські оголошення.

УКРАЇНО, МОЯ УКРАЇНО...

(Початок у попередніх числах)

Середа, 21-го серпня. Спати пішов пізно і знову майже не здрімнув. Звечора приходили відвідувачі. Пізно прибули зі Львова Галя та Ігор -- перші ластівки від родини. Запізнилися, бо майже всю дорогу падав дощ. Ще біля Рівного камінь розбив шибку в передньому вікні авта, тож довелося зменшувати швидкість. Почуваюсь винуватцем їхньої пригоди, але добре, що не сталося щось гірше. До готелю привіз їх приятель-києвинин, у якого й заночують. Домовилися, що виїдемо вранці, якщо їхній "Москвич" витримає перевірку.

Попрощалися після півночі, задзвенчав телефон. Зразу пізнав голос депутата-рухівця. Втомлений. Просить вибачення за пізній відгук: він тільки що повернувся з дводенних зборів. Так, я до нього телефонував, хоч тепер моя справа маленька й, мабуть, уже не актуальна.

-- Чому не актуальна, -- заперечує. -- Путч провалився і все повертається до норми...

-- Як провалився? Про це ж нічого не сказано ані по радіо, ні в телебаченні... "Вечірній Київ"? Ні, не читав...

Отож, поснідавши, сиджу й чекаю поки відкриють кіоск. Всоте жалію, чому так пізно вчора вернувся. Але ж чому ніхто не згадав, невже і вони не читали?

Нарешті відкривають штору. Підходжу першим. Роздивляюся по прилавках:

-- Вибачте, у вас ще є "Вечірній Київ"? -- запитую в продавщиці.

Вона глянула на мене уважно, нахилилася й виняла з-під прилавка газету:

-- Пожалуйте.

Я подякував, заплатив десятку (наших 30 центів) і втік, не чекаючи здачі.

Ось вона, тонесенька, чотиристорінкова, великоформатна "Вечірка". Про неї та про її славного редактора Карпенка досі доводилось тільки читати і слухати... Під великим заголовком-шапкою "18-19 СЕРПНЯ" з лівого боку стоїть: "У документах", а з правого -- "У їх сприйнятті". Пробігаю очима відомі вже з партійної преси або й з телебачення "Указ віце-президента СРСР", "Заяву Радянського керівництва", "Заяву Голови Верховної Ради СРСР", "Звернення до радянського народу", "Постанова Н.1 Державного комітету...", врешті, дрібними літерами, "Виступ Голови Верховної Ради УРСР Л. М. Кравчука по Українському телебаченню"... Це все документи. А ось їх сприйняття, також фактично документи, хоч і під дрібнішими заголовками:

"Указ Президента Російської РФСР Бориса Єльцина. У зв'язку з діями групи осіб, які оголосили себе Державним комітетом з надзвичайного становища, постановляю:

1. Вважати проголошення Комітету антиконституційним і кваліфікувати дії його організаторів як державний переворот, що є нічим іншим як державним злочинном.

2. Всі рішення, які приймаються від імені так зва-

ного комітету з надзвичайного становища, вважати незаконними і такими, що не мають чинности на території РРФСР...

3. Дії службових осіб, що виконують рішення зазначеного комітету, підпадають під дію Кримінального кодексу РРФСР і підлягають переслідуванню за законом..."

А побіч цього вимовного Указу "Заява Народного руху України з приводу державного перевороту в СРСР", підписана Головою НРУ Іваном Драчем:

"Народний рух України, обстоюючи право народу України на незалежну правову демократичну національну державу, визнаючи законність і повноту влади на території України конституційно обраних та сформованих органів влади, керуючись Декларацією про державний суверенітет України та Конституцією УРСР, заявляє:

1. Утворений позаконституційний орган влади -- Державний комітет з надзвичайного становища в Москві -- є незаконним, і його рішення не можуть мати юридичної сили на Україні.

2. Рух не визнає ДКНС і не вважає його рішення обов'язковими для себе.

3. Рух закликає всіх громадян України не підкорятися волі путчистів, створювати організаційні структури активного опору, які будуть координувати Всеукраїнський страйк, до якого ми закликаємо як до єдиної дієвої зброї в боротьбі за волю і добробут своєї родини, нашої Української держави."

Отже, активне протистояння. Але чи це означає, що переворот провалився? Читаю далі: "Ужгород. Як повідомив нам відповідальний секретар обл. газети "Єдність" Володимир Кривошапко, в Ужгороді та області зміну влади сприйнято спокійно. Люди ще не розібралися -- на краще це чи на гірше, тому вичікують з оцінками..." Львів. "У редакції відомої газети "За вільну Україну" до телефону підійшла журналістка Марія Мацук. Чути було жахливо. "Сьогодні цілий день так, -- повідомила Марія, -- чи спеціально, чи випадково, але телефони наші майже безголосі... багато дзвінків до редакції: хто радіє, хто сумує. А самі ми не знаємо, чи вийде наша газета завтра".

А як у Командуванні Київським військовим округом? До телефону підійшов полковник М. Гусаров: "...У більшості своїй командири, політпрацівники, особовий склад підтримують екстерні заходи... Обстановка в країні вимагала і вимагає рішучих дій, чіткого визначення позицій у ситуації, що склалася... Армія підлегла союзним законам і Конституції СРСР, постановам і рішенням Державного комітету з надзвичайного стану..."

І ще: Відбулося засідання Президії Верховної Ради Естонії, на якому Голова ВР А. Руктель закликав до спокою, зауважив, що будь-яка реакція на можливу провокацію може обернутися проти законного уряду. Отже, зайняв таку позицію, як і наш Л. Кравчук. Правда,

ще учора відновлено роботу Верховної Ради Естонії. Засідання триватиме, можливо цілу ніч. Інтерфронт Естонії підтримує запровадження військового стану. Війська блокують Таллінський порт...

У Клайпеді (Литва) порт блокують також советські кораблі. У Вільнюсі загін ЗМОП захопив міжнародну телефонну станцію. Зв'язок із закордоном перервано. Останнє, що встигла передати радіостанція "Сеткуне", було повідомлення про захоплення Каунаського телецентру... По латвійському телебаченню було передано, що просоветська фракція Комуністичної партії Латвії схвалює запровадження надзвичайного стану. Формувати й очолювати республіканський комітет доручено командуючому Прибалтійським військовим округом генералові Кузьміну. Закрите засідання Верховної Ради Латвії вирішило, що запровадження надзвичайного стану в Латвії є незаконним і закликала громадян зберігати спокій, не співробітничати з Комітетом і бути готовим до пасивного опору. Правління Народного Фронту Латвії готується до можливої роботи в нелегальних умовах і закликала всіляко підтримувати позицію Президента Росії Єльцина. Отже, тим часом, повний хаос.

Виходить, що все вирішуватиметься на вулицях Москви, де багато танків, бронетранспортерів і війська, все залежить від успіху або неспіху Бориса Єльцина...

До дверей стукають Ігор і Володя. Рапортують, що "Москвич" до Львова заїде без ремонту. І виїжджати краще негайно, бо пізніше буде дощ і дощ і грози. Я фактично "спакований". Повідомляю, що кілька днів мене в Києві не буде, але кімната закріплена за мною. "Добре". Чергова навіть не поцікавилась, куди й чого виїжджаю.

Залишаю в кімнаті частину своїх речей (чи не пропадуть?), "Набої для розстрілу", "Третю сторожу", деякі інші книжки й журнали, яких не встиг передати кому слід. Дуже не хочеться їхати у цей рішальний день, але рішення зроблено. До Києва я ще повернуся й хіба не в'їзнем нового режиму...

Надворі тим часом соняшно. На вулицях столиці -- спокійно. Рух невеликий. Десь на західному передмісті чекає на нас наш "Москвич".

IV

Українських автострад я не знаю. Скільки пригадую, в Західній Україні до війни асфальтових доріг не було взагалі. В 1940 році радянські "визволителі" почали мостити автостраду Львів-Київ, але вкортці її геть розбили танками й німецькими бомбами. Автобуси по ній не ходили, цивільних авт бракувало, тож я нею ні разу не їздив. Нині міжобласна автострада Київ-Житомир-Рівне-Львів-Ужгород -- одна з найважливіших транспортних артерій України. Виявилось, що принаймні на відтинку Київ-Житомир вона майже нічим не поступається кращим автостоадам Заходу. "Майже", бо й тут, на відстані понад 100 км. було б даремно сподіватися на якусь стоянку, де можна піти до убиральні, помити руки, нашвидку пообідати та наповнити автомобіль бензиною. На згадку про це мої милі провідники тільки посміхнулися. Такої "благодаті" тут не зустріти ніде. Немає навіть найпримітивніших стоянок, де можна б зупинити автомобіль, з'їсти при столі свій бутерброт чи

піти "по-потребі". Про такі "буржуазні видумки" ще не мріють навіть нові демократичні ради Львівщини. А втім, тим часом, це й не моя турбота. Знаю, що десь тут, на підступах до Києва, зупинилась десантно-штурмова бригада. Ось перед нами перша застава. Чи зупинять нас? Наш автомобіль зменшує біг, молоді хлопці в зеленому уважно але байдуже спостерігають нас і не затримують. І так аж "додому". По обидвох боках автостради -- врожайні, чорноземні колгоспні чи радгоспні поля. Складається враження, що не всі вони культивовані. Чомусь не видно шкрит, ані плантацій соняшника, картоплі чи цукрового буряка. Не видно на полях людей, ані тракторів. Тільки де-не-де пасуться корови. Рух на автостраді легкий, на бічних дорогах -- майже ніякий. Хочеться розпитувати про все, але доводиться поки що здебільш відповідати на сотні питань про Америку і Канаду, де -- за українським повір'ям -- дороги встелені доларами, а в крамницях тільки пташиного молока бракує... Правда, мої співрозмовники трохи скептичні й не дуже вірять в американський рай. За розмовами не чулись коли проїхали Коростишів і повз Житомир, якого за лісом не бачили навіть здалеку. Краєвиди досить одноманітні, як і вздовж більшості американських супергайвсїв. Щоб уникнути можливих неприємностей, я не захопив з собою ніякої карти. Тільки здогадуюся, що наближаємось до Новограда Волинського (колишнього Звягеля). Пропоную своїм, щоб зупинились на обід десь у найкращому ресторані чи в готелі, навіть, якщо для цього потрібно трохи з'їхати з головної дороги. Я ж, звичайно, "фондую". Засміялися знову: -- Нема зараз найкращих і найпевніших, -- відповідають категорично. -- По ідалнях ми тепер не обідаємо навіть у Львові. Обід взеємо з собою". Чорнобиль і страх перед наслідками загальної контамінації ґрунту, води і повітря залишили вже глибокий слід у думанні і в побуті молодих українців з різних областей. Хіба до Чорнобильської катастрофи відмовився б хтось від частування у кращому готелі? Ми пообідали домашніми бутербродами, зупинившись у гайку при самій дорозі десь недалеко давнього польсько-радянського кордону.

А ось і Корець -- колишня столиця князів Корецьких, далі Гоща, а навкруги все ще з виду багата хоч і колгоспна західня Волинь. Тяжко повірити, що за стільки років влада не спромоглась збудувати кільцеве шосе і місто Рівне доводиться об'їжджати малими, крученими, небезпечними дорогами, витрачаючи для цього понад годину часу. Ніяких поважних природних перешкод для будівництва немає, а потреба справді велика.

-- Це ще нічого, -- каже Ігор, -- побачите біля Бродів. Проклинали чехи, мадяри, німці й італійці, як їхали до Москви на олімпіяду, але й досі не помогло".

Перед Дубном захмарилось небо, почав накрапати, а згодом таки добре лити дощ. Хмари і густа мряка окутали все навкруги. Ледве проїхали малий колісь Радзівилів, а теперішній Червоноармійськ. І коли вже дадуть йому якусь рідну людяну назву. Знаю, що десь тут близько колишній австро-російський кордон або галицько-волинська межа...

І вїхали на ту "нічию землю". Боже милий! Такої понівеченої дороги я не бачив ніколи й ніде. Водій обе-

режно маневрує автомобілем, обминаючи найглибші ями, наповнені дощовою водою. І навіть не лається. Він їздить нею від незапам'ятних часів і запевняє, що це ще не найгірша дорога. Ось побачимо "шосе" з Красного до Вільшаниці! Але ж це головна автострада, -- протестую. У нас довели б її до ладу за місяць-два, а між тим збудували б тимчасовий об'їздний асфальтовий шлях...

Сумніваюся чи мені повірили. А втім, ми таки вирвалися на рівну дорогу. За туманом нічого не видно, та все ж таки помічаю знайомі вже придорожні написи: Ясенів -- це ж тут десь передчасно спорудили пам'ятник поляглим воїнам 1-ої Дивізії УНА на те тільки, щоб через місяць розірвали його динамітом. Підгірці -- місце колись славного замку й першої моєї довгої прогульки на відзначення 250-ліття відомої з історії Битви під Віднем. Це й батьківщина моїх близьких колишніх друзів -- Євгена і Романа Загоруйків. Не знаю, яка доля спіткала Євгена, а старший Роман "щасливо" відбув довголітню каторгу, пережив Норильське повстання й повернувся на Львівщину; недавно стрічав його прізвище в бориславській "Соборності"... А ось вказівка на Підлисся. Густі, низькі хмари закрили його, як і Маркіянову Білу Гору з високим сталевим хрестом-пам'ятником. Пригадую, скільки разів довелося пробиратися до неї польовими дорогами, обминаючи польські поліцейні застави, щоб засвідчити свою вдячність пробудителів рідної Землі й солідарність з пробудженням народом. Востаннє я тут був рівно 50 років тому, в серпні 1941-го. Підніжжя гори було оточене танкетками, броньовиками і мотоциклами німецької військової жандармерії, а народ плив з усіх сторін безконечними струмками на вершину гори, до пам'ятника. Я привів загін старших за мене впорядчиків-ветеранів з синьожовтими стрічками, нам призначили якийсь відтинок, але "спражний" порядок втримувала порядкова і політична поліція. Здається ще лунали патріотичні промови біля пам'ятника, коли неподалік у лісі пролунав постріл.

Виявилось, що це схопили і розстріляли без суду молодого "мельниківського провокатора", який роздавав людям якісь летючки. Цей трагічний випадок не подіяв ніяк на моїх товаришів, але в моїй чутливій душі він спричинив першу тріщину, поставивши під сумнів "непомилність", а то й просто наявність здорового глузду в багатьох наших тодішніх провідників. Спогади, спогади, спогади... Це була тільки прелюдія до того пекла, що охопило цей простір у 1944-1947 роках. Хай воно буде пересторогою нинішнім лідерам...

А ось і княжий Буськ чи Бузьке, що за кілька років відзначатиме своє 900-ліття. Сьогодні тут всього сім тисяч населення, а колись це ж була столиця удільного князівства на пограниччі Галичини й Волині. Тут збереглися рештки двох городищ, стародавні поховання з-перед 4000 років. Славна колись "на весь світ" буська броварня тепер закрыта, але розвивається інша харчова промисловість. Тут нам треба звернути з автостради на південь, бо ж ніяк не випадає їхати далі до Львова, коли збоку, на віддалі всього 14 км, розташоване моє рідне село, а в ньому чекає блудного сина дорога мама, брат і хто там ще з великої колись родини...

Як на те, -- хмари піднялись, дощ перестав, туман

відступив. Цікавлюсь, коли ми переїдемо Буг -- найбільшу ріку з часів мого дитинства. Виявляється, що ми вже її проїхали. Мабуть, вона значно поменшала. Скоро побачу, що в моїх околицях поменшало дослівно все. Зрештою, ті, хто ще пізнає мене, скажуть, що поменшав і я.

Доїжджаємо до залізничної вузлової станції Красне -- батьківщини відомого українського видавця "магната" Івана Тиктора й останнього головного командира УПА Василя Кука (полк. Ковалю). Обабіч шляху -- рівні, як стіл, порожні поля. Це ж тут за часів української державності в 1919 році був наш військовий аеродром, де працював мій батько. Запитую нащадків, чи щось про все це знають. "Ні, і про це довідуємось вперше від вас". Таку відповідь доведеться чути ще не раз і не від одного.

Красне (будинки станції, "височезний міст" тощо) хоч і "поменшало", але мало змінилось. Тільки з південного боку виросли, переважно ще не викинуті, два й триповерхові муровані чийсь будинки чи "дачі". Минаємо Андріївку, Скнилів і ось ми "дома". Мимохіть сильніше застукало серце. Але, -- що це? Замість парового млина, стоять довгі ряди колгоспних хлівів чи курятників. Майже всі хати в селі обкладені не надто дбайливо строкатою цеглою й покриті шифером чи чимсь подібним. Не впізнаю жодної. Біленьких, під соломою, більше нема. Обидві школи вгрузли в землю, у них вже, мабуть, не навчаються діти. Десь зникла моя повновода Гологірка, чомусь не завважив мостів крізь неї навіть у сусідніх селах. Зникли обидві придорожні каплиці. Зрівняно з землею, очевидно, й високу могилу, насипану Борцям за волю України восени 1941 року. Стару дерев'яну церкву помальовано зовні, але могутніх каштанів і лип навколо неї не стало. Не пам'ятаю навіть чи ще стоїть збоку мурований пам'ятник замученим у Талергофі. Словом, село, в якому я народився й провів перші свої роки, про яке снів усе життя на чужині, -- я не пізнав. Не впізнав навіть рідного подвір'я, бо все, абсолютно все на ньому змінилось і ніщо не нагадувало мого дитинства.

(Далі в наступному числі)

Агнеса ЛЕБІДЬ

Народе український, --
За фізичний мор,
За поразок позор,
За війнами пролиту кров,
ВСЕВИШНІЙ
В дар тобі приносить

САМОСТІЙНІСТЬ.

Народе мій,
Візьми й володій
В любові братній
Народів!
Час назрів...
Силу і міць здобудь
Народе,

Славний будь!

Б. М. ЕЛЬЦИН

СПОВІДЬ НА ЗАДАНУ ТЕМУ

Скільки слів було сказано з приводу брехливості буржуазної пропаганди, що вигадала секретні протоколи пакту Молотова-Ріббентропа? Скільки разів доводилося пропагандистському апарату говорити, що все це підступи і фальшивки? Хоч всякій людині із здоровим глуздом було ясно, що тут не можна відмовлятися від того, що давно всім відомо. Минув час, і ось ми визнали, так, секретні протоколи існують, але скільки ж поваги і авторитету ми втратили через таку твердолобість.

Так функціонує апарат ЦК, даючи всій країні команди і вказівки. Але я ще раз підкреслюю, сам апарат тут ні при чому, просто саме таким -- догідливим і слухняним -- він потрібен верхівці партії. Самостійний і незалежний інструктор ЦК КПРС -- таке поєднання слів язык навіть вимовити не може.

Догідливість і слухняність оплачуються пільгами, спецлікарнями, спецсанаторіями, прекрасною "цековською" їдальнею і таким самим чудовим столом замовлень, "кремлівкою", транспортом. І чим вище піднімаєшся по службових сходах, тим більше благ тебе оточує, тим болючіше і прикріше їх втрачати, тим слухнянішим і стараннішим стаєш. Все продумано. Завідуючий сектором не має особистої машини, але має право замовляти її для себе і для інструкторів. Заступник завідуючого відділом вже має закріплену "Волгу", у завідуючого "Волга" вже інша, краща, із спецв'язком.

А якщо вже ти досяг вершини піраміди партійної номенклатури, тут все -- комунізм настав! І, виявляється, для нього зовсім не потрібна світова революція, найвища продуктивність праці і загальна гармонія. Він цілком може бути побудований в окремо взятій країні для окремо взятих людей.

Про комунізм -- це я не утрирую, це не просто образ або перебільшення. Загадаймо основний принцип світлого комуністичного майбутнього. Від кожного -- за здібностями, кожному -- за потребами. Тут все саме так. Про здібності я вже говорив, їх, на жаль, не дуже багато, зате потреби!.. Потреби такі великі, що справжній комунізм поки вдалося побудувати для двох десятків чоловік. Комунізм створює Дев'яте управління КДБ. Всемогутнє управління, що може все. І життя партійного керівника перебуває під його невсипущим оком, будь-яка примха виконується. Дача за зеленим парканом на Москва-ріці з великою територією, з садом, спортивними та ігровими майданчиками, з охороною під кожним вікном і з сигналізацією. Навіть на моєму рівні кандидата в члени Політбюро -- три кухарі, три офіціанти, покоївка, садівник зі своїм штатом. Я, дружина, вся сім'я, що звикли все робити своїми руками, не знали, куди себе діти -- тут ця, так би мовити, самодіяльність, просто не припускалася. Дивно, що ця розкіш не створювала зручності чи комфорту. Яку теплоту всередині житлового приміщення може створити мармур?

З кимось просто зустрітися, контактувати було майже неможливо. Якщо ідеш у кіно, театр, музей, будь-яке громадське місце, туди спочатку відправляється цілий наряд, все перевіряє, оточує, і тільки потім можеш з'явитися сам. А кінозал є прямо на дачі, кожну п'ятницю, суботу, неділю спеціально з'являється кіномеханік з набором фільмів.

Медицина -- найсучасніша, все обладнання імпортне, за останнім словом науки і техніки. Палати -- величезні апартаменти, і знову всюди розкіш: сервізи, кришталь, килими, люстри... А лікарі, боючись відповідальності, поодиночі нічого не вирішують. Обов'язково збирається консилиум із п'яти, десяти, а то й більше висококваліфікованих спеціалістів.

До цих безвідповідальних консилиумів у Четвертому управлінні я ставився з великою підозрою. Коли я перейшов у звичайну районну поліклініку, у мене взагалі перестала боліти голова, став почувати себе набагато краще. Вже кілька місяців не звертаюся до лікарів. Можливо, це збіг обставин, але дуже символічний. А коли ти -- в Політбюро, то закріплений лише за тобою лікар зобов'язаний щоденно оглядати тебе, але над ним, як дамоклів меч, висить відсутність професійної, людської свободи. "Кремлівський" пайок оплачувався половиною його вартості, а входили до нього найдобріші продукти. Всього спецпайками різної категорії у Москві користувалися 40 тисяч чоловік. Секції ГУМу спеціально призначені для вищої еліти, а контингент начальників трохи нижчий -- вже інші спецмагазини, все за рангом. Усі спец -- спецмайстерні, спецполіклініки, спецлікарні, спецдачі, спецбудинки, спецобслуга... Яке слово! Пам'ятаєте, поняття "спец" -- спеціаліст, особо обдарований. Лівша блоху підкував, інші тисячі й тисячі майстрових, які дійсно були спецами. А тепер це слово -- "спец" -- має особливий смисл, всім нам добре зрозумілий. Тут найвідмінніші продукти, що готуються у спецехах і проходять особливу медичну перевірку; ліки, що мають кілька упаковок і кілька підписів лікарів, -- тільки такі "перевірені" ліки і можна буде застосувати. Та й чи мало таких "спец" у найнезначніших дрібницях, вихоханих Системою?!

Відпустка -- і обирай будь-яке місце на півдні, спецдача обов'язково знайдеться. Решту часу дачі пустували. Є й інші можливості для відпочинку, оскільки, крім звичайної літньої відпустки, існує ще одна -- зимова -- два тижні. Є чудові спортивні спорудження, але тільки для спецкористування, наприклад, на Воробйових горах -- корти, закриті й відкриті, великий басейн, сауна.

Поїздки -- персональним літаком. Летить ІЛ-62 чи Ту-134 -- в ньому секретар ЦК, кандидат в члени чи член Політбюро. Один. Поруч лише кілька чоловік охорони і обслуговуючий персонал.

Тут забавно те, що нічого їм самим не належить. Все

найчудовіше, найкраще -- дачі, пайки, відгороджене від усіх море -- належить Системі. І вона як дала, так і забрати може. Ідея по суті своїй геніяльна. Існує якась людина -- Іванов або Петров, це немає значення, зростає по службі, і Система видає йому спочатку один рівень спецблаг, підвівся вище -- вже інший, і чим вище він зростає, тим більше спеціальних благ припадає на нього. І ось Іванов переймається думкою, що він особа значна. Їсть те, про що інші тільки мріють, відпочиває там, куди решту і до паркану не підпускають. І не розуміє дурний Іванов, що не його так облагодіяли, а місце, яке він посідає. І якщо він раптом не буде вірою і правдою служити Системі, боротися за неї, на місці Іванова з'явиться Петров або хто-небудь інший. Нічого людині в цій Системі не належить. Сталін умудрився відточити цей механізм до такої досконалості, що навіть дружини його соратників не належали їм самим, вони теж належали Системі. І Система могла відібрати дружин, як відбрала у Калініна, Молотова, а вони навіть пікнути не посміли.

Нині, звичайно, часи змінилися, але суть залишилась колишньою. Такий же широкий асортимент благ видається місцю, яке хтось займає, але на кожне благо, починаючи від м'якого крісла і закінчуючи дефіцитними ліками зі штампиком Четвертого управління, печатка Системи. Щоб людина, яка була колись гвинтиком, не забувала, кому насправді все це належить.

Але я продовжу свою розповідь про пільги. При кожному із секретарів ЦК, члена або кандидата в члени Політбюро існує старший групи охорони, він же порученець, організатор. Мого старшого, уважну людину звали Юрій Федорович. Один із основних його обов'язків якраз і полягав у тому, щоб організовувати виконання будь-яких прохань свого... -- ледве було не сказав -- пана, свого підопічного. Потрібно новий костюм справити, будь ласка: рівно в призначений час у кабінеті тихенько лунає стук, кравець в кімнаті обміряє тебе сантиметром, наступного дня зазирне на примірку, і прошу -- прекрасний костюмчик готовий.

Є необхідність у подарунку для дружини на 8 бе-

резня? Теж проблем немає: принесуть каталог з цілим набором варіантів, що задовольнить будь-який, навіть найвитонченіший жіночий смак, -- вибери! Взагалі, до сімей ставлення поважне. Відвезти дружину на роботу, з роботи, дітей на дачу, з дачі -- для цих цілей служить закріплена "Волга" з водіями, що працюють позмінно, і з престижними номерами. "ЗИЛ", зрозуміло, належить батькові родини.

Забавно, що вся ця цинічна по суті своїй система раптом дає збої відносно родичів голови родинного клану. Наприклад, коли охорона проводила інструктаж з дружиною і дітьми, було поставлено вимогу, щоб вони не давали мені овочі й фрукти з базару, оскільки продукти можуть бути отруєними. І коли донька несміливо запитала, чи можна їм їсти, їй відповіли: вам можна, а йому ні. Тобто ви -- трієтеся, а він -- святе...

Москвичі звичайно зупиняються, коли вулицями міста, шурхочучи шинами, на великій швидкості проносяться урядові "ЗИЛ". Зупиняються не через велику пошану до тих, хто сидить у машині, а тому, що видно вище це справді вражає. "ЗИЛ" не встиг ще виїхати за ворота, а вже по всьому маршруту прямування сповіщаються пости ДАІ. Всюди дається зелене світло, машина мчить без зупинок, швидко, приємно. Очевидно, високі партійні керівники забули, що існують такі поняття як "пробка", світлофор і червоне світло.

Членів Політбюро по всьому шляху ще веде й машина супроводу, "Волга". Коли на мою адресу надійшло кілька попереджень з погрозами, мені теж виділили таку "Волгу". Я вимагав, щоб її прибрали, але отримав відповідь, що питання моєї безпеки -- не моя компетенція. Так що деякий час вбити мене було неможливо. Навкруги охорона. На щастя, незабаром додаткову охорону зняли.

"ЗИЛ" поряд зі мною цілодобово. Де б я не перебував, машина із спецв'язком завжди на місці. Коли приїхав ночувати на дачу, водій розміщується в спеціальному будинку, щоб у будь-який момент можна було виїхати.

Про дачу -- окрема розповідь. До мене вона нале-

"PROMBANK" INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови оренди або купівлі.

жала Горбачову, він переїхав у другу, заново побудовану для нього.

Коли я підїхав до дачі вперше, біля входу мене зустрів старший караулу, він познайомив з обслугою -- кухарями, покоївками, охороною, садівником і т.д. Затим почався обхід. Вже зовні дача вбивала своїми величезними розмірами. Ввійшли в дім -- гол метрів п'ятдесят з каміном -- мрамур, паркет, килими, люстра, розкішні меблі. Йдемо далі. Одна кімната, друга, третя, четверта, в кожній кольоровий телевізор. На першому поверсі величезна веранда зі скляним дахом, кінозал з більярдом, у кількості туалетів і ванн я заплутався, обідній зал зі столом метрів десять завдовжки, за ним кухня, цілий комбінат харчування з підземним холодильником. Піднялися на другий поверх по широких сходах. Знову величезний гол з каміном, із нього вихід у солярій -- стоять шезлонги, крісла-качалки. Далі кабінет, спальня, ще дві кімнати незрозуміло для чого, знову туалети, ванни. І всюди кришталь, старовинні й модернові люстра, килими, дубовий паркет і все таке інше.

Коли ми закінчили обхід, старший охорони радісно запитав: "Ну, як?" Я щось невиразно промугикав. Сім'я ж була просто приголомшена і пригнічена.

Найбільше вбивала безглуздість всього цього. Я зараз навіть не говорю про соціальну справедливість, розшарування суспільства, величезну різницю в рівнях життя. Це само собою зрозуміло. Але ось так навіщо? Чому знадобилося так абсурдно реалізовувати мрію про задоволення і власну партійно-номенклатурну велич? Така кількість кімнат, туалетів і телевізорів одночасно не потрібні нікому, навіть найвидатнішому діячу сучасності.

А хто платить за все це? Оплачує Дев'яте управління КДБ. Цікаво, до речі, по якій статті списуються ці витрати? Боротьба з шпигунами? Підкуп іноземних громадян? Чи за більш романтичною статтею, наприклад, космічна розвідка?

Для проведення відпустки також був багатий вибір: Піцунда, Гагри, Крим, Валдай, інші місця. Старшому охорони видавали, якщо не помиляюся, щось близько чотирьох тисяч карбованців -- це, так би мовити, на кишенькові витрати. Тобто зарплату на відпустку можна було не витрачати. На цих літніх дачах все ті ж багатство і розкіш. До моря підвозять на машині, хоч від дачі до нього метрів двісті, не більше. Я звичайно, крокував сам, взагалі намагався якось розворушитися, організовував волейбольні команди, ми з дочкою, моїм помічником і водієм грали проти охорони, вони хлопці молоді, сильні, здорові, але ми все рівно часто вигравали. Хоч якось намагався в цей комуністичний дистильований оазис внести щось людське, бурхливе і запальне. Треба чесно признатися, вдавалось це мені з великими труднощами.

Можливо, я висловлю небезспірну думку, але, вважаю, перебудова не застопорилася б навіть при всіх тих помилках у тактиці, що були здійснені, якщо б Горбачов особисто зміг переломити себе у питаннях спецблаг. Якщо б сам відмовився від зовсім непотрібних, але звичних і приємних привілеїв. Якщо б не став будувати для себе будинок на Ленінських горах, нову дачу під Москвою, перебудовувати ще одну дачу в Піцунді, а

затим зводити нову суперсучасну під Форосом. І врешті-решт з пафосом говорити на Зїзді народних депутатів, що у нього взагалі немає особистої дачі. Як же лицемірно це звучало, невже він сам цього не розумів? Усе могло бути по-іншому, бо не була б втрачена віра людей у лозунги і заклики, що проголошувалися. Без віри неможливі ніякі найсвітліші, найчистіші перетворення. А коли люди знають про кричущу соціальну нерівність і бачать, що лідер нічого не робить, щоб виправити цю безсоромну експропріацію благ вищої партійної верхівки, випаровуються останні краплини віри.

Чому Горбачов не зміг цього зробити? Мені здається, виною тому його внутрішні якості. Він любить жити красиво, розкішно, комфортно. В цьому йому допомагає дружина. Вона, на жаль, не помічає, як уважно і прискіпливо стежать за нею мільйони радянських людей, особливо жінки. Їй хочеться бути на видноті, відігравати помітну роль в житті країни. Напевно, у ситому, багатому, задоволеному суспільстві це було б сприйнято нормально і природно, але тільки не у нас, у крайньому разі, не зараз.

Це також помилка Горбачова, він не відчуває реакції людей.

Але звідки він може її відчувати, якщо прямого і зворотнього зв'язку з народом у нього немає. Його зустрічі з трудящими -- маскарад, та й усе: кілька чоловік стоять, розмовляють з Горбачовим, а навколо цілий ланцюг охорони. А людей цих, перевірених, що зображують народ, на спеціальних автобусах підвозили... І завжди це -- монолог. Йому щось кажуть, а що, він не чує, і чути не хоче, говорить щось своє...

А "ЗИЛ" для жінки? А ініціатива Горбачова підвищити заробітну плату складу Політбюро? Люди про все це якось дізнаються, приховати нічого неможливо. Мої доньці на роботі дають по шматку мила на місяць, вистачає насилу. Коли дружина по дві, три години в день ходить по магазинах і не може купити найелементарнішого, щоб нагодувати сім'ю, навіть вона -- спокійна, зрівноважена -- починає нервувати, переживати, розстроюватися.

Звичайно, нікуди наша номенклатура не дінеться, доведеться їй віддавати свої дачі, відповідати перед людьми за те, що чіплялися руками, ногами і зубами за свої блага. Та й нині вже починають вони оплачувати рахунки за свою номенклатурну велич: провали партійних і радянських функціонерів на виборах -- це якраз перший дзвіночок. Вони змушені вже зараз робити кроки назустріч вимогам трудящих. Але вчинки робляться з таким трудом, з таким скрипом: від благ так не хочеться відмовлятися, що в хід йдуть будь-які хитрощі, аж до прямого обдурювання, аби процес цей пригальмувати.

Коли за спиною про мене говорять, що відмовився від всіх привілеїв -- дач, пайків, спецполіклініки тощо заради популярності, щоб підіграти почуттям натовпу, який прагне зрівнялівки і вимагає, щоб усі жили однаково погано, я на ці слова не зважаю і не ображаюся. Зрозуміло, хто їх говорить і навіщо. Але є люди зовсім інші -- мої друзі, союзники, ті, хто добре до мене ставиться, -- вони теж іноді, особливо, коли виникає кон-

кретна ситуація, говорять, наприклад, навіщо вам знадобилося відмовлятися від Четвертого управління? Де тепер ліки діставати (а я на той момент якраз простудився), нічого ж немає: ні антибіотиків, ні простого анальгину, ні аскорбінки?!

А втім, я відхилився. Отже, розмова про привілеї. Звичайно, хочеться їсти смачну, здорову їжу, хочеться, щоб лікарі до тебе були ласкаві і уважні, хочеться відпочивати на прекрасних пляжах тощо. І, цілком природно, моя сім'я, відмовившись від усього цього, зіткнулася з багатьма проблемами, такими ж, які виникають у мільйонів радянських сімей.

Взагалі, жити, як живе весь цивілізований світ, дуже хочеться. І тому ніколи не зрозумію Горбачова, який, я вже писав про це, на з'їзді гордо виголосив, що у нього немає особистої дачі. Чим тут пишатися, чому радіти? Погано, що немає. Повинна бути у Генерального секретаря особиста дача, побудована на гроші, зароблені власною працею, як робітника, письменника, інженера, вчителя... Але персонально-державна -- це для нього краще.

А поки цього немає, поки ми живемо так бідно і убого, я не можу їсти осетрину і заїдати її чорною ікрою, не можу мчати на машині, мінаючи світлофори і автомобілі, що шарахаються, не можу ковтати імпорتنі суперліки, знаючи, що у сусідки немає аспірину для дитини.

Тому що соромно.

У зв'язку з цим виникають думки про нашу країну, про обраний шлях, про причини низького рівня життя, вічного дефіциту в усьому, про духовність, моральність, про майбутнє.

Багатьох людей хвилює питання -- куди ми йдемо? Чи той ми будемо дім, який нам потрібен і в якому можна, якщо не благоденствувати, то хоча б пристойно існувати? Суспільство нині з усіх сил прагне перетрусити старі уявлення і знайти єдино вірний напрям. Поблукали ми вже доволі. Але проходи загромаджені брехнею, всякою догматичною мізерією, і всім нам доведеться добряче попрацювати, щоб не загубитися в завалах минулого...

Якщо неупереджено співставити теорію і практику соціалізму, то стає зрозумілим: із основних його класичних складових частин в житті втілена лише одна -- узагальнення власності, і те зроблено незграбно...

Сьогодні багато пишуть про оновлення нашого соціалізму. Але це, м'яко кажучи, поганий захист соціалізму, бо можна оновлювати те, що вже існує в часі і просторі. Звичайно, коли дім побудований, його можна як завгодно оновлювати, добудовувати, розширювати, реконструювати тощо. А якщо про нього ще й гадки немає? Моя думка така: ми соціалізм лише тільки будемо. Потрібна чесна, воістину наукова теорія, яка могла б узагальнити і врахувати без спекуляції сімдесятилітній досвід нашого буття.

Догматичні уявлення про соціалізм не зникають миттєво. Ще довгий час вони живляться інерцією минулих років.

Довготривала абсолютизація ролі економічних факторів розвитку (на шкоду соціально-політичним) позначилася і на загальній стратегії перебудови. Еконо-

мічна реформа вчасно не була доповнена синхронною (а краще б випереджаючою) перебудовою політичної структури.

Слід було починати перебудову з партії, її апарату. Необхідно було чітко визначити місце партії в суспільстві і її головні "спрямовуючі удари". Виходило, що якийсь час ми перебудовували економіку, перебуваючи в полоні догм і традицій, що прийшли з минулого, із мертвих концепцій, не маючи власного пакету законів про власність, про землю, про кооперацію, оренду, податкову систему, нову систему ціноутворення.

Сьогодні, прискорюючи політичну реформу, ми намагаємося надолужити втрачене. Навіть те, що зроблено, призвело до помітної політизації суспільної свідомості. В політику активно включається народ.

Народна політика, беручи початок з народної дипломатії, розширила сьогодні арсенал своїх засобів, форм і методів. Громадське життя було буквально розбурхане страйками і створенням страйкових комітетів. Розвивається народна преса у вигляді видань самодіяльних організацій: "неформалів", фондів, ініціативних груп тощо. У ряді республік і регіонів сформувалися і діють народні фронти, часто-густо їх вважають чи не новою політичною партією в суспільстві. Я -- за створення народних фронтів, але за умови, що їх програма і дії не суперечать загальнолюдським цінностям. У Прибалтиці народні фронти поставили питання, від рішення яких партія відійшла. Маю на увазі національні проблеми.

Перебудова сколихнула людей, збудила їх творчу енергію, покликала до соціальної творчості. Важливо, щоб знайдені форми народної політики посіли гідне місце в суспільстві. Вони мають консолідувати всіх, хто стурбований долями країни, хто прагне до істинно демократичного укладу. Усунення від боротьби за перебудову інакомислячих послабить форми народного руху. За інакомислення треба платити людям тринадцяту зарплату, інакше наша безвільна одностайність доведе нас до ще більш безнадійного застою. І особливо слід заохочувати розбіжність у думках в момент критичного становища -- тут кожне нове слово, кожна нова думка -- дорожче за золото. І взагалі, хіба можна відмовити людині у праві на свою думку?

(Скорочено за "Трибуною". Збережено правопис оригіналу. "Сповідь", на жаль, не застаріла, бо ще "суть залишилась колишньою". -- Ред.)

YAR HALABAR

YAR'S KIDS 'N THINGS
CHILDREN'S CLOTHING AND FURNITURE

Дитячі убрання і меблі

2314 BLOOR ST. WEST
TORONTO, ONT., M6S 1P2

(416) 767-7860

БІЛЬ

“Їх енкаведисти захопили вночі в ліжку в Печеніжині, запідозрили у зв'язках з УПА. Допитували і катували тут, в Яблуніві, в райвідділі МДБ. Катували страшенно, кілька днів, вогнем пекли. Нічого не добившись, поклали їх тут, в саду, напівживих, у позу закоханих і закидали землею. Тут, недалеко, в Яблуніві, живе і нині стара хвора жінка, яку змусили закопувати їх, -- то вона ледь не збожеволіла від того, бо ця пара ще ворухилася в ямі. Їх уже впізнали -- це Кушнірчук Анна з Космача, по сережці впізнали, тільки в неї такі були, а хлопець наш, місцевий, із Стовпчатова. Сира земля їх повинчала навіки”, -- тихенько розповідала мені бабуся, з місцевих, котра побажала залишитись невідомою.

У липні минулого року в селі Яблунів Косівського району Івано-Франківської області неподалік приміщення, де колись містився райвідділ НКВС-МДБ, розкопані поховання жертв сталінського терору вже після 1944 року. До початку розкопок у цьому добротному будинкові працював дитячий садок і, як розповідають очевидці, траплялося, що діти знаходили тут людські черепи і гралися ними. В липні минулого року було розкопано майже півсотні кістяків у саду біля цієї “вілли”, а також у дворі -- кількість жертв у розкопаній криниці, яка тут же, встановити не вдалося. З неї на світ божий добуто гору кісток, потрощених черепів -- в криницю разом з замордованими, напівживими людьми вбивці кидали гранати, міни, снаряди, патрони, обливали бензином і підпалювали -- вибухи в кам'яному склепінні шматували тіла, трошили кістки й черепи. Піднято скрутку колючого дроту, яким зв'язували руки, камінь із старанно припасованим дротяним зашморгом, який був почеплений на шию жертві. Серед кісток траплялися й дитячі. Поряд з отвором криниці я бачив гору гілз від куль та залишків інших боєприпасів, які від вогню, вибухів та часу (адже минуло понад сорок років) спеклися в безформну масу.

Місцеві жителі розповідають, що в ті часи глухі вибухи в криниці було чути по кілька днів поспіль. Люди пам'ятали місця тих “братських могил”, та, паралізовані страхом, мовчали кілька десятиліть. Але нині, коли нарешті заговорили, їх уже не змусиш мовчати, бо їх таки вже “долучили до розуміння свободи”.

Розповідає Ярослав Малкович, заступник голови Коломийського “Меморіалу”: “1980 року я, після звільнення в запас, як інвалід Радянської Армії лікувався в госпіталі ветеранів війни разом з колишнім працівником Яблунівського НКВС-МДБ пенсіонером Ушаковим, який вихвалявся своїми “подвигами” в “боротьбі з бандерівцями”, смакуючи деталі звірств на допитах. Так, з його слів, він забивав цвяхи в очі катованим, чіпляв їх за ребра на гаки, розпорював животи, у вагітної жінки -- дружини “бандерівця” -- вирізував з утроби ненароджену дитину в присутності чоловіка, щоб змусити його давати потрібні свідчення...”

Ярослав Богданович Малкович був на розкопках з першого дня разом з іншими мужніми патріотами, вони

тут і ночували, охороняючи те, що залишалось від жертв.

До мене підійшла бабуся з виламаними пальцями, що неправильно зрослися: “Вислухайте й мене. Я -- Анна Іванівна Стефурак з Стовпчатова. У цій криниці два хлопці з моєї хати. А мене енкаведисти катували, пальці між дверима затискували, поламали. То десь в році 48-му було, все допитувалися, де чоловік, а він безвісти пропав. Довго боялася я, а тепер все розкажу, бо годі мовчати”. З тих липневих днів минуло півроку. Кістки жертв чекісти з Яблунова урочисто перепоховали на місцевому цвинтарі, а тим часом на замордованому тілі України відкрилося ще кілька больових точок. Підвал церкви у Бучачі напакований сотнями людських кістяків. Понад 540 жертв розкопано на території колишньої катівні НКВС-МДБ в Дрогобичі... Розкопки поховань жертв репресій в Печеніжині та інших населених пунктах Західної України. Їх кількість збільшується з кожним днем.

Потребує сумлінного розслідування і страхітлива історія, котру розповів мені голова Коломийської міської ради Володимир Машталер, про те, як 1940 року енкаведисти розстріляли два класи школярів разом з учителями за те, що хтось із дітей забризкав чорнилом портрети Сталіна.

Йдеться про масові вбивства -- про злочини проти людства, для яких немає терміну давності. А тому слід негайно створити урядову комісію по розслідуванню цих злочинів на Україні, а слідство по них повинна перебрати на себе Прокуратура. Слово за Верховною Радою України. Я не берусь спростовувати звинувачення на адресу ОУН-УПА: і виправдовувати, і звинувачувати можна, лише оперуючи фактами щодо кожного окремого епізоду, але в світлі останніх подій і нових обставин є підстави для сумнівів -- а чи всі злочини, свого часу інкриміновані “українським буржуазним націоналістам”, насправді вчинені ними? Чи не є значна частина з них ділом рук провокаційних загонів-спецпідрозділів НКВС-НКДБ-МДБ, створених свого часу в Західній Україні для компрометації ОУН-УПА і для боротьби з ними після 1944 року? Всі ці обставини дають підстави для повторного розслідування по кожному злочину, свого часу інкримінованому ОУН-УПА. Для забезпечення об'єктивності, цим має займатися Міжнародна комісія під контролем ООН за участю не лише радянських, а й зарубіжних фахівців.

Тривалий час радянська пропаганда твердила про звірства “бандерівців” ОУН-УПА -- про це написано сотні (якщо не тисячі) книг, досліджень, памфлетів, віршів. Патріархом поезії антибандерівського спрямування можна назвати Дмитра Павличка, який, виявляється, сам був жертвою катів з Яблунова в 1945-46 роках, але чомусь не знайшов у собі ні мужності, ні патхненія розповісти про своє ув'язнення і тортури в Яблунівському МДБ, аж доки наприкінці 1990 року ми не довідалися з газет про цю сторінку його біографії. Адже Дмитро Павличко знав, не міг не знати і про ці поховання, і про катування людей. Чому, як відомий поет і депутат не захотів розповісти світові правду? Зате старанно, впродовж десятиріч, як святий Юра, разив списом пера “га-

дину з тризубним ротом". І ця тематика не була монополією Дмитра Павличка -- з неї тривалий час годувався цілий легіон літераторів і журналістів. Ми повинні боротись за правдиву історію України для нащадків, "щоб білі плями чорних днів не обернулись в вовчі ями". Скільки таких "білих плям" нашої історії ще стануть червоними від крові? Скільки ще отаких поховань на нашій трагічній землі? "На Україні біло від кісток й криваво-чорно від зрад минулих".

...Серед жертв, розкопаних у саду біля дитячого садка (колишнього Яблунівського райвідділу НКВС-МДБ), був і кістяк з цвяхом в очниці і залізними гаками під ребрами (чи не про нього розповідав кат Ушаков?). Хоча й садом це місце назвати важко -- як свідчать місцеві жителі, дерева над загиблими не хотіли рости, родити -- засихали, либонь, захлинались тим людським горем, котрий переріс у біль землі. Він стає нашим всеукраїнським болем, Великим Болем народу нашого.

Кістяки в Яблуніві чекісти урочисто перепоховали, але до кінця свого життя не забути мені закохану пару -- Анну Кушнірчук з Космача і хлопця із Стовпчатова, кістяки яких лежать, обнявшись чорними від вогню кістками рук, під напівусохлою яблунею, і сережка блищить на скроні в Аннички...

*("Вісті з України",
серпень 1991)*

Сергій ГРАБОВСЬКИЙ

ЧИ ЛЕГКО БУТИ ДЕМОКРАТОМ?

Інформація, політизація, поляризація... Хвилі змін накочуються на суспільство одна за одною, не дають можливості перевести дух. Стояти поза діями, відсиджуватися вдома, коли голодують студенти, коли кийки- "демократизатори" вже подекуди лупцюють твоїх товаришів і просто незнайомих людей, коли вирішується доля роду і народу -- неможливо. Не по-чоловічому. Непорядно. Як це так: усе життя прагнути змін, працювати задля них -- і відійти вбік, коли настає вирішальний час?

Чому ж у душі смуток? Чи не тому, що вир політики розчиняє тебе повністю, не полишаючи часу на неспішні міркування, на справді приватне і справді життя? Чи це просто втома від багаторічного буяння політичних боїв? Чи, може, сама нинішня політика (іншої ми ще не знаємо) містить у собі щось таке, що і викликає підсвідомий смуток?

Спробуємо розібратися у суб'єктивних враженнях. Тим більше, що вони підкріплюються об'єктивними даними соціологічних досліджень: усе більша кількість опитуваних критично ставиться до політики і до політичних діячів -- від консерваторів до демократів.

Чому ж це так? Вважаю, одна з головних причин -- надзвичайно мала кількість справжніх демократів на всіх рівнях політичного життя. Точніше, тих, хто є демократом не лише за назвою...

Демократ -- це той, хто ставить людину над державою, розглядаючи останню як засіб розв'язання людських проблем. Демократія обстоює невід'ємні права особистості; саме з цих прав виростають і права етносу, соціальної групи, вселюдського загалу. Для того, аби люди не потонули в колотнечі суперечностей, аби гарантувати права кожного -- до тієї межі, де вони можуть порушити права іншого -- демократія звертається до різноманітних форм добровільних угод між людьми: як громадянами держави, як виборцями, як виробничниками, як прихильниками тієї чи іншої конфесії чи вольнодумцями. Тому такого значення для демократії набувають право і закон.

Іншими словами, демократія починається з презумпції довіри. І з поваги до прав меншості. Ні в якому разі не можна визнати демократичним суспільство, де більшість діє свавільно, за власним розсудом.

Демократія -- це свобода, яка є відповідальністю. Це -- спосіб не допустити надмірного загострення суперечностей (останні завжди наявні у суспільстві). Суперечності мають бути поєднані так, щоби від цього виграло суспільство, прогрес.

Я розумію, що навіть з побіжно окресленої моделі розвиненої демократії можна зробити сумний висновок: нам до неї ой як далеко! Але ж -- як іти до жаданого устрою? Якими методами діяти? І тут перевага сили ненасильства, яскраво доведена Мохандасом Ганді й Андрієм Сахаровим (в дуже різних умовах!) стає само-

ПОСИЛКИ НА УКРАЇНУ!

Фірма „Українська Книга“ в Т. „Внешпосилторг“ із Радянського писали договір про висилан... ченних посилок — подарунків (без шкіряних канадців та організацій... уальних проживаючим в СР... м і друзям.

Українська г... митні, поштові та інші оплат... аплатити канадськими долярам... ткових оплат тих, хто їх отрим... **УВАГА! БЕЗМИТНІ!**

...ка книга“ має філіали у Вінніпегі, Монреалі, Ванкувері, Монтреалі.

**Українська книга,
962 Блур стріт, захід,
Торонто, Онтаріо. М6Н 1Л6.
Телефон — (416) 534-7551.**

**Ukrainska Knyha,
962 Bloor Street West,
Toronto, Ontario. M6N 1L6.**

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

очевидною. Як показує світовий досвід, можна діяти радикально, але розважливо. Не розбурхуючи громадські суперечності до стадії непримиренних антагонізмів. Шляхом згод і компромісів об'єднуючи навколо себе переважну більшість активних членів суспільства (не просто виборців, а 65-70 відсотків творців національного багатства в його матеріальній та духовній формах). Заспокоюючи тих, хто має інші погляди -- ви завжди матимете можливість їх відстоювати, якщо своїми ж власними насильницькими діями не порушите демократичні (ще не зміцнілі) інституції. Не прагнучи до одноосібної влади -- нині ефективного врядування на всіх рівнях можливе лише як "коаліція різних" -- головним чином, лівоцентристських сил.

Іншими словами, у всіх нас -- тих, хто прагне до цивілізованого життя, -- немає іншого виходу, ніж дбайливо ростити перші пагони демократичного суспільства. Не можна піддаватися спокусі перманентних "великих стрибків". Стрибнути -- можна, а інколи й потрібно, але ж суспільство -- не кенгуру! І швидкість змін не визначається кількістю потрясінь. Взагалі, рухатися швидко -- означає робити неквапливі рухи в правильному напрямку без павз між ними. Приблизно так можна окреслити реформістський спосіб виходу із кризи.

В суспільстві зростає втома, зростає прагнення стабільності. Нормальне людське прагнення -- бути вписаним до певних громадських структур, до життєвих цінностей, де відсутні непевність у завтрашньому дні, у можливості реалізувати себе. За таких умов підвищуватиметься рейтинг або у політичних чаклунів, на зразок тих, що у 1917 році обіцяли змореним світовою війною людям близький комуністичний рай; або у тих, хто має сильну броньовану руку і прагне навести "новий старий порядок"; або ж у справді моральних політиків, для яких на першому місці розважлива рішучість та доброчесність.

"Неправедний -- нехай чинить неправду ще, і поганий -- нехай ще опоганюється" (Об. 22,10), -- сказано у Довічній Книзі. Кожен обирає свою долю. Для нас важливо якнайшвидше діяти в ім'я моральних цілей моральними ж засобами. "Час бо близький". □

Tel:

(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED

Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

M - C DAIRY

- ЙОГУРТ 212 Mavety Street
- ГУСЛЯНКА TORONTO, ONTARIO
- БІЛИЙ СИР Tel: 766-6711
- СМЕТАНА

У С Е С М А Ч Н Е ,
Д О Б Р О Я К І С Н Е !

ШВИДКО І ДЕШЕВО, "КОБЗА" ПЕРЕШЛЕ РЕЧІ НА УКРАЇНУ:
ВІДЕОКАМЕРИ, ВІДЕОМАГНІТОФОНИ, КОПІЯРКИ, ФАКСМАШИНИ,
ТЕЛЕВІЗОРИ, КОМП'ЮТЕРИ, АВТОМОБІЛІ, МЕДИКАМЕНТИ, ХАРЧІ,
НОВІ І ВЖИВАНІ РЕЧІ І Т.Д.

ЗАВІТАЙТЕ ДО "КОБЗИ"! ЧЕКАЄМО НА ВАС!

3253 LAKESHORE BLVD. WEST, TORONTO, ONTARIO M8V 1M3

TEL: (416) 251-9110

FAX: (416) 253-9515

Travel & Tours

626019 ONTARIO LTD.

СПЕЦІАЛІЗУЄМОСЯ У ПОДОРОЖАХ НА УКРАЇНУ.
ВІЗИ НА ПРОТЯЗІ 3-ох ДНІВ!

ЗАДЗВОНІТЬ ДО ІРКИ ПОЛІЩУК.

TEL: (416) 503-0530

3253 LAKESHORE BLVD. W., TORONTO, ONT.

Яків СОРОКЕР,
Єрусалим

"БЛАГОСЛОВЕННИЙ КРАЙ"

Михайло Глінка та Україна

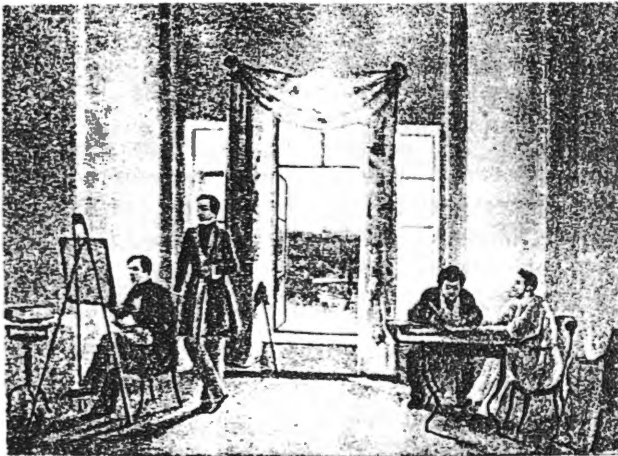
Родоначальник російської музичної класики М.І. Глінка (1804-1857) стикався з українською музикою, і ця обставина не пройшла безслідно для його творчості.

На початку 1837 року Глінку призначено капельмайстром Петербурзької Придворної капели, і на цій посаді, навесні 1838 року, його відправлено на Україну, щоб підібрати для капели 20 музично обдарованих хлопчиків (композитора супроводжували чотири особи, з яких три музиканти, теж учасники капели).

Поїздка по українських містах та селах тривала чотири місяці з гаком та залишила глибокий слід в творчій пам'яті композитора. Йому довелося зустрічатися з раніш знайомими, а також, з незнайомими людьми, в тому числі зі співаками та інструменталістами, яких він подовгу та з великою увагою слухав. Художні враження, краса природи, музична обдарованість українців, як і гостинність, що була до нього скрізь виявлена, збудили Глінку назвати Україну "благословенним краєм".¹ В тому ж дусі композитор писав в автобіографічній книзі "Записки" (що вперше вийшла з друку після його смерті, 1870 року), а також в листах, зокрема, до М. Маркевича та Н. Кукольника.²

М. Глінка в супроводі його помічників побували в Чернігові, Києві, Полтаві, Охтирці (нині Сумської області) та в околицях цих міст, але "штабом" музичної експедиції була Качанівка Борзенського повіту Полтавської губернії, тому здається доречним хоча б стисло розповісти про це примітне для української культури місце та про власника Качанівського двору Григорія Тарновського.

Хутір Качанівка, куплений Катериною II та переходячи з роками від одного власника до іншого, був успадкований Григорієм Тарновським, українським дідищем, меценатом та музикою-аматором. Він приятелював з Глинкою в Петербурзі. Коли він отримав Качанівку в спадщину, Тарновський відремонтував присадибну церкву, завів хор півчих та оркестру зі селян. В гостинному будинку Тарновського доводилося бувати й Тарасові Шевченкові, а теж, дуже часто, українському маляреві, другові великого поета, Василю Штернбергові (котрий

М.І. Глінка в Качанівці.
З картини В. Штернберга, 1838 р.

був там і під час перебування в Качанівці Михайла Глінки). В щойно згаданих "Записках" Глінка приємно говорить про Штернберга та називає його "наш талановитий маляр, дуже милий хлопець". В дні свого візиту в Качанівці, влітку 1838 року, Штернберг намалював декілька картин (що збереглися донині), а саме "Михайло Глінка в Качанівці", "Музична сходка в Качанівці" та ін.; йому належить і портрет українського поета Віктора Забіли, на слова якого Глінка написав свої дві відомі пісні (див. далі).

Сам Глінка пригадує, що

в качанівській оранжереї влаштовувалися за його участю нічні концерти, грали та співали пісні. Інколи співали малоросійські пісні на чотири голоси, -- пише Глінка, -- а інколи сусід Тарновського Петро Скоропадський затягував якунебудь чумацьку пісню та штучно копіював простолудина. Він, був примітною людиною і хоч господар наш називав його простим козаком (очевидно тому, що П. Скоропадський, дійсно одягом та манерами імітував простим козакам [...]), проте насправді він [...] був дуже освічений та добре розбирався в мистецтві".³

Великий концерт був даний того літа в церкві: виконувалися фрагменти з опери "Руслан та Людмила" (деякі написані, або завершені тут, в Україні) та інші твори. Диригував автор -- М. Глінка, а серед виконавців були півчі -- українські хлопчики, щойно набрані для "доставки" їх у Петербург. Деякі з них, як писав Глінка згодом, "були обдаровані таким тонким слухом, що непримушено слідкували за всілякими інтервалами".⁴ Участь в концерті брав також майбутній славетний український співак та композитор Семен Гулак-Артемівський.

На подяку за гостинність та хліб-сіль Тарновського Глінка готує йому музичний сюрприз -- кантату "Гімн господарю" на слова Миколи Маркевича, яка була виконана на урочистому обіді напередодні від'їзду композитора та його почту.

З відвідуванням Глінки України зв'язана важлива сторінка творчого життя Гулака-Артемівського. Нагадаю, що Глінка був знавцем вокального мистецтва, сам добре співав, писав праці методичного характеру для молодих співаків; він також викладав співи на батьків-

щині та за кордоном. Глинка познайомився з Гулаком-Артемовським у Києві, коли хлопцеві було 25 років. Він співав у хорі київського вікарія, мав прекрасний голос (баритон), але того часу ще "сирий". Глинка запропонував йому виїхати разом з ним для продовження занять і Гулак-Артемовський охоче згодився. ("Друзі дуже любили його, -- писав згодом Глинка, -- коли він виїжджав з Києва, вони проводжали його з плачем".⁵) Гулак-Артемовський став учнем Глинки з вокалу (а пізніше і другом), що сприяло його професійному розвитку та тому, що -- після удосконалювання в Італії -- він здобув славу першокласного співака-соліста (між іншим, виконавця партії Руслана в опері Глинки "Руслан і Людмила"), а потім і композитора, автора музики та лібретто перлини української оперної класики "Запорожець за Дунаєм".

Щойно згаданий Микола Маркевич (1804-1860) -- український поет, історик, фольклорист, упорядник збірників українських народних мелодій, піаніст та публіцист -- був другом та співробітником Глинки. Його роль у творчому житті цього композитора була суттєвою, тому варто присвятити йому невеликий розділ цієї праці.

М. Маркевич був однолітком Глинки, обидва вчилися одночасно в Петербурзькому Шляхетному пансіоні, де зблизилися та здружилися на все життя. Слід, перш за все, відзначити, що Маркевич був співавтором лібретто опери "Руслан та Людмила", зокрема, він обробив "Баладу Финна" Пушкіна для цієї опери Глинки. Свою обробку Маркевич здійснив влітку 1838 року, коли він та композитор гостювали в Качанівці, причому Глинка отут створив музику до цієї арії, що на її партитурі відмічено -- "Качанівка, 25-го червня".

Микола Маркевич був одним з найосвіченіших діячів культури свого часу. Тарас Шевченко, який добре знав та цінив Маркевича, написав на його честь вірш, що починається таким зверненням:

*"Бандуристе, орле сизий!
Добре тобі, брате:
Маєш крила, маєш силу..."*

До речі: один з перших романсів, написаних професійним композитором на слова Шевченка -- "Нащо мені чорні брови" (Думка) -- належить перу Маркевича.

Микола Маркевич багато років вів щоденник, в якому докладно записував безліч фактів та подробиць, починаючи з пансіонських літ і до відвідання маєтку Григорія Тарновського. Надзвичайно кмітливий, маючи вже в ті юні роки неабиякий літературний талант, Маркевич регулярно заносив в щоденник свої враження щодо життя в пансіоні, його подій та перипетій.

Навчаючись в Петербурзькому -- російському, ясна річ -- пансіоні, Маркевич у душі був та залишався українським патріотом, але не шовіністом, про що свідчить, зокрема, такий фрагмент його "Записок": "Не знаю, хто перший придумав закладати товариства (серед вихованців Шляхетного пансіону). Голосне товариство [...] було товариство малоросіян. Кожен малоросіянин мав право записатися (отже, крім Маркевича, в пансіоні були ще й інші українці. -- Я.С.); хіба що він шпигун та сутяга, то нічого не помагало -- ані місто народження, ані ім'я по

батькові. Хто тримав у себе вино, виключався з списку малоросіян. Потім вирішили людей добрих та чесних, незалежно від нації, приймати "в малоросіяни". Левка (Пушкіна) за те, що Олександр (Пушкін) його брат. Глинку -- за музику..."⁷

Маркевич -- один із запрошених Тарновського влітку 1838 року -- брав участь в музичних вигадках, причому він дбав якомога ближче ознайомити свого давнього друга Глинку з українською музикою. В його щоденнику -- запис 23 червня 1838 року -- є така примітка: "Я запрошую в Качанівку попа Йоанна Персидського з кобзою: Глинка хоче його послухати".⁸

Цікаву деталь, зв'язану з поїздкою Глинки в Україну, розповідає Микола Маркевич в одному зі своїх листів. Виявляється, що серед українських вражень композитора було його знайомство (імовірно, з ініціативи самого Маркевича) зі старовинним жанром української народної музики -- свого роду маршами-походами з рисами жартівливої, іноді гротескної гри-вистави. Їх творили та виконували представники старовинного музичного цеху -- крокосмайстри -- словосполучення, як ми переконали, навмисно утішне, що складається з українського "крок" з еллінізованим закінченням "ос" та німецьким "майстер". Воно має викликати асоціації з іншими (з галузі музичної практики) професіями та титулами подібними до "капельмайстра", "хормайстра" тощо. В пригаданому листі М. Маркевич пише одному своєму приятелю: "Ти не знаєш, що за важливий в нас на Україні чин крокосмайстра; якщо не можеш довідатися про те на містах у Полтавській та Чернігівській губерніях, то запитай Глинку. Він усе збагнув, він знає всь: і навіть створив марш крокосмайстерський, якого ви всі почувєте підчас вистави опери "Руслан і Людмила" (підкреслено мною. -- Я.С.)."⁹

Таким чином, з цитованого листа М. Маркевича випливає, що знаменитий Марш Чорномора (на який явно натякає автор листа) був створений Глинкою під враженням старовинного жанру української народної музики -- "музики крокосмайстрів". Пригадаю в цьому зв'язку, що Марш Чорномора -- одна з яскравих та новаторських сторінок музики Глинки, один з його шедеврів. Є підстава припустити, що вивчення автентичних зразків "музики крокосмайстрів" приведе до нових висновків щодо музики Глинки взагалі та українських корінів Маршу Чорномора, зокрема.

Як відомо, здобутком поїздки в Україну були дві пісні Глинки на слова українського поета Забіли. "Малоросійський поет Віктор Забіла іноді теж гостював в Качанівці, -- писав Глинка в "Записках"; дві його малоросійські пісні "Гуде вітер" та "Не щебечи, соловейку" -- я положив тоді на музику".¹⁰ Є гадка, що названі пісні побудовані на справжньому українському фольклорному матеріалі; однак сам композитор відповів своєму приятелю Петрові Дубровському про походження пісні "Гуде вітер" так: "Музику створив я, але якщо вона подібна до народного малоросійського мотиву -- я в цьому не винний".¹¹

Варто ще пригадати, що 1852 року Глинка почав писати програмну симфонію за сюжетом М. Гоголя "Тарас Бульба". Задум полягав у тому, що твір мав бути

побудований цілковито на українських -- фольклорних та створених автором в душі українського музичного ідіому -- темах. (Відоме афористичне висловлення Глинки: "Музику творить народ, а ми, мистці, лише аранжуємо її".) Композитор та критик О. Серов, що мав нагоду ознайомитися з шкיצами майбутньої симфонії, розповідає, що в 1-й її частині композитор обрав тему, майже тотожню з народною пісню "Гей гук, мати, гук". Інший видатний музикант, приятель Глинки, М. Балакірев записав з пам'яті фрагменти "Тараса Бульби" Глинки, які автор не раз награвав йому на фортепіано; він твердить, що то мало бути твором суто українським.

На жаль цей творчий план -- створення першої в історії програмної симфонії на сюжет "Тараса Бульби" -- не був здійснений Михайлом Глинкою.

Примітки:

¹ В листі до Н. Кукольника від 26 травня 1838 р., відправленим з Чернігова.

² Нестор Кукольник -- драматург та поет, автор текстів багатьох вокальних творів Глинки. Написав, між іншим, повість про видатного українського композитора Максима Березовського.

³ М. Глинка. Записки. Ленінград, 1953. Стор. 131.

⁴ Там таки, стор. 128.

⁵ Там таки, стор. 130.

⁶ Спочатку прізвище цієї сім'ї українських інтелігентів було Маркович. Батько Миколи -- Андрій Маркевич (Маркович) теж був знавцем фольклору: 1857 р. він видав в Петербурзі "25 українських народних пісень для голосу з фортепіано", а внук Миколи -- Ігор Маркевич (1912-83), диригент та композитор, був одним з видатніших музичних діячів нашого часу.

⁷ А. Орлова. Годы учения Глинки. В збірці: М.И. Глинка. Исследования и материалы. Ленинград-Москва, 1950. Стор. 81.

⁸ А. Орлова. Поездка Глинки на Украину. (В згаданій збірці. Стор. 240).

⁹ Там таки, стор. 240. Йдеться про лист М. Маркевича до Сергія Соболевського -- поета і бібліографа, товариша по навчанню Маркевича та Глинки в Шляхетному пансіоні.

¹⁰ М. Глинка. Записки. Стор. 132.

¹¹ Див.: Письма М. Глинки, изданные Н. Финдейзенем. Петербург, 1893. Стор. 409.

Стаття є варіантом одного з розділів книги автора "Українські елементи в творчості композиторів-класиків", що готується до друку (англійською мовою) видавництвом Канадського Інституту Українських студій університету Альберти (Едмонтон, Канада).

Купуйте продукти в наших вигідних крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

● 2295 Bloor St. W. ● Roncesvalles Ave.
1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
TORONTO, ONT.

Варвара РАДЧЕНКО

ГЛІБ РАДЧЕНКО (1914-1991)

Мистець Гліб Радченко жив, учився і працював до 1943 року в Харкові. Закінчив Харківський Художній Інститут. Ще змалку виявив нахил до малювання і почав малювати під наглядом відомого художника О. Савченка.

Гліб Радченко брав участь у багатьох малярських виставках і одержав за свої твори високу оцінку від таких фахових критиків, як професор М.Г. Бурачок, Семен Прохоров і інші. Він оформляв театри Харкова, зокрема Театр Юного Глядача та Палац Залізодорожників, малював портрети.

Шлях на чужину прослався через Краків і Зальцбург до Монреалу. У Кракові під час війни малював портрети та ікони. У Зальцбурзі малював з натури пейзажі, натюрморти, портрети та ікони. Відоміші -- Св. Апостол Андрій Первозваний та князь Володимир. Оформляв театр, малював декорації, зокрема декорації до опери "Запорожець за Дунаєм". Створив композиції "Прометей", "Поля", "Сіножать", "Захід сонця", "Шевченко над Дніпром", "Замок", "Маки", "Селяни з Полтавщини", "Портрет гуцулки", "Дніпро на світанку" та портрети Г. Сковороди і Лесі Українки. Виставлявся в Зальцбурзі на українських і австрійських мистецьких виставках.

На перших порах у Монреалі тяжко працюючи фізично, все ж таки, не залишав малярство. Малював олією пейзажі, натюрморти, портрети. З них треба відзначити такі: "Осінь", "Зима", "Провесна", "Оселя св. Софії", "Парк св. Олени", "Вежа", "Вулиця св. Катерини", "Соняшник", "Півонії", "Українка" (композиція), "Бабуня і внук", портрет матері, два автопортрети.

Малював ікони та іконостас в церкві св. Юрія в Лашинах та ікони в церкві св. Покрови у Монреалі. Друкувався в журналах "Нові Дні", "Молода Україна", "Соняшник" та в газеті "Українські вісті".

Від 1967 року Гліб Радченко малював портрети пастеллю на головній вулиці Монреалу де малювали і

Гліб Радченко. Автопортрет.

Гліб Радченко. Леся Українка, композиція.

виставляли картини художники, називали це місце другим Парижем.

Малював переважно портрети туристів, що приїжджали з різних країн світу. Монреальський журнал "PROMENADE" помістив в одному з своїх чисел на обкладинці фото Гліба з моделю, яку він малює. Під заголовком "Sidewalk Cezannes" подано відповідну інформацію англійською і французькою мовами.

Мистець Гліб Радченко упокоївся в Бозі від несподіваної недуги 6.10.1991 року на 77-му році життя. Залишив у великому смутку сестру Варвару і племінників Михайла та Олеса з дружиною Іриною і дітьми Данилом і Степаном.

Вічна йому пам'ять! Хай канадська земля буде йому легкою. □

ARKA LTD

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи, вишивані блюзки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинкові перстені, різдвяні та великодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West. Toronto, Ont.
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

Ніяка зовнішня принадність не може бути повною, якщо вона не оживлена внутрішньою красою.

В. Гюро

КЛАСИЦИЗМ

(Стаття 27 з серії про мистецтво)

Як мистецтво є часто зацікавлене показувати красу, так класицизм є зацікавлений показувати найгарніше, найдосконаліше в мистецтві. Назва класицизм торкається головню грецького та римського мистецтва. Греки і римляни розвинули точне розуміння краси і потребу правильних пропорцій, щоб цю красу передавати. Через те, що вживався найвищий концепт краси, в мистецтві переважно були представлені боги. Інакше не могло бути, бо в античні часи для греків не було нічого більш перфектного ніж боги.

Розвиваючи мистецтво, представляючи богів у найбільш досконалий спосіб, стиль прогресував до найвищої досконалості. Але після упадку грецьких міст-держав і римської імперії, класичний стиль перебував занедбаний аж до Ренесансу або відродження старих культурних вартостей і традиційних стандартів.

Вплив Ренесансу був дуже сильний в Європі, а головню у латинських країнах, з Італією у провідній позиції.

Ренесанс став найбільш розповсюджений в архітектурі, коли багато мистців захоплювались і запозичили ідеї для будівель прямо з храмів старовини. У скульптурі та малярстві не тільки античні пропорції і стиль були прийняті, але і теми були взяті з легенд та історичних переказів.

Завдяки чистоті мистецької форми і виразу, багато найкращих мистців світу належали до класичного руху. Вони залишили нам одні з найгарніших і найкраще скомпонованих малюнків і скульптур. Через це більшість у світі мистецьких шкіл основує свою науку на класичнім мистецтві, і вся основа починається від класики як ісходного пункту і розуміння мистецтва.

Цікаво буде порівняти європейський підхід з американським. В Європі з часів Ренесансу і аж по ХХ-те сторіччя ми зустрічаємо класичні твори у кожній галузі мистецтва: архітектурі, скульптурі і малярстві. У Сполучених Штатах натомість найбільший вплив класика мала на архітектуру. Томас Джефферсон збудував капітоль штату Вірджинія у чисто класичному стилі. Від того часу ми зустрічаємо тут сотні штатових і міських будівель, виконаних у класичнім стилі. Банки і інші фінансові інституції збудували справжні класичні пам'ятники. Сила і імпозантність класичної будови була прийнята кожним, хто бажав, щоб його будинок символізував вічне тривання ідеалів. Це була претенсія, так само як і наполеонівський ампір, тільки на меншу, індивідуальну скалю. Тільки в останні десятиріччя ці будови помалу замінюються більш модерними, функціональними будовами.

Тож, в архітектурі класичний стиль у Сполучених Штатах заняв відповідне місце, але скульптура і малярство залишилися позаду. В архітектурі не було нічого, що треба було зрозуміти. Будинки будуються для певної цілі і для тої цілі уживаються. Люди входять і виходять, поладжують різні справи у них, і не зважають на їхні

естетичні вартості. Будинок служить меті і це все чим люди цікавляться. Малюнок, натомість мусить бути зрозумілим. Є неможливо увійти у малюнок і там відчинити собі бюро. Потреби є інакші. Коли будинок служить виключно практичним потребам, то малюнок у першу чергу є намальований для духових потреб людини.

В Америці при кінці XVIII-го сторіччя жив такий Джан Вандерлін. Він був добрий мистець і мав намір впровадити клясицизм у Сполучені Штати. Багато років він провів у Франції студіюючи мистецтво, головню клясицизм. Повернувшись до Сполучених Штатів, він улаштував виставку своїх праць. Але замість здобути успіх і признання, він був зневажений, і помер незнаним мистцем. Люди не могли зрозуміти клясичний твір. Твір був занадто віддалений від їхнього сприймання. Вони хотіли щось, що можна було б повісити на стіні, що нагадувало б якусь особисту пригоду, або заповнити порожнє місце якимсь декоративним панно.

Джан Вандерлін являється досконалим зразком того, що трапляється з американськими мистцями. Люди, маючи обмежене знання з мистецтва і мистецьких зобов'язань, купують малюнки тільки для декоративних цілей. Таким способом вони позбавляють мистця всяких можливостей творити і піднімати американську культуру на рівень інших поступових країн світу.

Не можна любити ні того, кого боїшся, ні того, хто тебе боїться.

Цицерон

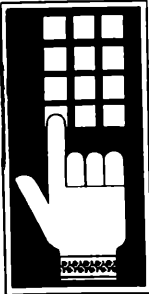

UKRAINIAN Credit Union

Українська Кредитова Спілка

"Наше завдання допомагати Вам, Вашій родині й нашій громаді"

Користайтеся з наших фінансових послуг

UKRAINIAN Credit Union

Українська Кредитова Спілка

0000 0000 0000 0000

1383 01/90-01/91

MEMBER'S NAME

C U CREDIT INC

● **офіруємо:**

- українську "MASTERCARD"
- телетрансакції за посередництвом "Українського Дотику"
- автокасири в майже кожному відділі

ВІДДІЛИ УКСПІЛКИ:

295 College St., Toronto	922-1402
2397 Bloor St. W., Toronto	762-6961
225 The East Mall, Etobicoke	233-1254
3635 Cawthra Rd., Mississauga	272-0468
247 Adelaide St. S., London	649-1671
38 Jackson Avenue, Oshawa	571-4777
1093 Ottawa St., Windsor	256-2955

РЕЦЕНЗІЇ -- ОГЛЯДИ -- НОТАТКИ

Дмитро НИТЧЕНКО

РОЗВІДКИ ПРО ЗАБУТИХ І ЗНИЩЕНИХ ПИСЬМЕННИКІВ

(Микола Жулинський. "Із забуття в безсмертя".)

Наприкінці минулого року у Києві, у В-ві "Дніпро", вийшов перший збірник давно бажаної й потрібної праці відомого дослідника й літературознавця, д-ра Миколи Жулинського "Із забуття в безсмертя". Це солідне видання, що має 446 сторінок, охоплює 19 постатей, а саме: Пантелеймон Куліш, Богдан Лепкий, Олександр Олесь, Григорій Чупринка, Володимир Винниченко, Павло Савченко, Михайло Драї-Хмара, Павло Филипович, Павло Тичина, Гнат Михайличенко, Микола Хвильовий, Валер'ян Поліщук, Євген Плужник, Володимир Сосюра, Григорій Косинка, Іван Сенченко, Богдан Ігор Антонич, Василь Симоненко та Василь Стус.

У ґрунтовній передмові до цього видання автор дав широку аналізу літературних обставин, як дореволюційних, коли українське друковане слово просто заборонялося, так і в пореволюційні часи. В передмові згадано сотні імен письменників, поетів, літературознавців, що творили той літературний процес часом в дуже тяжких обставинах. Особливо пильно змальовано підрадянський період. Автор згадав також видання різних збірників, альманахів та їхніх упорядників і видавців, згадав з'їзди письменників та як поволи творилися літературні організації, об'єднання, видання кращих творів. У цьому вступі побачимо і розгром організації та нищення кращих літераторів, що в тридцять років набуло масового характеру. Винищувалося все -- представників літератури, мистецтва, культури, русифікуючи все, що мало українське обличчя. Передмова ілюстрована багатьма світлинами письменників та українських видань того часу.

Колись поет Святослав Гординський, даючи огляд історії літератури пожовтневого періоду, писав, що весь цей період вкритий могилами розстріляних та замордованих, а ще більше маємо покалічених морально чи духово. І він не помилився. Микола Жулинський, заступник директора Інституту літератури в Києві, який уже кілька років працює над виявленням так званих "білих плям" про письменників, поетів та літературознавців, яких з наказу влади було засуджено до розстрілу, замучено в концтаборах або запламовано й забуто як націоналістів і ворогів, пише, що українська література протягом згаданого періоду понесла найтяжчі втрати: із 300 репресованих повернулося до життя лише 25 осіб.

Із згаданих 19-ти літераторів тільки клясики -- Панько Куліш, Богдан Лепкий, Олександр Олесь та Володимир Винниченко померли без радянської "допомоги", але були цьковані, запламовані й заборонені друкувати. Правда, менше мав клопотів Павло Тичина, але мусив чимало писати на завдання згори. Дослідник зазначає, що за підрахунками зробленими за кордоном,

ще 1930 року друкувалося 259 письменників, а після 1938-го -- друкувалося тільки 36. 17 розстріляно, 8 покінчили самогубством і тільки сім померли своєю смертю.

Вартість цієї праці полягає в тому, що автор зібрав багато нового біографічного матеріалу, відкинувши весь той соцреалістичний намул, що був друкований раніше, глибше опрацював творчість, а до того після кожної розвідки подав низку творів того чи іншого письменника, часто досі ще не відомих. Після праці про поета, перекладача й науковця Михайла Драй-Хмари надруковано чималий і надзвичайно цікавий його щоденник, який родині пощастило заховати вже під час трусу й арешту Драй-Хмари.

Отже таке видання цінне й тим, що це є частина історії української літератури з додатком творів письменників, що дуже полегшує користування для вчителів, студентів, лекторів та любителів української літератури.

У розвідці про Володимира Винниченка М. Жулинський згадав цікавий конфлікт між російським письменником Максимом Горьким і українськими письменниками. До революції Горький належав до лівого крила в літературі, ставав на оборону інших письменників, народів скривджених царатом, а тепер, за радянської влади, коли харківське В-во переклало й хотіло видати повість Горького "Мать", то він заборонив: не захотів, щоб перекладали на "наречие". Навіть в листі дивувався, що "люди стремятся сделать наречие языком".

Тоді, у 1928 році, Винниченко з Франції написав Горькому гострого листа, нагадуючи йому, як він колись хвалив твори Винниченка, пишучи "Ах какой прекрасный язык", а тепер навіть забороняв перекладати. Гостро висміяв російського великодержавника й Олекса Слісаренко, за що пізніше й поплатився життям.

Серед згаданих авторів М. Жулинський дає розвідку і про невідомого досі поета Павла Савченка (1887-1920), про якого немає згадки ні в радянській енциклопедії, ні в "Енциклопедії українознавства" В. Кубійовича, що вийшла в Мюнхені. Хоч автор цього збірника "Із забуття в безсмертя" й не дає глибших аналізів творів того чи іншого автора, проте, він згадає всю творчість і діяльність авторів, порушує проблеми, які потребують розв'язання та дослідження. З розвідки про Богдана Лепкого бачимо його широку обдарованість як поета, перекладача, автора багатьох передмов та редактора творів Шевченка, Марка Вовчка та інших. Також довідуємося, що Богдан Лепкий мав дві зустрічі в Кракові з Леніном. Прочитавши це видання, читач глибше побачить і літературний процес, зв'язки письменників, їхню дружбу з іншими творцями літератури, що дуже важливо для пізнання обставин.

Розвідка про Олександра Олеся не дуже широка, але яскраво бачимо образ нашого чи не найбільшого лірика, його чутливу душу, поривання й переживання за невдачу в боротьбі за українську державу. Читаючи добірку його поезій, хотілося б згадати деякі твори, писані на еміграції, але невідомі українському читачеві та й дослідникам, бо вони випадково потрапили до автора цих рядків уже в Австралії з решток архіву О. Олеся. Ось ці зразки:

ПАВЛОВІ ТИЧИНІ

І ти продався їм, Тичино,
І ти пішов до москаля?
О, бідна мати Україно,
В журбі головонька твоя.

В кривавім морі по коліна
Стоїть без сорому в очах
Поет колишній, наш Тичина,
І прославляє смерть і жах.

Прилюдно б'є катам поклони,
Катів виспівує в піснях,
А з-під землі ідуть прокльони
Борців, розп'ятих на хрестах.

Т. ШЕВЧЕНКОВІ

Твій день сьогодні, батьку сивий,
Лежи, святкуй і спочивай.
Налий вина і будь щасливий,
І не турбуйся за свій край.

Коли ж пригнічений журбою,
Ти підеш в рідну сторону...
Ну, що ж, іди, Господь з тобою,
Але іди в Галичину.

Туди недоля всіх загнала,
Там всі зібрались земляки,
Щоб часом їм за шкуру сала
Не залили большевики.

І вір, коли тебе побачать,
Помітять здалеку лише,
У той же день тебе призначать
У саме пекло аташе.

Франко, Шевченко, Драгоманів...
Які ясні зірки! І ти
О нації орлів і хамів,
Благословлять тебе, клясти?

24.12.26 р.

МИСТЕЦЬКІ ВИРОБИ
TRIPILLIA ARTS

Великий вибір рамок для картин
і дипломів

QUALITY ONE HOUR PHOTO LABS

і доброякісні фото для паспортів
та інших документів.

2285 Bloor Street W., Tel. 766-0113
Toronto, Ontario M6S 1P1

"УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ВІДЗНАКИ"

(Розмова редактора з автором книжки п. Ярославом Семотюком)

М.Д.: Пане Ярославе! На Вашу так дбайливо й чепурно видану книжку "Українські військові відзнаки" вже були рецензії або згадки майже в усіх закордонних українських періодичних виданнях. Прихильно писала про книжку й київська "Літературна Україна" та львівська газета "За вільну Україну". Скажіть, будь ласка, чи Ви очікували такого широкого відгуку й чи допомогло це в розповсюдженні книжки, на видання якої пішли напевно чималі кошти?

Я.С.: Кожному авторові приємно коли його нелегку працю оцінюють другі, пишучи рецензії на книжку. А праці було надзвичайно багато, з огляду на те, що це перша того роду публікація. Ця книжка-альбом є своєрідним додатком до історії українського війська, а тим самим і до історії України новітніх часів, тому вимагала точності в зібранні матеріалу. І це видання перші оцінили члени управи Наукового Товариства ім. Шевченка в Канаді, даючи книжці свою фірму. Очевидно, така велика кількість рецензій в такому короткому часі означає признание та зацікавлення книжкою і у великій мірі допомагає її розповсюдженню. Однак в моєму випадкові найбільшою допомогою були поодинокі організації та фінансові установи (кредитівки), які закупили для розповсюдження між своїм членством та для висилки в Україну більшу кількість книжок. Книжка втішається надзвичайно великою популярністю в Україні, де запроєктовано перевидати її чверть-мільйоновим тиражем.

М.Д.: "Нові Дні" в числі за липень-серпень обіцяли подати на Вашу книжку фахову рецензію. На жаль, фахового рецензента досі не знайшли. Скажіть, -- хто допоміг Вам або що допомогло Вам стати спеціалістом у цій занедбаній серед нас ділянці?

Я.С.: Маючи нагоду через довгі роки бути в середовищі українських ветеранів, я вже давно цікавився їхніми військовими нагородами. А коли почав збирати ці нагороди для своєї особистої колекції і з того приводу наві'язав контакт з іншими колекціонерами, розкинутими в цілому вільному світі, моє зацікавлення ще зросло, а з ним і знання цієї тематики. Шукання даних про різні українські військові нагороди в архівних матеріалах ще більше доповнило моє знання з цієї ділянки.

М.Д.: Яким принципом Ви керувалися, подаючи у книжці окремі відзнаки. Мені здається, вони подані не "поазбучно" і не в хронологічному порядку.

Я.С.: Книжка-альбом поділена на декілька розділів і підрозділів. І так в найбільшому розділі описано і проілюстровано ордени, хрести і медалі на стрічках хронологічно по даних військових формаціях. Далі слідує окремі розділи хрестів і відзнак Української Повстанської Армії та Об'єднання бувших Вояків-Українців у Великій Британії. Після того показані зразки українських військових відзнак різних часів і формацій і на кінець розділ ветеранських відзнак та гаптованих нашивок

нагрудних і на шапку.

М.Д.: Дуже добре, що Ви видали книжку окремо українською й окремо англійською мовами. Видаючи книжку по-англійськи, Ви, мабуть, мали на увазі передусім нашу "діаспору" молодь. Скажіть, будь ласка, які відгуки досі були на англійське видання? Маю на увазі не тільки рецензії, але й книгарні та індивідуальних замовців-читачів?

Я.С.: Окреме видання англійською мовою було досить коштовне, зате більше доцільне чим двомовне видання для наукових установ та англійських бібліотек цілого світу як також для поодиноких англійських колекціонерів-медалістів. Одна третя замовлень приходить якраз на це видання. Деякі канадські книгарні вже взяли книжки на продаж, а з іншими великими книгарнями, такими як "Колс", ще ведуть переговори. Для англійського видання конечно потрібно так зване "дистриб'ютора", бо це дуже великий ринок, однак мені ще не пощастило домовитися з якоюсь фірмою.

М.Д.: Щойно з Вашої книжки я довідався, що деякі військові відзнаки в нас було надано "з правом спадкоємності". Навіть відзнаку "за поранення". Скажіть, чи так заведено й у інших народів, чи це специфічно наш, український, а радше емігрантський винахід?

Я.С.: Щодо так званих "спадкових" відзнак, це справа досить контроверсійна і при тому дискусійна. Явище це, правдоподібно, виключно наше емігрантське і зродилося воно в п'ятдесятих роках, коли Президія Української Національної Ради, керуючися збереженням пам'яті борців за волю України, рішила усі свої пропам'ятні хрести і медалі зробити спадковими і тим самим передати їх новим поколінням. І якраз з цього приводу в США було створено організацію -- Товариство Нашадків Української Національної Революції, яке існує по сьогодні.

М.Д.: На сторінці 27 Ви подали медаль Тараса Шевченка, яку встановила в 1977 році Президія Світової Ради Спільки Визволення України за підписом І. Кавуненка. Як відомо, СБУ не є військова ані ветеранська організація і їх медаль "призначена для тих українців і чужинців, що сприяють справі визволення України". Чому зроблено цей виняток для невійськових організацій? Іншими словами, чому не подано в книжці медалів і інших невійськових організацій, зокрема медалів св. Володимира, яку встановив СКВУ з подібною метою?

Я.С.: Щодо медалі Тараса Шевченка, випущеної Спількою Визволення України в Австралії, це правда, що СБУ не є військовою організацією, однак медаль виготовлена на взір чисто військових британських нагород, крім того випущено її в двох клясах, тобто золота і бронзова, і нагороджено нею заслужених ветеранів різних українських військових формацій, які ще жили в той час. Тоді як інші медалі є суто цивільного характеру, часто без стрічок і великого розміру.

М.Д.: Чи відгуки рецензентів і читачів відкрили Вам

деякі досі невідомі відзнаки і медалі, які треба буде включити в друге видання книжки? Чи плянується вже друге видання і де саме: в Канаді чи вже у вільній Україні?

Я.С.: Були деякі дрібні зауваження, щодо назв чи дат випуску деяких відзнак. В київському музеї збереглися деякі відзнаки з часів Визвольної боротьби, про які нам тут невідомо. Однак я ще не одержав точних інформацій про це. Щодо другого видання, то воно конечно потрібне для читачів в Україні і якраз тепер я шукаю спонзора на цю ціль серед наших більших організацій чи фондаций в діаспорі. Якщо книжка буде перевидана в Україні, вона буде бідніша виглядом з огляду на відсутність доброго паперу та високої кольорової техніки і тому варто б перевидати бодай 10,000 примірників тієї самої якості в тій же самій друкарні.

М.Д.: Спасибі, пане Ярославе, за Ваші інформації про "Українські Військові Відзнаки". Перше видання цієї книжки-альбому ще можна замовити.

Я.С.: Щиро дякую за можливість поділитися своїми думками про книжку з читачами Вашого цінного журналу.

Замовлення з належністю \$15.00 за примірник та зазначенням мови книжки просимо надсилати на таку адресу:

UKRAINIAN MEDALS
55 Van Dusen Blvd.
Toronto, Ontario
M8Z 3E8, Canada

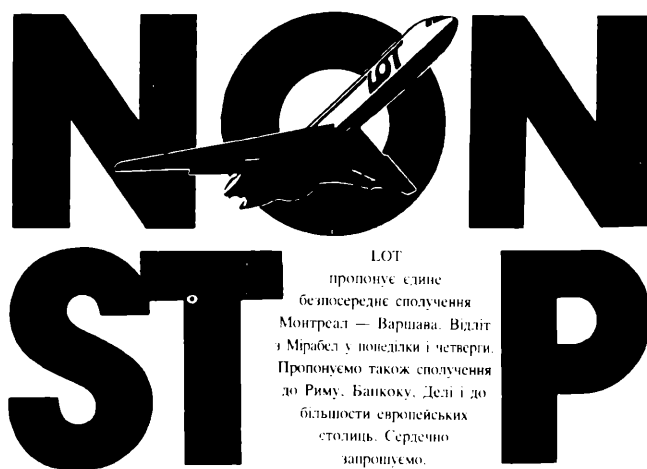
Наталія КІБЕЦЬ

ЮРКО ОЛЕКСІЙОВИЧ ПОВСТЕНКО

Прочитавши в числі 497/498 "Нових Днів" за липень-серпень 1991 року спогади маестра Й. Гошуляка (вибірки з листів) св.п. інж. Юрка Олексійовича Повстенка, дозволю й собі поділитися також дечим про нього, хоч ніколи ми з ним не зустрічались, але загально-болючі громадські справи вимагали знайомства писемного і телефонічного контакту аж до несподіваної його смерті. Про стан свого здоров'я він колись висловився так: "...маю 58 з гаком років, але почуваюсь так, ніби мені 28. Головне, що мені вдалося затримати в собі чистоту того юнака, яким я був колись у Києві і чим за це (і тільки за це) я є гордий за себе..." Наша кореспонденція почалася з його допису в "Свободі" про занедбаний стан пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні, а потім враження п-ні Оксани Соловей ("Неподобства навколо пам'ятника"), також у "Свободі", викликали мою реакцію листом до редакції "Свободи" (надрукований 26 серпня 1983 р.) з докорами українській-вашингтонській громаді за байдужість. 30 серпня 1983 р. дістала на формальному бланкові "СМІТС енд ПОВСТЕНКО" листа в якому написане таке: "...З великою радістю прочитав Ваш лист... якби я жив за тисячу миль від Вашингтону, скажім так, як Ви в далекому Міннеаполісі, я написав би подібного листа... пише про мізерний стан пам'ятника, а сам (сучий син, додав би я) не хоче засукати рукави і взятися за цю справу... Я готовий засукати рукави, але справа в тім, що добре знаючи українську психіку, я є певний, що ніхто з вашингтонців не скаже Вам: "залишіть Повстенка, у нього рукава є засукані уже давно по самісенські вуха і він крутиться, як тріска в ополонці".

"...Мені не відомо, хто відповідальний за стан речей коло пам'ятника, але так далі не може бути... нам усім мусить бути соромно... Я з Вами цілком погоджуюся, від вашингтонців мусить іти ініціатива. Бо, як Ви кажете: "Якби цей пам'ятник був в Міннеаполісі ми б...", а пам'ятник то стоїть у Вашингтоні! Тільки що пересварений вашингтонській громаді мабуть зовсім не до пам'ятника, вашингтовському відділові УККА, який є в першу чергу зобов'язаний за його добробут -- теж не до нього. Мені здається УККА цілковито перейшов на партійну роботу, яка... зводиться навіть до саботажу відзначень пам'яті жертв створеного Москвою ГОЛОДОМОРУ в Україні 50 років тому..."

В листі за 30 жовтня 1983 р. цікавим є його погляди на загальну українську справу: "...Партійні свари наших братів галичан та остронність земляків з Великої України давно були найбільшою болячкою на моєму серці. Саме тому, я не наважу до жодних партій, організацій, угруповань. Я добре знаю, що у нас є одна Україна, одна мова, одна культура і одна політика -- допомогти в нашому житті створенню УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ. Все інше для мене особисто є теревені нашого внутрішнього гетто, де, видається мені, кожний хоче бути найбільшою жабою в малому болоті.

LOT
пропонує швидке
безпосереднє сполучення
Монреаль — Варшава. Відліт
з Мірабел у понеділки і четверги.
Пропонуємо також сполучення
до Риму, Банкоку. Делі і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монреалі: (514) 844-2674
в Торонто: (416) 236-4242
Fax: (514) 844-7339 Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES
LOT
2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

Я ж хочу бути пугалом в широкому морі. Тому працюючи на "народній ниві" я, як інженер, вмію дивитися на факти і не плаваю в ілюзіях..."

В листі за 23 листопада 1983 р. пише він, що ввійшов в УКАРад, як "Імпрезовий референт"; "...але на тій умові, що вони створилися не для конкуренції з партійним УККА (з того часу, як він став маріонеткою "Визвольного Фронту") ...не для повторення і копіювання всіх його помилок, а для дійсної правильної громадської роботи..."

Переживав за підготовку переведення 1000-річчя ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ, за розбіжності, сварки з приводу цього. "...А чому б нам не збудувати церкву-пам'ятник матері Україні і її народу в столиці країни нашого поселення, фактично в столиці вільного світу? Скажімо репліку церкви Різдва Христового на Подолі, куди привезли труну Тараса Шевченка? Створити всегромадський комітет і ділову корпорацію. Скажімо \$100.00 з особи в рік, робить його почесним членом цього пам'ятника-музею. Тисячу таких членів дасть \$100,000.00 в рік. Цеглина скажімо \$10.00, вікно в пам'ять когось і т.д. Тоді можна звернутись і до інших... щоб від себе подарували щось на храм. Так роблять жиди, так роблять розумні нації. Але завжди назріває те саме питання: З ким говорити?"...

Наше листування і телефонні розмови охоплювали різного роду питання. В одному з листів я спитала пана Юрка чи архітектор Олекса Повстенко не є його родич? Дістала таку відповідь: "...Олекса Повстенко є моїм рідним батьком. Фактично, я є останній Повстенко, який залишився в світі. Я виростав у Києві в родині передових інтелігентів столиці (мій батько був тоді головним інженером-архітектором Наркомпросу УРСР)... Я був учнем Київської Художньої Середньої Школи, передовим спортсменом... Я не почував себе кращим від інших, але й не гіршим... Ми всі балакали мовою нашого народу за винятком тих випадків, коли наш співбесідник її не знав... Війна і загальні зміни в світі змінили моє призначення в житті. Я хотів бути художником і в 1943 році отримав першу премію в загальноукраїнській виставці, але сталося так, що я став офіцером піхоти, інженером, пізніше вже в корейській війні був офіцером парашутно-десантної піхоти армії США.

Повернувшись з війни демобілізувався і з того часу працюю в своїй професії, що в свою чергу не заважає мені бути українцем. Тому я роблю, що я роблю. Тому я закликаю всіх моїх земляків бути українцями з ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ... Саме тому я є безмірно Вам вдячний за те, що Ви зреагували на мою "провокацію" в "Свободі".

В листі за 4 листопада 1983 р. Ю. Повстенко з жalem стверджує про існування приналежностей через які "дописи чи листи можуть бути недруковані хоч і актуальні... Щодо громадських грошей, то вони... на 99% витрачаються на міжпартійні, міжрелігійні чвари, на бенкети, "академії", які нікому нічого не дають, крім самовдоволення "діячів" і що тут говорити про літературу та мистецтво -- кого це цікавить і хто вміє читати, слухати і розуміти?"...

Продовжуючи свій родовід -- чому він останній Повстенко, пише так: "...Повстенків на Україні була

тільки одна родина. Генерація могого діда (його брати) всі загинули у Першій світовій війні. Дід загинув у Другій. Його чотири сини -- всі до речі передові інтелігенти наших часів, синів не мали. Один генерал-майор, герой СРСР (перед війною фізик-математик) кілька разів тяжко поранений після війни був розжалуваний до солдата і рік сидів. Зміна в СРСР -- під натиском ветеранів був реабілітований в ранзі і всіх орденах і медалях, але послав всіх... (самі знаєте куди), перекваліфікувався на будівельного інженера і вневдовзі помер від ран, від знищеного здоров'я. Другий, який був головним інженером Південно-Західних Шляхів Сполучення, у війні офіцером танкових частин полав у полон... якось зберігся і знову з'явився в СРСР і зайняв стару посаду... У нього дітей взагалі не було. Четвертий, наймолодший, помер ще до війни тому, що з нього вибивали СБУ в НКВД. Словом я був єдиним хлопцем з нової генерації, а у мене є тільки донька. Більше Повстенків ні там, ні тут нема..."

Сподіваюсь, що рід Повстенків продовжить його доня, зберігаючи прізвище батька (Н.К.).

Поза особистими справами ми ділилися інформацією про стан громадської роботи -- він у Центрі, я в нашій громаді. Юрко Олексійович цікавився всім і своїми порадами завжди допомагав. Обмінювались статтями і опініями. Переживав він за якість виконаних концертів. Згадував і мені за клавир "Ярослава Мудрого" і вже будував пляни його постановки. Все збирався приїхати до Мінеаполісу "на справжній полтавський борщ та на вареники з шкварками".

Цілком згоджуюся з маестром Йосипом Гошуляком, що таких, як був Юрій О. Повстенко не так вже й багато. Про українську діаспору він казав: "серед неї є чесні люди і віддані патріоти, які працюють не для особистої слави, а на загально-національну, українську, і часто не поділяють і не схиляються до тоталітарного способу думання, але біда і гальмо в тому, що вони є залежні в великій мірі від тих, хто їх репрезентує".

Дійсно, чи станеться колись таке, що розполітизовані громадсько-політичні угруповання, які опанували не лише громадське, а й церковне життя, стануть на становище розумного об'єднання і разом будуватимуть і розвиватимуть українську культуру в усіх її галузях та допомагатимуть тим, хто там в Україні відбудовує нове і від нікого не залежне життя.

Нехай же пам'ять про Юрія Повстенка збережеться в серцях його однодумців і всіх тих, що як і Він прагнули до популяризації українського, народного чи класичного мистецтва і думання, що Україна є там, а не тут і треба допомагати в її розбудові.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Міннеаполіс, Міннесота

ПЕЧЕРА ВСЕРЕДИНІ ЛЯВИ

Фантастичний підземний світ відкрили італійські геологи на східному узбережжі Сіцилії, неподалік вулкана Етна. Це лабіринт печер, що мають форму труб. Стіни вкриті кристалами різного кольору й форми. Зі стелі звисають сталактити, що утворилися з охолоджених залишків вулканічних залишків вулканічних газів. Виникли ці порожнини 1983 року під час виверження Етни. □

МОЯ П'ЯТА ПОДОРОЖ НА РІДНУ ЗЕМЛЮ

1. КИЇВ

Цього року Вінниця згодилась в себе вшанувати Великого Кобзаря. Роковини перенесення його тіла на Україну, мали відзначати по всіх містах, де везли колись його прах з Петербурга на батьківщину.

Ми з батьком, письменником Дмитром Нитченком, вирішили теж взяти участь у цьому святі. Батькові 86 років, більше п'яти кілограмів ваги піднімати не можна. Отож весь вантаж треба нести самій. Дорога була важка. Щоб обминути Москву їдемо через Прагу. Дивлячись по чужих аеропортах на літаки, я думала: чи доживу побачити літак з назвою "Україна"?

В п'ятницю, 26 квітня, Київ стрів нас, блиснувши сонечком та війнувши подихом весняного вітру. Це була моя п'ята подорож на Рідну Землю, а батькова перша, після довгих років розлуки...

Якийсь тяжкий камінь лежав у мене на серці. З одного боку все моє єство співало: я на батьківщині, а з другого було почуття великої трагедії, яка буде переслідувати народ довгі роки... Я була ще під враженням фільму про дітей Чорнобиля, який протягом трьох днів показували у Мельбурні.

Надвечір почав сїятись дощ. Ми лишили речі в готелі "Дніпро" і рушили до Софійської площі, де сьогодні цілий день відбувалося вшанування пам'яті жертв Чорнобиля. На цей час людей на майдані було, порівняно, небагато. Увесь час одні приходили, другі відходили. Дехто стояв із запаленими свічечками. Виступали письменники, шахтарі. Останні саме страйкували і приїхали до Києва викладати свої жалі.

Було зовсім темно, коли ми вернулися "додому" і вирішили заглянути до готелевої їдальні. В залі гуло, як у вулику. Столи, повні їжі й напоїв, майже всі були зайняті. Нам ледве знайшли місце. Дехто з публіки вже був добре напідпитку. Дівуля за сусіднім столом, голосно кричала і гримала по столі кулаком до усміхненого офіціанта. Зойкнула оркестра, загриміла музика. У дику танці закрутилися пари. Товсті, лісі кавалери тулили і мацали молоденьких в міні-спідничках, дівчаток.

Тілісті дами в дорогих вечірніх сукнях з такими ж обважнілими партнерами, теж стрибали у такт музики, усміхалися, немилосердно потіли.

Я дивилася на цю ситу і вдягнену з шиком зграю і згадувала тих з свічечками на майдані... Що це, Содом і Гомора...? Хто вони оці байдужі, безсоромні пики: спекулянти, партократи?

Розмовляла пізніш з людьми на вулиці. Як від них віяло апатією! Одні казали: Раніш раділи, що можна все говорити. Люди збиралися, слухали. А тепер надоїло... Слова, слова... Кожне хоче добратися до корита, та ще тягне за собою брата і свата. Що ж, своя сорочка ближча до тіла... А нам жити усе гірше.

І це повторювали у Харкові, Полтаві і навіть у Львові та Івано-Франківську... Люди гадали, що раз говорять про демократію, то все можна, наче за помахом чарівної палички, змінити на краще. А воно не так просто. Всі коліщата механізму цього складного устрою зачіпаються одне за одне і не пускають. І чим далі їдеш від міста, тим більш переконуєшся, яка складна ця перебудова. І зневіра на швидке покращання породила апатію, суперечки, непозорозуміння навіть серед демократів. Це такі мої спостереження після зустрічі з багатьма людьми. Довідавшись, щодесь сталась аварія, люди кажуть: Це могло статись тільки у нас! І коли раніш говорили, що життя в Союзі найкраще (хоч не всі вірили) то тепер навпаки, всі переконані: все в нас найгірше, технологія, ставлення до людей і життя взагалі...

Якось, чекаючи на сестру й сина біля готелю "Київ" заглянула до крамниці поруч. В кутку маячила постать продавщиці. Вона байдуже глянула на мене і продовжувала сидіти. За скляною завілою шибою на брудних, засохлих від крові, підносах лежали шматки м'яса. Було враження, наше хтось навмання порубав його й кинув. Звертаюсь до продавщиці: -- А чом у вас така брудна вітрина й піднос? Та ж м'яса, через цвіль на шибіці, не можна розглянути!

Вона мовчки здвигнула плечима.

-- Я з Австралії приїхала, якби в нас отак продавали, ніхто б не купив.

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE

ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА ОБСЛУГА

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

PHONE: 763-7333

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

У відповідь -- мовчанка, навіть не ворухнулася, мовляв, наше діло півняче: проспівав, а там хоч не розвидняйся!

В суботу редактор журналу "Україна", Михайленко, повіз нас разом із письменником Пилипом Вакуленком (він прилетів разом з нами) оглядати Київ. Потім трапезували в його господі, познайомились з його симпатичною родиною. У неділю йдемо до автокефальних церков. Спершу заглядаємо до колишньої трапезної, потім до церкви св. Покрови. Церква бідна, невеличка. Врочисте Богослуження: присутній патріарх всієї України блаженніший Мстислав.

Виходимо надвір. Там теж правиться Служба Божа: греко-католицька. Накрапає дощ. Жіночка вийшла з церкви разом з нами, дивиться на земляків і жаліється: Чого вони стали під нашою церквою? Чим ми можемо допомогти? Самі бідні. Російська церква всі церкви має, хай би в них домагалися... На Подолі одна церква, зовсім мініатюрна: Миколи Притиського. Заходимо, знову дякуємо Всевишньому за все і просимо кращої долі для Батьківщини.

Другого дня маю інтерв'ю з Патріархом. Слухаю про труднощі, які місцеві власті роблять на кожному кроці. Та панівна думка: все залежить від нас самих. Треба знати свою історію, історію церкви, виборювати свою гідність, своє місце в світі.

А це станеться, коли дійдемо до певної досконалості в наших взаємовідносинах, тоді світ зрозуміє, що ми явище творче, позитивне. Наш народ відучили любити своє, але все більше правда доходить до загалу.

Помічаю, в місті чим раз більше військових машин. Вони стоять у вуличках і наче чекають на щось.

І ось прийшло перше травня. Зранку до майдану Незалежності сходяться люди. Спершу промовляють комуністи. Бачу, йдуть по Хрещатику з червоними прапорами. Зауважую, що їх порівняно небагато. Пізніш на площі збираються демократи. Міліція намагається перекрити доступ до них.

Я простую навпроти до будинку де живе відома співачка Ніна Матвієнко. Завтра вона відлітає до Канади. Ми саме кінчили інтерв'ю і пили чай, згадуючи побут пані Ніни в Мельбурні, коли до кухні вбігла донечка і захоплено повідомила, що колони з синьожовтими прапорами ідуть Хрещатиком. Ми кинулись до вітальні. Пані Ніна відчинила вікно, потім метнула кудись і за хвилину вернулася з великим синьожовтим прапором. Вона спустила його у вікно і він замає на фоні будинку. Саме тут колона завертала вулицею вгору. Люди в колоні знали хто тут живе, з радістю махали нам руками, вигукували "Слава Україні!". Ми відповідали їм тим же. Це був один з незабутніх моментів на Рідній Землі.

Леся БОГУСЛАВЕЦЬ

(Далі буде)

СПРАВДІ -- СОРОМ!

(До статті Віктора Поліщука "Біль і сором", НД, червень 1991)

Що мова та правопис у діаспорі, а теж і на Україні, має недомагання, це кожному ясно. З того часу, як наша преса почала передруковувати матеріали з України, то тут і мова, і правопис попадають у деякий хаос. Звичайний читач вважає, що мова і правопис України добрі, бо вони -- з України. Тим то з'явилися у пресі вже майже "зараз" (зараз пишу, замість тепер; продовжую читати, замість далі читати ітд.). Та це окрема тема.

Тут хочемо порушити з погляду журналістичної етики неприйнятну т.зв. критику. Щоб могли когось по-справжньому критикувати, треба знати даний предмет і дати речеві докази на свої твердження. У протилежному випадку це не критика, а "дзюбання" когось ні за цапову душу.

Оце вже вдруге, наскільки нам відомо, наш автор чомусь "дзюбає" проф. Юрія Шевельова, нашого вченого, відомого мовознавця у філологічному світі.

Критикуючи "Секретаріат СКВУ" за його листа до Л. Кравчука, мовляв, цей лист "написаний неграмотно", наш автор несподівано, ні сіло, ні впало, приточує до тієї "неграмотности" і проф. Шевельова.

"Та що Секретаріат СКВУ, коли назіть (підкр. наше) проф. Юрій Шевельов, визнаний на еміграції (тільки? -- аї) український мовознавець, публікує тексти з мовними помилками".

Для ясності про "неграмотність" проф. Шевельова автор пише ще таке:

"Однак, сказане тут, тобто про неграмотність Українських вістей з Едмонтону (та й інших газет), про публікації СКВУ, чи навіть (наше підкреслення) мовознавця Ю. Шевельова..."

На доказ тієї "неграмотности" автор цитує слово "Голгота", що його вжив проф. Шевельов. Він покликається на Голоскевича, де є "Голгофа" і "Голгота". Тут уже трудно зрозуміти автора-мовознавця, як він себе реклямує у своїх статтях. Яка ж тут правописна помилка? Адже ж, пропагуючи київський правопис (з 30-их років), він вважає, що в нашій мові буква "г" зайва. "У справі букви" "г" нема чого розпинатись" ітд. (НД, вересень 1989, "Живе дерево...", літера "г"). У Голоскевича щодо "Голгофа" -- помилка, як і чимало інших. За своїм походженням це слово не має букви "ф". В арамейській мові є: Гулгулта-череп (Словник чужомовних слів, Київ -- 1974). Грецька мова передає це слово, передостання буква, через "тгета", тобто нашим "т". Отже за постановою харк. правописної комісії треба писати "тгета" як наше "т", а "гтама" як наше "г". Де ж тут якась правописна помилка?

Ще одна "неграмотність" -- це звичайні "друкарські чортики" у статті проф. Шевельова, наприклад, "з середини" замість "зсередини". Однак, перше в нашого автора прислівник, а написане у статті -- з іменником. Либонь наш автор вирвав оце "з середини" з цілоти одного поняття "з-середини-світла". Остання ж "право-

**НАБЛИЖАЄТЬСЯ КІНЕЦЬ РОКУ.
НЕ ЗАБУДЬТЕ ВІДНОВИТИ
ПЕРЕДПЛАТУ СВОЄЧАСНО!**

писна помилка" -- замість "небуття" написано "не-буття". Ну, але ж подібну "неграмотність" і наш автор "написав" -- "дрига" (еміграція) замість "друга". Чи це теж "неграмотність"?

Хто пише, той робить і помилки, на них треба вказувати, але не нісенітними доказами. Хіба ж у нашого мовознавця немає речевих, мовних і правописних помилок? Ще як! Зацитуймо кілька: "про заплановані заходи, котрими відзначатиметься ювілей". Як можна відзначати "заходами" ювілей? Хіба ж "заходи" не на те, щоб могли відзначити ювілей? "Невелика доля мовних огріхів" -- доля в розумінні частина це російське слово.

Ще кілька прикладів з попередньої статті "Живе дерево..." (з березня м.р. НД). Діалекти "існували побіч себе" (одні побіч одних), говірки "тяжили до себе" (одні до одних). Оборона, обороняти... можна від когось, чогось, а не перед кимсь, чимсь ітд.

Від 1654 р. (Переяславська угода) російська мова не мала впливу на українську, а навпаки -- українська на російську. Адже Московія в ті часи була мало освічена й наші вчені пішли на північ просвіщати. Про це можна довідатись з таких праць:

1. Акад. Степан Смаль Стоцький, "Українська мова", Львів 1933, Записки НТШ, т. СХХІІ, Нью-Йорк..... 1960, відбитка з Дзвонів. ("Українська мова була повитухою при народинах нової московської письменної мови").

2. Проф. Іван Огієнко, Українська культура, Катеринослав-Ляйпціг 1923 (розділи XVII-XX).

3. Юрій Шерех, Не для дітей, в-цтво Пролог 1964, "Москва, Маросейка, стор. 34-42.

Наш автор завзято боронив змосковщений правопис, не розуміючи самої суті справи, вже й ним писав, але наші мовознавці дали йому доречну відповідь. Та, найдошкульнішу відповідь дала дуже несподівано сама Україна! Заперечила майже все, що він там твердив. Не треба було спішити...

Тепер він прискіпується до вартісної та визначної людини в нашому житті, намагаючись його принизити. Чому? Ради чого?

Антін В. ІВАХНЮК

МІЖКОНФЕСІЙНІ НАРАДИ

У тернопільській міській раді при сприянні заступників голови виконкому Степана Оконського та Петра Ковча відбулась зустріч-нарада активістів Української Греко-Католицької Церкви та Братства Андрія Первозванного Української Автокефальної Православної Громади. Одразу були відкинуті взаємні звинувачення і зустріч стала набувати діловитості і взаєморозуміння. Тяжкість політичної і духовної обстановки в Україні змусила забути образи і шукати шляхів, які зближують обидві національні Церкви, отже і громади українців.

Подібні зібрання з метою зближення двох Церков проводились щомісяця, а також у всіх виняткових випадках. Присутні вирішили також застосувати санкції до тих осіб, насамперед до священослужителів, які сприятимуть розбрату.

В Івано-Франківську створено окрему обласну Раду з представників усіх українських християнських Церков, яка має подібні завдання. □

УКРАЇНЬСЬКА КНИГАРНЯ WEST ARKA

BOOK & GIFT STORE

ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІІ
і син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки машини до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими vzорами в гуртовій і подрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилка пачок до всіх країн.

«ВЕСТ АРКА»

2282 Bloor St. W. Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

УКРАЇНСЬКІ КОМП'ЮТЕРНІ ШРИФТИ

від фірми:

Compu Stream

Наша Українська Фірма з дволітнім досвідом, займається виготовленням різних комп'ютерних програм. Головна спеціальність це українськомовні редакторські програми. Тільки в нас за ціну машинки до писання зможете придбати систему, на якій будете здатні **видавати книжки, журнали, писати статті, листи, тощо.** Український інструктаж включений. Даємо три роки гарантії.

Адреса: P.O. BOX 309, Stn U, Toronto, Ont. M8Z 5P7
Тел.: (416) 726-0455 або (416) 252-8846 Адам Стець.

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONT. M6S 1N4 (416) 763-1851

із сільськогосподарськими роботами. Як правило, вони збігалися з початком Нового року, а позаяк у різних регіонах кліматичні умови наоднакові, то і відзначали його в різний час.

Святкування Нового року першого січня започаткували римляни в 46 році до Христа. Щоправда, цьому передували значні складності. Першу реформу провів Юлій Цезар, який ознайомився з єгипетським досить точним сонячним календарем. Однак повністю його запровадити не вдалося -- на заваді стали релігійні традиції. Александрійському астрономові Созигену, котрий, власне, і є автором нового, так званого юліанського календаря, довелося поморочитися, щоб підігнати перше січня 46 року до нової ери до першого молодика після зимового сонцестояння. Тільки в такий спосіб вдалося об'єднати старий місячний римський календар з новим єгипетським.

Згодом цією системою скористалися й інші народи. До Київської Русі вона потрапила через Візантію. Володимир Святославович, офіційно запровадивши християнство, ввів і відзначення Нового року за старим візантійським зразком -- першого вересня. Однак у народі ще довго відзначали його у березні. Відтак тривалий час наші пращури користувалися двома календарями -- церковним та світським. Проте релігійникам такий різнобій не подобався, і митрополит Теогностій 1342 року видав наказ про єдине відзначення Нового року -- 1 вересня...

Збереглося чимало свідчень про урочисту новорічну обрядовість і на Україні. Особливо пишною вона була в Києві. До центру свята -- майдану на Подолі -- заздалегідь привозили кронисті дерева, прикрашали їх виробами ремісників та дідухами -- солом'яними снопами. Із настанням сутінків довкіл спалахували тисячі свічок. Опівночі на площу сходилися майже всі городяни. Кожен ремісничий цех (а їх було кілька десятків) мав своє парадне вбрання, корогви і знаки, навіть іменний гімн. Співаючи, цеховики виходили на майдан. Всю ніч лунали пісні, влаштовувалися новорічні вистави, вертепні дійства. Свято завершувалось удосвіта, і веселі юрми розходилися містом, щоб защедрувати городянам віншувальними колядками.

У нас помилково утвердилася думка, що буцімто вперше січневє новолітєвання запровадив в 1700 році Петро Великий. Справді, такий указ був обнародований російським імператором. Але в Україні, зокрема в західних її регіонах, січневим відліком року почали користуватися значно раніше, оскільки ці землі мали тісні зв'язки з європейськими країнами, де звичай цей був в активному вжиткові.

Упродовж століть народилися нові форми відзначення Новоріччя. Свято це, як жодне інше, пройняте теплотою й душевністю. На жаль, чимало національних традицій наших предків уже призабулося. Особливо далися взнаки останні десятиріччя. Штампоманія майже повністю знівелювала, а почасти і з'ярикувала наші прекрасні форми -- колядування і щедрування, засівання зерном осель, прикрашання світлиць дідухами тощо. Довгий час місцеві чинуші забороняли і розганяли колядницькі ватаги, звинувачуючи їх у "релігійництві" чи

навіть "націоналістичних ухилах". А це ж історія нашого народу, наша духовна спадщина!

...Новий рік. З нетерпінням чекаємо його з особливим настроєм переступаємо поріг у рік прийдешній. І нехай це радісне свято завжди залишає світлу по собі пам'ять і побажання одне одному усмішок, дружніх взаємин, сонячних і мирних дій, гараздів і здоров'я в щасливому Новому році.

(Скорочено з "ВзУ")

КРЕДИТОВА СПІЛКА «БУДУЧНІСТЬ»

ДЛЯ ВАШОЇ ВИГОДИ ТА ПОСЛУГ

- дарові обслуги за електрику, газ і телефон
- едукатійні та пенсійні конта
- термінові депозити
- реєстраційні пенсійні пляни
- моргеджові позики і особисті позики
- позики на авта
- лінія кредиту
- вогнетривалі скриньки
- грошові перекази
- подорожні чеки, чеки з Вашим прізвищем та адресою і багато більше!

(Централа)

2280 BLOOR STREET WEST, TORONTO, 763-6883

140 BATHURST STREET, TORONTO, 363-1326

4196 DIXIE ROAD, MISSISSAUGA, 238-1273

221 MILNER AVE., SCARBOROUGH, 299-7291

Звертайтеся до нас завжди з повним довір'ям.

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ та інші печива випікає Українська пекарня

THE **future** BAKERY
& CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських

— можна набути також різні українські страви
у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont., Tel. 368-4235

St. Lawrence Mkt. 366-7259

483 Bloor St.W. 922-5875

2199 Bloor St.W. 769-5020

ВДИВЛЯЮЧИСЬ У ТАЄМНИЧУ БЕЗОДНЮ...

(Закінчення з попереднього числа)

УЧЕНІ ВІРУЮТЬ

Тут одразу зауважимо: якби справді релігія була несумісною з наукою, то всі вчені мали б стати атеїстами. А це зовсім не так.

Згідно з одним із визначень, віра -- то згода нашого розуму на істину, нав'язану нам "згори". Таке нав'ювання відбувається і через споглядання Бога-Творця у його творінні. Воно настільки переконливе, що навіть найвидатніші вчені світу ту згоду свого розуму (не без логічних розмірковувань) охоче давали і дають. Бо коли конкретно згадати вчених США, то там з кожних п'яти четверо -- глибоко віруючі люди.

А ось висловлювання деяких широко відомих учених -- астрономів і математиків, фізиків та біологів. Тих, хто жив двісті й чотириста років тому і ще зовсім недавно.

І. Ньютон: "Таке витончене поєднання Сонця, планет і комет не могло статися інакше, як за наміром і владою могутньої та велемудрої істоти", котра "керує усім не як душа світу, а як Володар Всесвіту". Бо "від сліпої необхідності природи, яка скрізь і завжди одна й та сама, не може відбуватися зміна речей".

М.В. Ломоносов (1711-1765): "Випробування природи повинно вести до тої же мети, що й релігія. Бо й природа є певне Євангеліє, яке благовістує непогамовну творчу силу, велемудрість і велич Божу. І не лише небеса, а й надра Землі повідають славу Божу".

Глибоко віруючими людьми були фізики -- основоположники електрики та магнетизму -- А. Ампер, Г. Ом, Г. Ерстед, М. Фарадей, Дж. Діжоуль, Дж. Максвелл. Ось деякі висловлювання представників цієї науки:

Альберт Айнштейн, Нобелівська премія 1921 р.: "Кожний серйозний природознавець має бути якимось чином людиною релігійною. У нескінченному універсумі проявляється діяльність безмежно досконалого Розуму. Звичайне уявлення про мене як про атеїста -- велика помилка. Якщо це уявлення взятє з моїх наукових праць, то можу сказати, що моїх робіт не зрозуміли".

Макс Планк (1858-1947), німецький фізик, Нобелівська премія 1918 р.: "Ніде, хоч би куди звертався наш погляд, хоч би яким був предмет нашого дослідження, ми не знаходимо суперечностей між релігією і природничими науками, ми швидше констатуємо їх абсолютну гармонію по основних пунктах. Релігія і наука зовсім не виключають одна одну, як це вважали сучасники. Навпаки, вони узгоджуються і доповнюють одна одну".

Вернер фон Браун (1912-1977), німецько-американський фізик, конструктор ракет: "Поширеною є думка, що в епоху космічних польотів ми вже так багато знаємо про природу, що нам більше непотрібно вірити в Бога. Ця думка цілком хибна. Лише нове звернення до Бога

може врятувати світ від катастрофи, яка насувається. Наука і релігія -- це сестри, а не вороги".

І -- представники інших наук:

Поль Сабатьє (1854-1941), французький хемік, Нобелівська премія 1912 р.: "Природничі науки і релігію протиставляють одна одній лише люди, погано освічені як у першому, так і в другому".

Підсумком усього сказаного будуть слова:

Френсіс Бекон (1561-1626), англійський філософ: "Мале знання відволікає від Бога, велике -- провадить до Нього".

Х. Ерстед (1777-1851), датський фізик: "Усяке ґрунтовне дослідження природи завершується визнанням існування Бога".

ВАЖЛИВІ АРГУМЕНТИ

Поставивши запитання "чи є Бог на світі?", людський розум вимагає конкретних аргументів для підтвердження істинності тези: "так, Бог є". І такі аргументи справді існують, причому найвідоміших і найдавніших -- два: космологічний і телеологічний. Знаходимо їх уже в Біблії:

"Небеса повідають славу Божу, про діла рук Його звіщає небосхил" (Пс. 18, 2).

"Бо Його невидиме від створення світу, власне Його вічна сила й Божество, думанням про твори стає видиме" (Римл. 1, 20).

Суть космологічного (від грецького "космос" -- Всесвіт) аргументу у найзагальнішій формі виклав давньогрецький філософ Платон: "Все, що виникло, потребує певної причини".

Справді, повсякденний досвід переконує, що без причини ніде і ніщо не відбувається і не з'являється. Але зараз ідеться про весь навколишній Всесвіт. Тому логічно зробити висновок: Всесвіт створений Творцем, який перебуває поза цим матеріальним світом.

Тут, звичайно, виникає таке "вбивче" запитання: якщо світ створений Богом, то звідки взявся Бог? Змусити визнати, що воно виходить за межі нашого розуміння. Але в цьому немає нічого дивного. Наука вже з 1934 р. знає теорему австрійського вченого Курта Геделя (1906-1978), яку популярно формулюють так: Жодна система не може бути до кінця пізнана ізсередини -- поза зв'язком з іншими системами вищого порядку". Тобто неможливо вичерпно описати світ, в якому живе людина, у тому числі -- описати причину появи й існування Всесвіту, не вийшовши за його межі. Вийти ж за ці межі нам "не дано" (принаймні -- до своєї смерті...). Тому й на запитання "звідки взявся Бог?" відповіді немає і не може бути.

ОДРИВАЮЧИ ОСТАННІЙ АРКУШИК НА КАЛЕНДАРІ

Сумний грудень у свято й будень, -- так стверджує народне прислів'я, але саме останній місяць року налаштовує кожного з нас на оптимістичну хвилю, бо хоч зима і повертає на мороз, проте сонце вже йде на літо. Як не-як, а таки спливає з життя ще один рік. При цьому не уникаємо нагоди згадати про щасливі і прикрі хвилини, за чимось ми жалкуємо, від чогось намагаємося абстрагуватися. Натомість наша свідомість набудовується мислю, що рік грядущий сповна ошедрить нас гараздами і вдачами.

Сучасна назва грудня раніше стосувалася передостаннього місяця року. В давньоруські часи початок зимового літочислення йменувався "студнем" (до речі, нею і досі офіційно користуються білоруси -- "студзень"). Щоправда, поруч з нею співіснувала й інша налічка -- "груднь" і означала "нерівний, покритий грудками шлях".

Разом з тим, в активному вжиткові співіснувало чимало діалектичних означень. Серед них найбільш відомі -- "лютень", "хмурень", "стужайло", "студений", "мостовик" тощо.

Серед багатьох регіональних налічок упорядники

нинішнього офіційного календаря України зупинилися на одній -- "грудень". Подібні назви зустрічаємо і в поляків -- "грудзень", білорусів -- "грудзень", сербохорватів -- "грудан" та словенів -- "груден".

В інших європейських мовах збереглося давньоримське означення -- "децембер". У перекладі це означає десятий місяць року.

У наш час грудень завершує календарний рік. Наприкінці місяця, тобто 22 числа, припадає і зимове сонцестояння, за яким визначають астрономічний початок зими. Наші пращури пов'язували з ним "народження сонця", або ж "родини сонця". Саме в цей день настає найдовша ніч. Але мине кілька днів, і світловий час почне прибавлятися "на заячий скік". Тому від Спиридона (25 грудня) селяни вже налаштовувалися на весну. Кожен наступний день від Спиридона, за тодішніми уявленнями, мав відповідати характерові всіх дванадцяти місяців. Хлібороби ретельно стежили і записували до своїх прогностиків щоденні прикмети, щоб у такий спосіб завбачити погоду на весь рік.

З останнім місяцем року пов'язано чи не найбільше народних свят. Кожне з них так чи так стосувалося

ПОДАРУЙТЕ ІМ АВТО

За посередництвом фірми ЛАДА КАНАДА Інк. тепер можете купити або подарувати своїм рідним і приятелям на Україні новий автомобіль прямо з Запорізького або Луцького автозаводу!

Великий Запорізький автозавод ЗАЗ виробляє понад 100,000 легкових автомобілів річно та всі запасні частини для них. Від часу появи перших мініавтомобілів марки «Запорожець» в 1960 році, до нинішньої модерної комфортабельної ТАВРІІ ЗАЗ-1102 (з передньою передачею) пролягла довга дорога постійних технічних удосконалень.

ЦІНА \$6996.00

ЦІНА \$5994.00

Крім нових авт типу ТАВРІА, наша фірма доставляє також спеціально сильні автомобілі (джіпи) Луцького заводу ЛуАЗ-969А, з передачею на всі чотири колеса, що достосовані до перевезення пасажирів і тягарів по нерівних полях і дорогах.

Ці автомобілі вповні перевірені, забезпечені від ржі, гарантовані, економічні і недорогі!

Обіцяємо доставу напротязі двох місяців прямо з заводу!

За повнішими інформаціями телефонуйте, пишіть, або зголошуйтеся на таку адресу:

LADACANADA INC

1790 ALBION ROAD, REXDALE, ONTARIO M9V 4J8
Tel.: (416) 748-2100 Fax: (416) 748-2107 Telex: 06-989241

**В НАС ВИ ТАКОЖ МОЖЕТЕ ЗАМОВИТИ ТАКІ АВТА ЯК «ЛАДА», «НІВА», «САМАРА»,
ЩО БУДУТЬ ВИДАНІ В ЛЕНІНГРАДІ.**

вечорницьких дійств. Адже молодіжні зібрання в грудні відбувалися майже щодня.

Скажімо, 13 грудня відзначали Андрія. Крім калити -- обрядового печива, з яким пов'язані цікаві сценічні дії, -- дівчата починали ворожити. У нас просто немає змоги зупинитися на всіх формах цих захоплюючих дійств, оскільки в кожному селі по своєму завбачували майбутнє подружнє життя.

Не менш оригінальні дійства, пов'язані з Варварами (17). На них також вдавалися до ворожіння.

По-своєму цікавими були обряди на Савви (18), Миколи (19), Ганни (22), Спиридона (25) тощо. Крім молодіжних вечорниць, широко практикувалися погостини, на які сходилися люди старшого віку. Адже грудень, як і січень зі своїм різдвяно-новорічним циклом, вважався місяцем відпочинку.

Громадське дозвілля зимового періоду, особливо багатогранне в звичайній структурі селян. Воно зосереджувалося переважно на сільськогосподарській тематиці з використанням численних піснених сюжетів, ігрових сценок, багатющої гумористичної скарбниці українського мудрослів'я.

Цього вимагали самі умови життя. Так чи так обряди були "повенуті обличчям до землі-годувальниці. В усіх сюжетних дійствах неодмінно присутня виробнича атрибутика -- нива, врожай, шана праці, свячення ставлення до хліба...

Власне, це спостерігаємо і в інших обрядових дійствах річного циклу -- колядках та щедрівках, веснянках і гаївках, купайлівському та весільному циклах. Всюди на чільне місце підноситься "аграрна тематика". Це ж саме стосується молодіжних і дитячих ігор.

Однак було б похибкою вважати, що все розмаїття родинно-громадського співжиття підпорядковувалося лише одній тематичній спрямованості. Народна мудрість широко використовувала одвічні потенції людського буття -- поетичний характер народу, мораль, колективізм і взаємовиручку, шанобливе ставлення до старших, незрадливий історичний реалізм, шляхетність рицарським рисам, полюбовність родинній злагоді, відданість отчій землі, неперервність родовідних традицій тощо.

Кращі зразки духовних потенцій, котрі передавали-

ся у спадок, були повсякденною нормою життя, єдальною силою нашого народу. І за це ми маємо бути вдячними нашим пращурам, які залишили нам у спадок високу національну культуру історичного розвитку.

Завершуючи розповідь про останній місяць року, варто наголосити, що він був початком підготовки до новолітування.

Символіка Нового року, як і час його визначення, у різних народів неоднакові. Скажімо, в Ефіопії він припадає на середину вересня. Тут жителі міст і сіл, зібравшись на околиці, сплячкують на вогнищі принесений хмиз, влаштовують ігри й танки навколо багаття. В Ірані Новоріччя святкують 22 березня, коли, згідно з календарем, настає весна. За традицією глава сім'ї дарує домоцядцям нове вбрання і всі виходять на вулицю, розпалюють вогнище і стрибають через нього. Шотландці ж у цей день приходять одне до одного в гості з грудочкою вугілля. Вкинувши її до полум'я, гість висловлює побажання: "Нехай світло й радість завжди будуть у вашому домі!".

А японці, навпаки, прагнуть відіспатися і тільки вранці виходять на вулиці, щоб зустріти схід сонця: від того, яким буде досвіток -- ясным чи хмарним -- залежить удача всього року. В Голландії прихід Нового року зустрічають протяжними гудками пароплавів, що стоять на рейді, а кубинці під звуки святкових дзвонів виплескують з вікон воду, натомість панамці якомога гучніше б'ють у бубни, вмикаючи на повну потужність магнітофони та радіоприймачі.

Особливо бучний цей обряд в Італії: з настанням першої хвилини Нового року по всій країні зчиняється стрілянина з хлопавок, яка триває майже годину; господарі в цей час намагаються викинути якомога більше через вікна старих меблів, посуду, ганчір'я...

Проте, мабуть, найбільш строката щодо відзначення Нового року Індія. Хоча наприкінці минулого століття англійці офіційно запровадили тут григоріанський календар, але у багатьох штатах панують свої традиції, за якими індійці святкують Новий рік майже щомісяця. Це пов'язано з тим, що колись феодальні правителі на свій смак і розсуд вводили "відлік року"...

У давніх скотарських та землеробських народів релігійні обряди та культи були пов'язані головним чином

**Complete
Home
Comfort!**

- ☐ Автоматична, контрольована комп'ютером доставка оливи
- ☐ 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська обслуга
- ☐ Продаж і обслуга домашнього опалювального устаткування
- ☐ Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- ☐ Все фінансуємо на догідні сплати.

SIPSCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel.: 232-2262

ВИ МОЖЕТЕ ПЛАТИТИ БЕЗКОШТОВНО У COMMUNITY TRUST CO. 2299 BLOOR ST. W.

Суть телеологічного (від грецького "телос" -- мета) аргументу проілюструємо словами Ісаака Ньютона: "Чи ж було побудовано око без розуміння оптики, а вухо без знання акустики? Яким чином рухи тіла підпорядковані волі, і звідки інстинкт у тварин?... І якщо ці речі так правильно побудовані, то чи не стає зрозумілим, що є безтілесна істота, жива, розумна, всемогутня?" І в іншому місці таке: "...будова таких надзвичайно майстерних частин тварин, як очі, вуха, мозок, м'язи, серце та інші, а також інстинкт звірів і комах, -- все це не може бути витвором будь-чого іншого, крім мудрости і мистецтва могутнього, вічно живого Діяча..."

Узагальнюючи, скажемо, що кожна складна система має творця, по-перше, складнішого за своє творіння, по-друге, розумнішого, і, по-третє, який перебуває поза межами свого творіння.

Наголосити ж треба ось на чому: хоч якою складною є конструкція того чи іншого механізму, витвореного людиною, ця складність блідне, тільки-но біолог заглиблюється у будову живого організму, особливо на клітинному рівні. Про це ще піде мова. Тут лише поставимо запитання: неважко все це могло виникнути "само по собі"?...

Існує й історичний аргумент: у всіх народів і в усі часи були і є певні уявлення про Бога. Кажуть -- тому, що це уявлення вроджене. Як доказ наводять слова давньогрецького письменника Плутарха (бл. 46 -- бл. 126): "Ви знайдете міста, не оточені стінами, які не мають ні літератури, ні царів, ні палаців, ні монет, такі, які не знають, що таке театр, гімназії, але ви не знайдете такого міста, яке було б без Бога, яке б не знало клятви, молитви, ні жертвоприношення; місто швидше може не мати під собою ґрунту, ніж залишитися без релігії".

І, нарешті, з часів німецького філософа Іммануїла Канта маємо ще й моральний аргумент. Міркування тут таке: як міг відбуватися природний добір на початковій стадії розвитку суспільства, якщо справді людина походить від дикого предка? В умовах печерної боротьби за кусень їжі, коли "закон -- тайга і ведмідь -- хазяїн", виживає не той, хто добрий і думає про інших, а той, хто рве шмат м'яса собі і б'є супротивника. Та коли б у людини і з'явилася така "річ" як совість, то вона мала б зникнути в наступних поколіннях. Совісна людина не мала шансів вижити! Тим часом совість у людей є і вона заявляє про себе! Це і є, на думку Канта, доказ на користь існування Бога. Совість -- це голос божий в людині. Ним Творець нагадує нам про себе. Тонкощі тут у тому, що голос цей -- тихий. Тим-то людина, знаючи, що таке добро і зло, має можливість щоденного вибору...

"НЕБЕСА -- СПРАВА РУК ТВОЇХ"

Про те, що у світі немає нічого, крім матерії, написано гори книг. Як і про те, що в цьому світі діють закони збереження маси та енергії, а тому, мовляв, "з нічого і ніщо виникнути не може". Як і, нарешті, про те, що "цей матеріальний світ нескінченний у просторі і вічний у часі".

І ось тепер виявляється, що все-таки Всесвіт (в уособленні доступного для спостережень світу галактик, який розширюється) розпочав своє життя якихось 15 млрд. років тому "з нічого", з нікчемної порожньої

комірки. Про це, зокрема, у 1965 р. говорив естонський астроном і філософ Г.І. Наан, а в 1973 р. київський фізик П.І. Фомін. За останні десять років такий погляд вже практично не піддається сумніву. Уточнюються лише тонкощі цього грандіозного акту...

Як бачимо, що більше наука вивчає навколишній Всесвіт, то складнішою постає перед нею його будова. Але всі досягнення сучасної науки аж ніяк не суперечать тезі про те, що цей багатогранний світ виник з задуму його Творця. Ні, таки можна сказати слідом за Цицероном (106-48 до Хр.): "щоразу, коли ми дивимось на небо і споглядаємо небесні явища, ми не можемо не відчувати внутрішньо, що є істота, яка перевершує всіх досконалістю свого розуму, яка усім цим керує"...

Щоправда, варто пам'ятати і те, що сказав Арістотель: "Розум наш перебуває в такому відношенні до пізнання Бога, як око сови до денного світла"!

АНТРОПНИЙ ПРИНЦИП

За останні десять років широкого розголосу набув так званий антропний принцип (від грецького "антропос" -- людина), суть якого можна переповісти так. Це -- здивування тим, що весь навколишній світ напрочуд тонко і делікатно прилаштований наче спеціально для того, щоб на Землі існувало життя в усьому його розмаїтті. Інакше кажучи, скрізь у природі бачимо доцільність, без якої життя людини на Землі було б неможливим, не було б й усього багатоманітного світу зірок і галактик.

Ось кілька прикладів, що стосуються умов на нашій планеті.

Вісь її добового обертання нахилена до площини, в якій Земля рухається навколо Сонця, під кутом 66,5 градусів. Цим забезпечується на Землі зміна року, істотно помірнішим стає клімат планети.

Дивовижні властивості має вода -- головна складова частина усіх живих організмів. Ось одна з них: якщо у всіх тіл в міру зменшення температури густина зростає, то для води вона найбільша при температурах плюс чотири градуси. Тому лід, як легший компонент, утримується на поверхні води, а у водоймах під кригою зберігається температура, достатня для підтримання рослинного й тваринного життя. Інакше лід осідав би на дно, вода вимерзала б, і життя в річках, морях і океанах зникло б.

Атмосфера Землі складається з таких газів і в такому співвідношенні, які найкраще сприяють розвиткові життя на планеті...

Фізики неодноразово ставили запитання: чому це електрон має масу, яка аж у 1836 разів менша за масу протона? Чому б електрону не бути, скажімо, у чотири рази важчим? Отож виявилось, що в цьому випадку електрон не здатен "кружляти" навколо протона (утворюючи атом водню), він мав би "впасти" на протон. А тоді у Всесвіті протонів (і атомів водню) не було б зовсім. Зірки й галактики складалися б з самих лише нейтронів. Не було б атомів і молекул, не було б усієї багатоманітності довколишнього світу...

Прийнявши за одиницю виміру масу електрона, кажемо: протон має їх 1836 одиниць, тоді як нейтрон --

1840. А що, коли ця різниця мас між нейтроном і протоном була б удвічі більша? Виявляється, у цьому випадку протон не міг би з'єднуватися з нейтроном, аби утворити дейтрон. З тої ж причини не відбувалися б реакції синтезу гелію та важчих хемічних елементів. Тоді Всесвіт складався б з одного лише водню, не було б усіх складніших елементів -- вуглецю, кисню, заліза... словом, усього того, що є основою для будівництва планет і живих організмів.

Ядра гелію та інших хемічних елементів утримуються як єдине ціле завдяки тому, що між протонами і нейтронами, з яких вони складаються, діють сили, що їх "цементують". А якби ця сила взаємодій була бодай на п'ять-сім процентів більша? Виявляється, тоді буквально одразу після появи у Всесвіті протонів і нейтронів вони об'єдналися б у гелій, який і далі залишався б єдиним хемічним елементом у Всесвіті. І, навпаки, коли б та сила взаємодії була на якихось п'ять процентів менша, то гелій узагалі не утворився б. Тоді Всесвіт був би чисто "водневим".

У масштабах нашої сонячної системи і Галактики вирішальною, об'єднуючою є сила тяжіння. Величиною сталої гравітації визначається і температура в надрах Сонця і зірок. І коли б ця сила тяжіння була, скажімо, у десять разів більшою (а теоретично це не заперечується ніякими вимогами чи міркуваннями), то запаси пального в надрах Сонця вичерпалися б не за мільярди, а всього за кілька мільйонів років. І на місці Сонця сьогодні вже була б дуже слабка зірка, білий карлик, промені якого нас аж ніяк уже не зігрівали б. Зрештою, за такої великої сили тяжіння наша планета мала б значно менші розміри, та й умови на ній навряд чи були б привабливі.

Наш простір тривимірний. Аналіз показав, що лише у просторі трьох вимірів можуть існувати стійкі планетні системи.

І, нарешті, згадаймо про факт розширення світу галактик. Як виявилось, тривалість його істотно залежить від середньої густини речовин у Всесвіті. Якби вона була меншою, то зірки (і Сонце) не змогли б "зліпитися" з неї. А коли б ця середня щільність була більшою, то бракувало б часу для формування галактик, зірок та планет, бо розширення вже давно змінилося б на стискування.

Це лише кілька прикладів гідного подиву "допасування" умов заради того, щоб Земля квітнула, а людина на ній жила.

Залишається додати таке. Впродовж багатьох століть людина вважала себе "центральною особою" у світобудові. Затишно почувалося під кришталевою сферою, що її вигадали давні греки, "почепивши" на неї зірки і до якої ще й Кеплер визначив відстань -- "усього" 2800 млрд. кілометрів.

Але сьогодні ми вже знаємо: ота небесна глибина бездонна, а масштаби навколишнього світу фактично незбагненні. І якщо припустити, що відстань від Землі до Сонця (а це 150 млн. км) дорівнює одному сантиметрові, то в такому масштабі найближча зірка перебуватиме на відстані понад два кілометри, розміри нашої Галактики тоді становитимуть 60 000 км, а відстань до галактики Андромеди -- майже 1,5 млн. км...

І як тут не згадати слова Блезе Паскаля (1623-1662)

про кожного із нас, про людину, яка "утримується на грані двох безодень -- безодні нескінченності і безодні небуття" і яка нібито "не в змозі навіть наблизитись до розуміння цих крайнощів -- кінця світобудови та її початку, неприступних, прихованих від людського ока непроникною таємницею, яка однаковою мірою не може збагнути небуття, з якого виникла, і нескінченність, в якій вона розчиняється".

Тим-то, вдивляючись в оцю таємничу безодню, ми з подивом і благоговінням думаємо про Творця усього світу...

(Скорочено з ж. "Наука і суспільство")

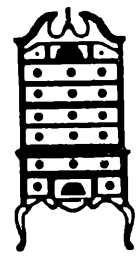

Rockester

FURNITURE

"Galleries Of Fine Furniture"

*"If It's Quality
You are
Looking For,
We Have It,
At
The Right
Price"*

*"Запрошуємо
відвідати
найбільшу в
світі
українську
крамницю
чудових меблів"*

624-4411

ROCHESTER FURNITURE CO. LTD.

1995 DUNDAS ST., E. (1 KM. WEST OF HWY 427)

MISSISSAUGA

PALADIN INSURANCE LTD.

Tel: 239-7392

Павло Колодій

Insurance Broker

Забезпечуємо: дома, апартаменти, котеджі,
автомобілі, торгові підприємства, каліцтво,
життя! Також групова асекурація!

97 Six Point Rd.
Etobicoke, Ontario
M8Z 2X3

Полагоджуємо
медично-шпитальне
забезпечення для осіб,
що приїжджають до
Канади на відвідини!

Євген ДУДАР

"ШЕСТВІЄ..." (Тогорічне)

Вертеп дозволили. Офіційно.

Ваня Молдаван від несподіванки два дні заїкався.

Вітя Царапкін тільки прищокнув: "Во дають!"

Ізя Чачкес каже: "Поки не заборонили, давайте зробимо!"

Розподілили ролі. Тобто, хто Ірод, хто Воїн, хто Пастушок, хто Смерть. Я погодився бути Чортом. Менше клопоту з одягом.

У який магазин зайдеш -- усе ніби на чорта шито.

Припасовуємо обладунки. Коляду повторюємо: "Христос родився, в бозі воплотився..."

-- Також було життя, -- зауважив Ваня Молдаван. -- Тільки народився -- Ірод ганяється, убити хоче. Виріс -- Іуда продав за тридцять срібників. Понтій Пілат на хресті розіп'яв.

-- Зараз не краще, -- додав Ізя Чачкес. -- На кожного ще ненародженого Ісуса вже чекає по тридцять Іуд і по стільки ж Пілатів...

Зодяглися. Вийшли на вулицю. Воїн підняв хоругву. Йдемо.

Як град з ясного неба -- омонівці. Бияки напоготові.

-- Шествіє заперщено!

-- Це не "шествіє", -- пояснює Ваня Молдаван. -- Це -- вертеп.

-- Що-що-що-що? -- прищурився другий.

-- Вертеп!

-- Що-що-що-що? -- прищурився третій.

Четвертий передав по рації: "Шествіє неформалов. Именуют себя неизвестной аббревиатурой. Знамя не сине-желтое, но и не красное. На нем написано "Христос рождается!..." Слушаюсь... -- і спитав суворо Ірода, тобто Ваню Молдавана: -- Ты старшой? Из Хельсинкского союза есть?

-- Ні, -- заперечив Ваня. -- Ми всі з Радянського Союзу... Свої...

-- Не свої вони!!! -- зарепетував істерично якийсь реліктоваий, що стояв збоку. -- Деструктивні сили. Хочуть розшатати соціалістическое общество!

Ізя Чачкес, що був передягнений на Смерть, підійшов до крикуна:

-- Слухай, конструкторе! Чи не здається тобі, що ти засидівся на цьому світі?... Твоє "общество" вже давно "розшатане".

-- Не применяют насилие! -- крикнув омонівець. -- І потягнув Ізю бияком по балахону.

Ізя сів. Крізь зуби висловив філософську думку:

-- Цікаво, що з цього приводу сказав би король Лесото Мошвишвілі одинадцятий?

Омонівець пердав по рації:

-- Кажется, здесь инострацы!... -- І суворо спитав Ізю: -- Кто ты?

-- Смерть, -- каже Ізя.

-- На-ци-о-наль-ность?!

-- Я -- интернаціоналістка... Чо дивишся?... Ось ти -- унтеранціоналіст, а я інтер... І на тебе прийде мій час...

Тут вмішався інтелігент у цивільному:

-- За погрожування міліції вам можуть дати на повну котушку.

-- Тепер демократія, -- кажу. -- І теоретично всім можуть дати на повну котушку. Але практично -- на всіх не вистачить котушок. Економічна криза...

Інтелігент у цивільному здивувався:

-- О, пацан! А ти професійний чорт.

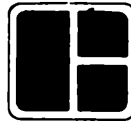
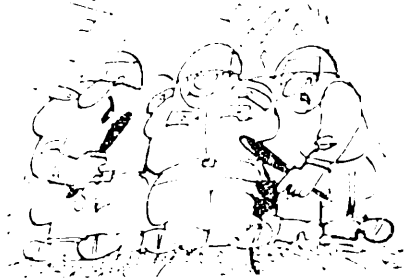
-- Я -- не пацан. Це я просто такий мініатюрний... І не професійний. Я -- любитель. А професіонали он вони, з бияками... Бач, як умазав Ізю? Досі чухається...

Інтелігент у цивільному суворо сказав:

-- Слухай, братія! Розформуйте своє неформальне об'єднання! І паняйте по домашніх норах. Бо зараз усі будете чухатися...

-- Та як ви смієте! -- обурився Ваня Молдаван. -- Вертеп дозволили... Офіційно.

-- Вам дозволили, а нам наказали... Дозволили, сидіть у хаті і колядуйте... А шествіє...

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Telex: 06-984797

Інж. ЮРІЙ А. ОХРИМ

Президент

• Консультативна інженерська фірма міжнародного
засягу. • Виконує всі фази планування, будови і
перевірки більших індустріальних проєктів у Канаді,
США та в інших частинах світу.

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623 або 231-6739

ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!

СВІТОГЛЯД КИТИВ

(евгеніка)

Василь Зелений, приятель китів і знавця їхньої мови, подає уривки із свого щоденника:

20-го червня...

Кити запевняють, що всесвіт складається з води. Зверху плаває шкуринка повітря. Навколо по краям насипана гребля, яка підпирає океан.

-- А чому ти хотів покінчити самогубством? -- питаю я того, що на берегу.

-- Я не хотів. Це був просто нещасний випадок. Мені доручили перевірити, чи гребля в цьому місці ще справна. Ми, кити, чуємо серцем, що надходить кінець світу. Десять у греблі прорветься дірка і океан виллється. Цим разом я наблизився до берега, глянув туди і глянув сюди. Наче все гаразд. "Ну! -- думаю, -- пора й назад!" Почав розвертатися своїм довгим тілом. На мить воно лягло паралельно до берега. Це тоді підкотилася хвиля, підняла мене легенько і викинула на пісок. Із страшного, морського велетня я раптом став безпорадним бебі.

15-го січня...

Кит ніколи не каже чогось поганого про людей. В усякому разі, я нічого такого не чув. Правда, в китячій мові нема лайливих слів. Як нема в українській. Тільки українські споживачі при потребі позичають слова в агресивних сусідів. А з морськими китами справа інакша. Вони беруть людей за богів.

Боги, як це здається китам, живуть на суходолі і гріються під сонцем на пляжі. У них нема плавників і хвоста. І невідомо, який орган рухає божественне тіло. Китяча мова не знає слова "бігати". В морі істоти плавають, підіймаються, опускаються, стрибають і, навіть, задкують, як раки. Але ніщо там не бігає. Отож, кити кажуть, що бог пливе в повітрі від одного кінця пляжу до другого. При цьому кити спостерігають, як він хапається довгими кінцівками за суходіл, щоб не відірватися від землі.

5-го травня...

Сьогодні ми врятували коло сотні китів на пляжі в Західній Австралії. Та це не все. Перед тим, як випроводити їх у відкрите море, я звернувся до них із порадою.

Всі люди знають, як трудно засвоїти чужі прононси. А ще тяжче їх вимовити по-китячому. Все це підводні звуки: гнусяві, гаркаві, пирскаві, бульбуляві, подібні до укання, акання, мукання, викання тощо.

Треба сказати, що ці довготелесі істоти сприйняли моє звернення терпеливо і чемно.

-- Так і є, що боги говорять по-нашому, -- гордо заявила одна самичка. -- Наша мова -- це не якась там пискання устриць.

Я їм розповів про людей. Я з'ясував, що людство ділиться на табуни-держави. Взагалі китоловство вже скасоване. Є міжнародня угода. Але є ще такі табуни, які вийнятоково продовжують нищівну діяльність. Щоб не прийшов кінець світу, треба пильнувати людей, а не якусь там вигадану греблю. Я навчив китів, як пізнавати

китобійні судна. Китолови мають радар.

-- Радар! Радар! Ми теж маємо радар!

Під водою кити весь час перегукуються. Просуваючись у мряці океану, кит ніколи не вдаряється об скелі. Чоловік у темряві своєї кімнати обов'язково нарветься на двері. Кит ніколи.

-- Отож, -- сказав я, -- при появі китобійного радару треба розсіпатися на всі боки і пірнати глибоко. Збільшені кошти улову відохотять людей від полювання на китів.

Різдво, 5 років пізніше...

Винищування китів припинилося. Навіть про самогубство більше не чути.

Я налагодив регулярну зустріч із китами. Працюю над антологією китячої лірики. У них усна творчість досягла нечуваних вершин. Зокрема пригодницькі, піторескні думи. Такий твір виконується речитативом під супровід двох-трьох басів, які пускають ритмічні, безперервні звуки, подібні до аборигентського діджеріду.

Євген ГАРАН

Дурень може завжди завдати більше питань, як мудрий може відповісти.

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т. зв. „Вічний Фонд Укр. Цвинтаря Св. Володимира“!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефонів:

Години — 9:30 до 4:30 БЮРО — 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

РОЗКРИЙТЕ ЗАВІСУ!

Як довголітній читач і передплатник журналу "Нові Дні", звертаюся до Вас з проханням (я думаю, що це цікаво буде для багатьох читачів), чи зможете Ви на сторінках журналу розкрити завісу і показати поза кулісами, які зміни пройшли в українській компартії Канади? Які погляди і настрої українських комуністів після проголошення суверенітету, а також самостійності України, про приїзд п. Л. Кравчука до США, Канади, його виступи в ООН.

Яка реакція і почуття цих людей, роки і роки засліплених ідеями комунізму? Чи хоч тепер приходять до розуму?

Пробачте, будь ласка, за такі вимоги чи скоріше прохання, бо, думаю, це цікавитиме багатьох читачів, тим більше, що ніодна українська газета про це до цього часу не писала...

Анатоль Слюсаренко,
Філадельфія

Шановний Пане Слюсаренко!

Погоджуюсь з Вами. Це тема цікава, на жаль, я не готовий "розкрити завісу". Можливо, що на цю тему напише для "Нових Днів" хтось з теперішніх провідників Товариства Об'єднаних Українських Канадців. Нині скажу тільки те, що їхній орган "Життя і слово" давно перебував у й активно підтримує Декларацію за суверенітет та Акт незалежності України. Також детально висвітлює голодомор 1933 року й засуджує терор та злочини доби Леніна-Сталіна-Брежнєва.

Редактор

"СХІД ОЧИМА ЗАХОДУ" (2)

Перша інформація на цю невичерпну тему появилась у "Нових Днях", травень 1991. Хоч справи стосовно українського Сходу значно позитивно змінилися -- тимбільше мусимо бути чуйні до голосів деморалізаторів Заходу в підході до справ України, яка стала цього року світовим реалітетом.

На Заході вважають, що Горбачов вічний і загроза агресії Москви зникла "на віки вічні". Але коли імперія почала валитись -- виринули нові й ілюзорні "страхиття": хто контролюватиме атомову зброю на Сході? На Заході переважає думка, що повинна контролювати її агресивна Москва (чи такий же Петербург), а не в більшості мирні, досі підкорені народи. 22 вересня 1991 р. відбулись маніфестації українців у Вашингтоні, Чикаго, Лос Анджелес, вимагаючи визнання України Сполученими Штатами. Такі акції треба організувати постійно, але й дбати, щоб засоби масової інформації про них інформували. Дотепер це була непростим занедбана ділянка...

ю.с.

ЩЕ ПРО "ВДОВОНЬКИ, ВДОВИ"

Читаючи журнал "Нові Дні" я натрапила на "гумореску" пана І. Омеляненка "Ой вдовоньки, вдови". Не знаю, пане редакторе, чи можна це віднести до гуморесок.

Це найжахливіша образа, вульгаризм не тільки для вдов, але й для всіх жінок.

І я дуже дивуюся, чи такий поважний журнал, як "Нові Дні" може поміщувати такі непристойні "гуморески".

Авторові цієї "гуморески" п. І. Омеляненкові треба самому звернутися до психіатра, або покористуватися "на-родною медициною". "Поплювати в кулак, замахнутися і вилічити самого себе від вульгаризму", -- цитуючи його слова.

Ольга Гарбар

Нам здавалось, що чесні, порядні, нормальні наші читачки не повинні почуватись ображені за тих нечисленних вдовоньок-вдов, що їх описав І. Омеляненко в своїй гуморесці. -- Ред.

Прийшов час відновити передплату на "Нові Дні" та побажати всім Вам щастя-здоров'я за такий чудовий і щораз цікавіший журнал. Висилаю 37 доларів, з них 27 на річну передплату, а 10 на розбудову "Нових Днів"...

Марія Зима,
Лондон

Висилаю чек в сумі 40 доларів, з яких 27 дол. на передплату журналу "Нові Дні" на 1992 рік, а 13 доларів на фонд цього журналу.

Читаю журнал з великим зацікавленням вже десять років. Тримайте й надалі в цій стилі!

В. Пилипенко,
Вінніпер

ПОДОРОЖ НА ПІВДЕНЬ УКРАЇНИ

При нагоді участі в Гельсінській Конференції в Москві (10-20 вересня 1991), Боже Олшанівська, президент організації Американці в Обороні Людських Прав в Україні (АОЛПУ-АГРУ) відвідала також Київ і південь України.

Вона відвідала міста Кіровоград, Миколаїв, Херсон і ін. В Кіровограді відвідала Обласний Виконавчий Комітет, Міську раду, місцеві школи, а також нову національну школу. Перед старшоклясниками тої школи мала слово; учні вітали її хлібом-сіллю. Відвідала також Педагогічний інститут.

Їздила до районного центру -- Новгородка, де ціла школа вітала її хлібом-сіллю і квітами. Промовляла до 10-тиклісників на різні теми, мала інтерв'ю на радіо. Розмовляла з групою вчителів. Голова районного Виконавчого Комітету супроводила її до 300-літньої церкви, яку тепер реставрують, відвідала колгосп, де гостили обідом.

В місті Миколаєві перебувала 24-28-го жовтня. В тому великому місті над лиманом вона відвідала Педагогічний інститут і три школи, Міську управу, філію "Просвіти". Її запросили до української гімназії, де розмовляла з учнями; вчителі влаштували спеціальний обід і обдарували її подарунками. Гостина була дуже тепла.

Гостя з Америки виступала також на місцевім телебаченні і дала інтерв'ю до газети. Виступала перед робітниками миколаївського кораблебудівельного заводу "Океан". Вона винесла враження, що місто Миколаїв у зв'язках є занедбане київськими активістами.

Для відвідин іншого великого промислового і портового міста -- Херсону, залишилося тільки два дні. Там зокрема відвідала бібліотеку. Ця велика книгозбірня -- один мільйон томів -- обслуговує Херсонську область, має характер універсально-наукової. Вона, одна з найстарших на півдні України. Затруднює 112 бібліотекарів і 180 допоміжних працівників. Бібліотека модернізується, в березні 1992 року впровадиться компютеризоване каталюгування.

АОЛПУ

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

В АНГЛІЇ ПОМЕР ВІТАЛІЙ БЕНДЕР

З глибоким смутком сповіщаємо читачів про несподівану смерть нашого близького співробітника, приятеля і однодумця, талановитого письменника і публіциста, палкого-патріота й провідного діяча Української Демократично-Республіканської Партії ВІТАЛІЯ ПЕТРОВИЧА БЕНДЕРА.

Бл.п. Віталій Бендер народився 5-го січня 1923 року на Донеччині. Помер несподівано 30 жовтня 1991 року в м. Редінгу коло Лондону, від припадку серця після операції. Від 1945 року він надрукував багато цікавих статей, нарисів та оповідань в "Українських вістях", "Нових Днях", "Молодій Україні" та в інших українських періодиках. Він також автор популярних книжок "Марко Буджа", "Марш молодости", "Навздогін за ворогом", "Минулі дні", "Станція Пугаловська", "Фронтіві дороги" і ін.

Незабутньому другові Віталію Бендерові "Нові Дні" присвятають окремі статті, а тим часом висловлюємо глибоке співчуття дружині покійного Марії, синаві Юрієві й дочці Тетяні та його приятелям і шанувальникам у всьому світі з приводу болючої втрати.

Нехай пам'ять про Віталія живе вічно у наших серцях і ділах!

Редакція

ПОМЕР ПЕТРО Т. БАЙБАК

13-го жовтня 1991 року відійшов у вічність в Нью-Йорку, на 78-му році життя, відомий український політично-громадський діяч інж. Петро Трохимович Байбак. Покійний народився на Слобожанщині. В 1937 році був репресований советською владою, а в 1941 році був двічі арештований новими німецькими окупантами України. Його визволили члени ОУН і з того часу бл.п. Петро Т. Байбак став активним, а пізніше й провідним членом Організації Українських Націоналістів. На еміграції в Австрії став співосновником Українського Національного Комітету, а переїхавши до США був постійним членом керівних органів ОДВУ і співредактором журналу "Самостійна Україна".

Похоронений на цвинтарі св. Андрія в Бавнд Бруку.

В ПАМ'ЯТЬ о. ДЕМ'ЯНА СВИРИДЕНКА

В першу болючу річницю упокоєння нашого дорогого мужа, тата, дідуса висилаю пожертву на пресовий фонд 100.00 дол. у пам'ять о. Дем'яна Свириденка, який упокоївся 10 жовтня 1990 року на 86-му році життя.

Панахиду було відслужено в катедрі св. Володимира в Торонті 13 жовтня 1991 року. Родина складає особливу подяку о. протопресв. Петрові Бубликові і оо. протоіер. Богданові Сенцьо та Степанові Гуцулякові, а за чудовий спів хорові на чолі з диригентом маестром Нестором Олійником. Родина щиро дякує всім присутнім на цій чудовій відправі за молитви. Хай Господь обдарує всіх своїми щедротами.

Вічна пам'ять спочилому о. протоіер. Дем'янові Свириденкові -- синаві співучої Полтавщини, з села Тарасівка!

Засмучена родина -- добродійка Параскева Свириденко з дітьми та онуками.

В восьму річницю відходу у Вічність моєї дорогої і незабутньої дружини Марії, що сталося 25-го листопада 1983 року, як нев'янучий вінок у її пам'ять пересилаю \$25.00 на прес-фонд "Нових Днів".

*Іван Передерій
-- чоловік*

У ПЕРШУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ Бл.п. ПАВЛА ЧУПРИНИ

26-го вересня 1990 року в місті Марше, Бельгія, перестало битись серце українського патріота бл.п. Павла Павловича Чуприни. Його було поховано на місцевому цвинтарі в присутності багатьох українських і бельгійських приятелів. Покійний народився 27 вересня 1921 року в с. Привільне, Дніпропетровської обл., Солонянського району, в родині свідомих незаможних селян. З надзвичайною терпеливістю зносив він численні удари долі і тяжку хворобу, яка й привела його до передчасної смерті. 20-го липня 1991 року, в присутності родини Покійного та найближчих друзів о. архимандрит Іоан посвятив пам'ятник на його могилі, а 22-го вересня, в першу річницю смерті бл.п. Павла Чуприни, відслужив Службу Божу і панахиду в церкві св. арх. Михаїла в Генку.

На поминальному обіді тепле слово про Покійного сказав п. Г. Клименко, підкреслюючи його солідність у всіх вчинках, ласкавість, доброту, жертвенність на національні й церковні потреби та працю для розвитку Української Православної Церкви й УРДП. Покійний був безкомпромісним антикомуністом.

Збірка на нев'янучий вінок у пам'ять покійного Павла Павловича дала 12,800 белг. франків і їх розділено на: УАПЦ (Генк) -- 4,800 фр.; "Українські вісті" -- 4,000 фр.; Фонд Багрянного -- 2,000 фр.; "Нові Дні" -- 1,600 фр. і "Українське Слово" -- 1,000 фр.

Нехай Господь дасть Його душі вічний спокій, а земля, в яку лягло Його тіло, нехай буде легшою, як було Його життя.

Приятьель

ОГОЛОШЕННЯ

Вийшла з друку третя збірка сонетів Т. Матвієнка під назвою "На сонячному шляху". Розмір книжки -- 8-ка, тверда оправа; 279 ст. Ціна -- 10 кан. дол. Можна набути в місцях:

ARKA LTD. 575 Queen Street West
Toronto, Ontario, Canada M5V 2B6
WEST ARKA 2282 Bloor Street West
Toronto, Ontario, Canada M6S 1N9

Або безпосередньо в автора:

Theodor Matwijkeno
682 Warden Ave., #513
Scarborough, Ontario, Canada M1L 3Z9

В автора можна набути ще й попередню збірку "В земному саду".

POSTAGE PAID AT TORONTO
Publications Mail Registration Number 1668
if not delivered please return to:
NOWI DNI
P.O. Box 400, STA -D-
TORONTO, ONT. CANADA M6P 3J9

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

КАНАДА:

Добродійка Свириденко Параскева, Бремpton	\$100.00
Радченко Варвара, Монреаль	108.00
Корш Володимир, Торонто	46.00
Шахів Петро, Порт Альберні	90.00
Д-р Надяк О.С., Монреаль	33.00
Федосенко С., Торонто	23.00
Д-р Небелюк М., Торонто	23.00
Стечишин Савеля, Саскатун	20.00
Передерій Іван, Корнвал	25.00
Романишин Тетяна, Торонто	18.00
Нацюк Софія, Кіченер	13.00
Ткач І., Гамільтон	13.00
Ткаченко Михайло, Торонто	13.00
Д-р Дершко Степан, Саскатун	10.00
Зимовець В.М., Ст. Леонард	10.00
Колькін Марія, Гамільтон	10.00
Заварихин Ярослав, Оаквілл	6.00
Урбан Олена, Едмонтон	6.00
Курилів В., Вестон	4.00

США:

Скоп Олександр, Ля Меса, Каліф.	\$100.00
Юриняк Анатоль, Лос Анджелес	70.00
Гаєвська Олександра, Ельмгуст (в пам'ять пок. чоловіка Івана)	30.00
Мартін В., Помпано Біч	25.00
Федорак Анна, Бофало	20.00
Полець Олександр, Міннеаполіс	20.00
Лубська Ольга, Глестонбури	10.00
Шийка Василь, Клівленд	10.00
Білонок Віра, Трой	10.00
Єрмоленко Валентина, Міннеаполіс	5.00
Бонард О., Кловіс	5.00
Питляр З., Маямі Біч	5.00
Проскурня Гр., Норд Арлінгтон	5.00

ІНШІ КРАЇНИ:

Дворцовий Василь, Моруя, Австралія	\$50.00
Дворцовий Григорій, Моруя, Австралія	50.00
З поминального обіду в річницю смерти б.п. П. Чуприни, Бельгія	51.00
Зубенко Г., Бельгія	20.00
Ураленко А., Бокс Гілл, Австралія	20.00
Горбушко С., Тасманія	5.00

ПЕРЕДПЛАТИЛИ "НД" ДЛЯ ЧИТАЧІВ В УКРАЇНІ:

Горгота Ада, Торонто	1
Халява Іван, Ленард	1
Бойко Федір, Пентіктон	1

Всім жертводавцям на Пресовий фонд,
усім, хто передплатив або має намір
передплатити наш журнал в Україні
чи в діаспорі
"Нові Дні" висловлюють щиросердечну подяку.

КНИЖКИ ДО НАБУТТЯ

Старанням Фундації ім. Ів. Багряного вийшло друком
люксове видання, у твердій обкладинці, "Тигролови"
Івана Багряного. Ціна з пересилкою -- 11 амер. доларів.
Також можна набути й інші твори Ів. Багряного: "Людина
біжить над прірвою", "Огненне коло", "Так тримати",
"Генерал", "Дніпро впадає в Чорне море", "Телефон",
"Боротьба проти московського імперіалізму й УНРада"; та
інших авторів: "Спогади" ген. П. Григоренка,
"Вальдшнепи" -- М. Хвилювого, "Український голокост"
(голод 1933 р.) у м'якій або твердій оправі англ. мовою та ін.
Замовлення шліть на адресу:

BAHRIANY FOUNDATION
811 S. ROOSEVELT AVE.
ARLINGTON HEIGHTS, IL. 60005 USA

РОЗШУК

Авдеєнко Петро Кузьмович розшукує свою рідну
тітку Авдеєнко Оксану (Олександру) Юхимівну,
яка народилася в селі Лепетиха,
Лепетихського району, Херсонської області.
Під час війни 1941 року її з малолітнім сином
німці вивезли в Німеччину.
Якщо хтось знає про неї, або вона сама чи її син,
пишіть на адресу:

Україна -- 330071
м. Запоріжжя вул. Чарівна 119, кв. 229
Авдеєнко Петро Кузьмич
або:

Maria CHERNEZKY 1519-22 St. N.W.
CALGARY, ALBERTA, CANADA T2N 2N3